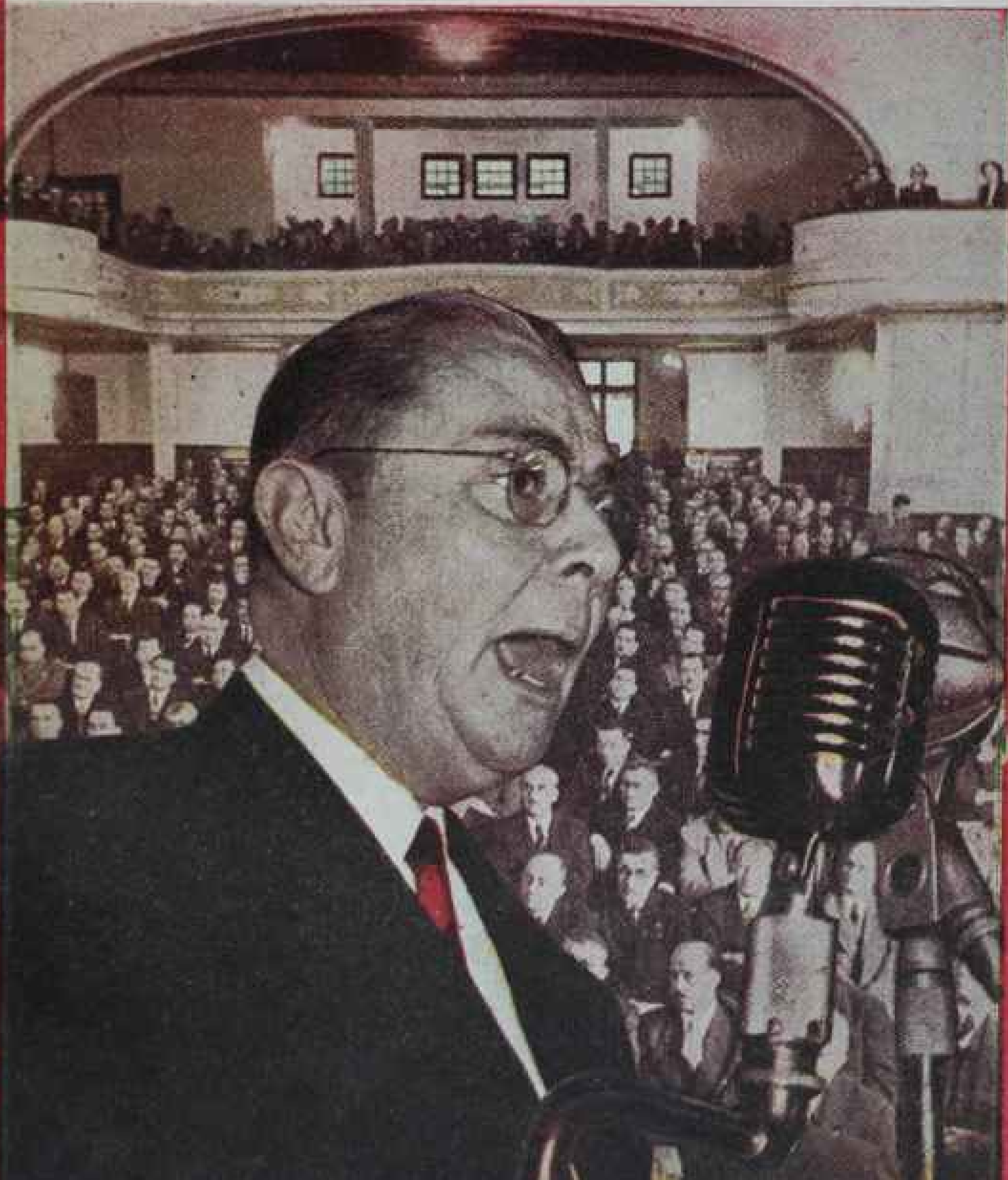
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Yil
içinde
Yarım
Milyon
AKBANK
AĞUSTOSTA: ZENGİN PARA EKİMDE: EV·PARA ARALIKTA: İRATLI APARTMAN 200.000
LİRA AĞUSTOSTA: ZENGİN PARA EKİMDE: EV·PARA
EKİMDE: EV·PARA ARALIKTA: İRATLI APARTMAN 200.000 LİRA

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası
Sene: 2 - Cilt: V, Sayı: 78

Rüzgârlı Sok. Otto Weber Han, Kat : 3 Daire : 7

P. K. S82 — Tel: 18992
Fiatı : 60 Kuruş

imtiyaz Sahibi :
Metin TOKER

Umumi Neşriyat Müdürü
Cüneyt ARCAYÜREK

Bu nüshada yazı işlerini fiilen idare eden mes'ul Müdür :
Yuzuf Ziya ADEMHAN

Teknik Sekreter :
M. Nevzat ÜNLÜ

Ressam :
İzzet ÇETİN

Karikatür
TURHAN

Fotoğraf :
ASSOCIATED PRESS
Hüseyin EZER

Klişe :
Doğan TORUNOĞLU
Haşmet EGEMEN

Abone Şartları

3 aylık	(12 nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 lira
1 senelik	(52 nüsha) :	24 lira

İlân Şartları :
4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira

Kapak içi 300 lira metin sayfaları Santimi 4 Lira

Dizildiği ve Basıldığı yer
Son Havadis Matbaası — Ankara

Kapak resmimiz:

Burhanettin Onat

Eski fikirli yeni

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

On gün kadar oluyor. Gazetelerde bir beyanatı okuduğumuz zaman hayretten ağzımızın açık kaldığını hissettik. Gözlerimize inanmak istemiyorduk ama, inanmaya mecburduk. Başka bir ümide kapıldık; istedik ki muhabir yanılmış bulunsun. Bu yüzdendir ki tam on gün bir tekzip, bir tavzih bekledik. Gelmedi Demek ki okuduğumuz doğruydu. Demek ki o beyanat o şekilde yapılmıştı. Şimdi bu meseleyi» - meseleleri Meclise getirmek mevkiinde bulunmadığımıza göre -, umumi efkârın önüne sermeyi vazife biliyoruz.

Beyanat 26 Ekim tarihli Cumhuriyet gazetesinde neşredilmiştir.İnsanı hayretler içinde bırakan kısmı aynen şudur:

«Bir mebus bir vekâletin ve bir vekilin icraatını Meclis kürsüsünden tenkid ve murakabe eder. Arzu ettiği takdirde bu selâhiyetle kürsüyü teşrif edebilirler. Tatmin edici cevap almaları her zaman mümkündür. İşin bu cephesi dururken hususi bir toplulukta, bir kısım meslek mensuplarının muvacehesinde o meslekdaşların tâbi oldukları üst kademelerin otoritesini zedelemek hoş bir şey değildir.»

Eğer bu azar laalettayin bir şahsın ağzından çıkmış bulunsaydı, gülünüp geçilebilirdi. Herkes milletvekillerinin haklarını, salâhiyetlerini, Anayasanın alâkalı maddelerini ezbere bilmekle mükellef değildir. Hattâ bir demokraside, demokrasiyi de bırakınız Teşri Meclislere sahip memleketlerde bu sistemin nasıl işlediğini, Teşrii Meclislerin âzalarının nasıl davrandıklarını, onlardan ne beklendiğini işitmemiş olanlar da bulunabilir. Ama azarlayan zat o anda kabinede bir mevki işgal ediyorsa mesele ehemmiyetli hale gelir. Yukardaki sözler ise Demokrat Parti hükümetinin Milli Eğitim Bakanı Celâl Yardımcıya aittir. Bu bakımdan Demokrat Parti Meclis Gurubu mensuplarının kendi haklarında bir kudretli bakanın ne düşündüğünü bilmelerinde büyük faydalar vardır. Ayaklarını tetik alırlar ve başlarına bir kazanın gelmesini önlerler!

Demek ki milletvekilleri bir vekâletin ve bir vekilin icraatını Meclis kürsüsünden başka yerde tenkid ve murakabe edemezler... Etmeye kalkışırlarsa, işte Celâl Yardımcının yaptığı gibi derhal azarlanacaklar ve hizaya çağırılacaklardır. Hele meslek mensuplarının muvacehesinde üst kademelerin otoritesini zedelemek.. Aman yaratabil Millî Eğitim Bakanının «hoş bir şey değil» tâbirinin altında ne sert bir takbihin bulunduğunu anlamak için kılı kırk yarmaya lüzum yoktur. Celâl Yardımcı «işte Meclis kürsüsü» diyor. İsteyen oraya çıkar ve ağzının payını alır. Demokrat Parti Meclis Gurubu azalarının orada burada hükümetin icraatını tenkid etmeye kalkışmaları karşısında Milli Eğitim Bakanının hiddetlendiği anlaşılıyor. Ee, partinin Genel Başkanı disiplin hakkındaki telâkkilerini açıklamış ve fiilen de göstermiş bulunuyor. Şimdi Celâl Yardımcı'nın da yaptığı, ilerin üzerine nokta koymaktan başka şey değildir. Demokrat Parti Meclis Gurubu mensuplarının, heyecanlı olacağa benzeyen şu devrede **bir** bakanın ağzından ifadesini bulan hükümet görüşünü bilip ona göre davranmalarında nasıl fayda mülâhaza olunmaz? Meclis kürsüsünden başka yerde tenkid ve murakabe yok! O kadar...

Bugünkü Milli Eğitim Bakanı **bir** defa Meclis kürsüsünde başı sıkıştığı zaman - o gün İsmet İnönü ile münakaşaya girişmek talihsizliğine uğramış ve Adnan Menderes güç yetişmişti - kendisini «politikada tecrübeli olmadığını» söylemek **suretiyle** savunmaya kalkışmıştı. O günden bu yana bir buçuk yıl geçmiş bulunuyor. **Celâl** Yardımcı'nın biraz daha tecrübe edindiğini sanmak herkesin hakkıdır, zira kendisi bu zamanı hep bakanlıkta geçirmiştir. Demek ki beyanatını mazur göstermek için öyle bir sebep te ileri sürülemez. O halde milletvekillerinin tenkid ve murakabe hakkını Meclis kürsüsüne inhisar ettiren garip fikrini nasıl müdafaa edecektir? Evet, iktidar partisinin yüksek sevk ve idaresini bugün deruhte eden kimselerin alışmamış bir demokrasi anlayışına sahip oldukları artık meydana çıkmıştır. Bizzat Genel Başkan, kendisininlerinden dolayı partiden çıkarılan veya ayrılmak zorunda bırakılan milletvekillerini teşriî haklarından mahrum etmek arzusunu açıklamıştır. Şimdi de bir bakan, partide kalmak isteyen milletvekillerinin nasıl davranmaları gerektiğini bildiriyor. 1955 e kadar, hattâ tek parti devrinde, Meclis âzalarının tenkid ve murakabe hakkını alenen sınırlandırmaya çalışan, bu yolda beyanat veren bir bakan görülmemişti. Demokrasimiz bize bu günleri de nasip etmiştir.

Milletvekilleri bakanlıkların da, bakanların da icraatını istedikleri zaman ve istedikleri yerde tenkid ve murakabe ederler. Sadece milletvekillerinin değil, bütün vatandaşların buna hakkı vardır. Bu hakkı kısmaya kalkışmak doğrudan doğruya anayasaya aykırı bir harekettir. Hele bakanlık Milli Eğitim Bakanlığı, bakan ise Celâl Yardımcı olursa bu **bir** hak da değil, bir vazifedir. Zira Milli Eğitim islerimizin tamamile karmakarışık halde bulunduğu ilkokul talebesine kadar herkesin malûmudur.

Saygılarımızla

AKİS

Cumhurbaşkanlığı

Birlik ve beraberlik

Bu haftanın başında salı günü, saat 15.40 ta Türkiye Büyük Millet Meclisinin azaları, müzakereleri dinleyici localarından takip edenler ve radyolarının başında bulunan ender vatandaşlar hiç bir tereddüde mahal bırakmayacak şekilde anlamışlardı ki Cumhurbaşkanı Celâl Bayar, Başbakan Adnan Menderes'in demokrasi yolundaki gidişini tamamiyle tasvip etmektedir ve kendisiyle yüzde yüz beraberdir. Zira o saatte Meclisin başkanlık kürsüsünden Cumhurbaşkanı Celâl Bayar yıllık nutkunun şu cümlesini söylüyordu:

«— Son yılın hâdiseleri memleket bütünlüğünü yıkmaya, içtimai, iktisadi düzeni bozmaya ve memlekette anarşi yaratmaya matuf fiil ve hareketlere karşı büyük Meclisimizin kabul buyurmuş olduğu kanunî tedbirlerin isabetini teyid eylemiştir.»

Cumhurbaşkanı Celâl Bayar bundan tam bir yıl evvel de, Meclis'in geçen çalışma devresini açarken, 2 Mayıs seçimlerinden sonra kabul edilen ve bugün bir çok kimse tarafından antidemokratik oldukları mülâhazasiyle kaldırılmaları istenilen kanunların müdafaasını yapmıştı. Bu iki «vaziyet alış», bazı zihinlerde hâlâ mevcut tereddütleri ve - bu tâbir bir kısım kimseler için kullanılabilir ümitleri ortadan yok etmeye kâfiydi. Başbakan Adnan Menderes'in her hareketi, Cumhurbaşkanı Celâl Bayat'ın tam tasvibiyle ve muvafakatiyle yapılıyordu. Bazı işaretlerin ise doğrudan doğruya Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'dan geldiği hâdiselerin iç yüzünü bilenlerin meçhulü değildi. Bir takım anlaşmazlıkların zaman zaman iki lider arasında gerginlik yarattığı gazetelere aksetmişti. Fakat görülüyordu ki bunlar prensip anlaşmazlıkları değildir ve rejim, Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ın tasvip ettiği istikamettedir.

Devlet Başkanının Büyük Millet Meclisinin yeni çalışma devresini açış nutkunda hükümetin icraatını öveceğinden zerrece şüphe yoktu. Nitekim Cumhurbaşkanı Celâl Bayar ağzına kadar dolu salona hitaben konuşmasına başladığında bu yolda sarfettiği bir kaç cümle kimsenin garibine gitmemişti. Celâl Bayar şöyle demişti:

«— Muhterem mebus arkadaşlarım,

1960 seçimlerinden beri memleketimiz hürriyet ve demokrasi rejimi içinde yüksek direktifleriniz ve mürakabeniz altında hareket eden hükümetlerinizin mütemadi çalışmaları ve milletimizin her gün biraz daha artan şevk ve gayreti sayesinde her sahada devamlı ve seri inkişaflar kaydetmektedir.»

Salon hakikaten ağzına kadar doluydu. Cumhurbaşkanlığı locasında siyahlar giyinmiş olan Bayan Reşide Bayar ve siyah tayyörünün üstünde pembe bir şapka taşıyan bayan Nilüfer Gürsoy - Celâl Bayar'ın kızı - bulunuyordu. Onların sağ tarafındaki loca askeri kuvvetlerin komutanlarına, sol tarafındaki ise Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay başkanlarına, ayrılmıştı. Aşağıda, şıraların arasına iskemleler konulmuş, ama onlar da tamamile işgal edilmişti. 19 lar C. H. P. ye ayrılan sıraların yanında, fakat nisbeten dağınık oturuyorlardı. Zaten hareketin fiili liderleri, Fevzi Lütfü Karaosmanoğlular, Ekrem Hayrı Üstündağlar, Fethi Çelikbaşlar toplantıya gelmemişlerdi. Bunlardan ikisi Ege'de, üçüncüsü ise vazifeten Strasburg'da bulunuyordu. Sabık Bakan Dr. Mükerrem Sarol, bakanlığa getirilmeden evvel işgal ettiği yerdeydi. Yani, kürsünün hemen karşısında... İhtimal

Celâl Bayar
Teferruatlı bir nutuk

ki eski âdetine devamı edecek, zaman zaman muhalefet hatiplerine lâf atacaktı. Ümid ve temenni olunur ki bu harekete - eğer niyeti varsa - Kasım Küfrevi konuşurken tevessül etmez. Sağlık Bakanı Dr. Behçet Uz 1948 senesi civarında oturduğu yerdeydi: hükümete ayrılan iskemlelerde! Farin Rüştü Zorlu da orada yer almıştı. Zaten hakanların hepsi top lantıda hazır bulunuyorlardı. Başbakan Adnan Menderes, Adalet Bakanının yanındaydı ve bazen konuşuyor, bazen önündeki kâğıda bir şeyler çiziyor, bazen de tırnağını yiyordu, İsmet İnönü gelmemişti. Osman Bölükbaşı ise soldaki sıraların hemen başında oturuyordu. Devlet dairelerinin ileri gelenleri, onun hemen önünde yerleştirilmiş iskemlelerdeydi Bunların arasında eski Kırşehir milletvekili Amiral Rifat Özdeşin Meclise hasretle baktığı görülüyordu. Cumhurbaşkanının yaverleri, kürsünün iki tarafında, ayakta duruyorlardı. Yukardaki localar kordiplomatiğe ayrılmıştı ve dış kapının önünde biriken bayraklı arabalardan anlaşılıyordu ki hemen hemen bütün elçiler nutku dinlemeye veya merasimi seyretmeye gelmişlerdi.

Hak ve vazife

Cumhurbaşkanı Celâl Bayarın ilk cümlesi gibi biraz sonra ilâve ettiği ikinci bir cümlesi de dinleyicilerin pek fazla dikkat nazarını çekmemişti. Cumhurbaşkanı Celâl Bayar şöyle demişti:

— Bu sebeple sulh cephesi düşmanlarının her türlü fırsat ve imkânlardan istifade ederek bir yandan Türkiye'de içtimai ve iktisadi sahada bozguncu bir haleti ruhiyenin yayılmasına çalışırken, diğer taraftan da Türkiye'nin sulh cephesi içinde mevkii ve itibarını taramaya çalışmalarından ve bu hususta büyük propaganda faaliyetine girişmelerinden tabii bir şey olamaz.

Bunlar, Cumhurbaşkanının vazifeleri meyanında sayılabilirdi. Yani Başbakan Adnan Menderes'le muhtelif meselelerde ihtilâf halinde bulunsa bile Devlet Başkanının böyle konuşması icap ederdi. Ama, gidişi tamamiyle tasvip edip etmediğini söylemesi hakları arasındaydı. İşte bu yüzdendir ki başta bahis mevzuu ettiğimiz cümle, saat 15.40 da Meclis kürsüsünden ifade edilince açıkça anlaşıldı 'ki Cumhurbaşkanı Celâl Bayar bazı kimselere nazaran antidemokratik vasıflar taşıyan kanunların «isabet» ine inanmaktadır. Bu kanunlardan biri de 6334 sayılı Basın Kanunudur ki, meşhur «ispat hakkı» tasarısı bunun fiilen tâdilini derpiş etmektedir.

Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ın son günlerin siyasi hâdiselerine temas edip etmeyeceği merak uyandırıyordu. «İspatçılar» ın durumu hakkında, «iskat hakka» mevzuunda bir fikir beyan edecek miydi? Cumhurbaşkanı Celâl Bayar, bu noktalarda teferruata girmedi. Başka yerlerinde, inşa edilen «yeşil yem siloları» ve «sıvat» ların miktarını bildirecek kadar teferruatla dolu olan nutkun o kakımlarında umumî bir cümleyle tam mutabakatını ve Adnan Menderes'in görüşlerini tasvip ettiğini bildirdi.

Mükemmel iktisadi vaziyet

cumhurbaşkanı Celâl Bayar tarafından çizilen levhanın iktisadi manzarası da son derece ferahlık ve inşirah vericidir. Her şey, olabileceği kadar mükemmeldir. Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ın nutkunda «sıkıntı», «güçlük», «müşkülât» gibi kelimeler yer almamıştır. Hayat pahalılığından ise dem dahi vurulmamaktadır. Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ın iktisadi politikamız mevzuundaki fikirleri şunlardır:

— Asırlar boyunca ihmale uğramış ve iktisaden az gelişmiş bulunan memleketimizin bir an evvel kalkınması, itimadı-

nızı kazanmış olan hükümetimizin başlıca gayesi olmuştur.

Yurdumuzun, uzun yıllar az gelişmiş bir memleket vasfını muhafaza ederek, düşük bir 'hayat seviyesi konjonktürü içinde, kendi müdafaası için muhtaç olduğu savunana gücünü, başkalarının yardımı ile idame etmesine ve dünyanın en nazik coğrafî bir mevkiinde barınmasına, imkân yoktur.

1950 denberi iş başında bulunan hükümetler, Türkiye'nin hayat seviyesini ve istihsalini artırmak suretiyle iktisadi potansiyelini inkşaf ettirecek ve onu, yüklenmek medburiyetinde bulunduğu müdafaa külfetini kendi başına taşıyabilecek, bir seviyeye çıkarmak, muvazeneli bir milli iktisadın temelini atmak için, mütemadi yatırımlar yapmaya gayret etmişlerdir.

Her birisi birbirinden daha verimli sahalara tevcih olunmuş ve tam bir koordinasyon halinde yapılan bu yatırımlar, söylediğim rakamlardan anlaşılacaktır ki: randımanlarını, bilhassa önümüzdeki bir iki sene zarfında vereceklerdir. Bu suretle, Türkiye kısa bir zamanda ihracatını mühim bir miktarda artıracağı gibi, birçok istihlâk maddelerini dahilde istihsal etmek suretiyle ithalâtını azaltmak imkânını da elde etmiş olacaktır.»

Cumhurbaşkanı Celâl Bayar bütün bunlardan bir netice çıkarmaktadır. Bu netice ise şudur:

— Türkiye'nin iktisadî istiklâlini kazanmak için tuttuğu bu kalkınma yolunda bütün menfi mütalâa ve propagandalara rağmen azimle ilerlemesi, bugün maruz kaldığı müşküllerin yenilmesi için tutulacak yegane yoldur. Şimdiye kadar elde ettiğimiz maddi neticeler bize, istikbale tam bir emniyetle bakmak hak ve imkânını vermektedir.»

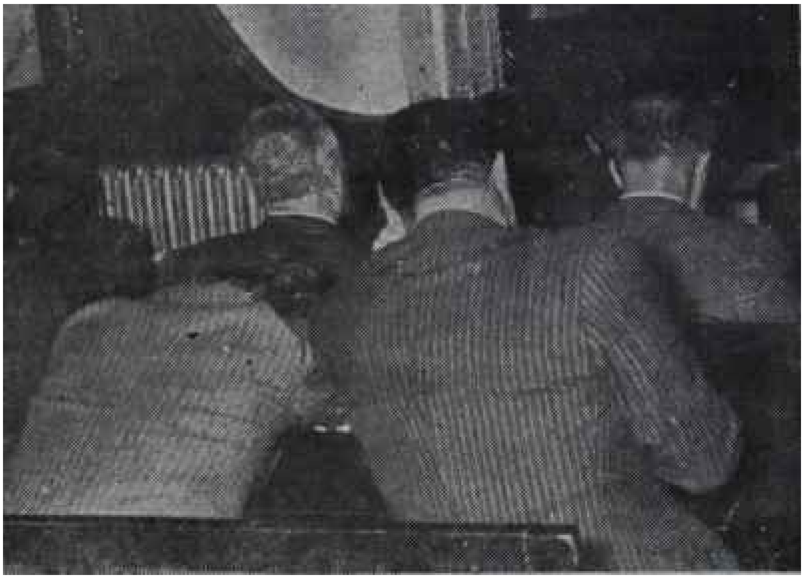
Bu sözler, Türk milletine olduğu kadar büze yardım elini bazı şartlarla uzatmaya hazır Amerika Birleşik Devletlerine de bir cevaptı. Demek ki Demokrat Parti iktidarı iktisadi politikasını değiştirmeyecekti, gidişin müsbete doğru olduğuna inanılıyordu. Demek ki bütün envestismanlara olduğu gibi devam edilecekti. Cumhurbaşkanı Celâl Bayar nutkunun Maliye bahsinde paramızın asla ve asla devalüe edilmeyeceğini de kesin olarak bildirmiş, bankalara yatırılan mevduat miktarındaki artış ile temin edilen kredilerle yabancı sermaye yatırımlarının «paramızın değerine karşı duyulan emniyet ve itimadın açık delili» olduğunu söylemişti. Yalnız bir kaç dakika evvel Cumhurbaşkanı Celâl Bayar şöyle bir cümle sarfetmişti:

«— Para politikamız münhasıran milli ekonominin hakiki ihtiyaçlarından mülhem bulunmakta ve tedavüldeki para hacmi buna göre ayarlanmaktadır.»

Acaba bu ayarlamanın başka faktörleri olmak gerekmez miydi?

Bol bol rakkam

Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ın nutku Başbakanın nutuklarına bir noktada daha çok benziyordu: bol rakkam ihtiva ediyordu. Kütahya'da Seyid Ömer havzasının 100 milyon tona yakın bir rezervi ihtiva ettiği, tesbit ve teyit olunmuştu. Bundan başka Çorum'da Dodurga mevkiinde mevcut linyit rezervinin 34 milyon tona yaklaştığı anlaşılmıştı. Çimento fabrikalarından 3 tanesi bu yıl sonunda işletmeye açılacaktı. Geri kalan 18 den 10 tanesi 1967 yılında, mütebakisi de «müteakip yıllarda» işlenmeye açılacaktı. Bu 18 fabrikanın inşa bedelleri 263 milyon liraya baliğ olacaktı. Bu suretle evvelce 396 bin ton olan kapasite mecmuu 1955 yılında 1 milyon, 1956 da 1 milyon 806 bin «ona ve 1957 de 2 milyon 830 bin tona yükselecekti. 1968 ortalarında işletmeye açılacak olan fabrikalar yılda 110 bin ton sun'i gübre imal edecekti. Bu kapasiteyi iki misline çıkarmak için de çalışılmaktaydı. İlkokul öğretmenleri sayısı 1950 den bu yana 27 bin 144 den 42 bin 874 e çıkmıştı. 1954 - 1955 ders yılında ilkokullarda 1 milyon 877 bin öğrenci okumuştu. 127 Akşam Kız Sanat okulunda 28 bin 300 öğrenci yetiştirilmekteydi.

Milletvekilleri nutku dinliyor
Rakkam o kadar boldu ki...

Bütün nutuk bu şekilde rakkamlarla doluydu. Belki de nutkun geçen seneden dahi az alkışlanmasına rakkam çokluğu sebebiyet iverdi. Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ın bir yıl evvel irad ettiği nutuk da «güzel bir alkış» toplamamıştı. Ama o zaman Hamid Şevket İnce salonu dolaşmış ve hitabenin sonlarına doğru alkış çoğalmıştı. Bu sefer kimse dolaşmadığından nutuk sadece dört yerinde bir kaç el çırpma topladı. Hepsi o kadar... Buna mukabil Cumhurbaşkanı Celâl Bayar salondan içeri girdiğinde oturan demokratların alkışlarıyla karşılanmıştı. Halk Partililer sessizce ayağa kalkmışlardı. Ne ayağa kalkan, ne alkışlayanlar ise 19 lara mensup milletvekilleriydi. Cumhurbaşkanı Celâl Bayar kürsüden inerken de kendi partisi milletvekillerinin alkışlariyle selâmlandı. Fakat iniş ve çıkış arasında belki de şimdiye kadar hiç bir «Meclisi açış nutku» bu kadar az alkışlanmamıştı. Doğrusu istenilirse nutukta şimdiye kadar söylenilmemiş tek şey sayım neticesiydi. Cumhurbaşkanı Celâl Bayar 24 milyon 109 bin 641 kişi olduğumuzu söyledi, 1960 den beri 3 milyon 162 bin 453 kişi arttığımızı bildirdi, bu çoğalma nisbetiyle Türk nüfusunun hem memleket rekorunu, hem de dünya rekorunu kırdığını haber verdi ve şöyle dedi:

— Bugünün şartları devam ettiği takdirde önümüzdeki 1960 sayımında nüfusumuzun 30 milyona ulaşmış veya yaklaşmış olacağını ümit edebiliriz.

D. P.

Gurupta sürpriz

Pazartesi akşamı Ankara Palasta büyük salon çiçek sepetleriyle süslüydü. Bir köşede çalan cazın nağmesine uyan çiftler sambalar, mambolar yapuyorlardı. Aşağıda, pavyonda ise dilber Colette soyunmakla meşguldü. Her tarafta müthiş bir kalabalık vardı. Afyonun demokrat milletvekilli - Meclisin 1 numaralı milletvekili - Rıza Çerçel, Ay ten Zarakol ile evleniyordu. Rıza Çerçel Meclisin 1 numaralı milletvekiliydi, zira ismi bütün yoklamalarda ilk olarak okunuyordu. «Afyon» Â ile başlayan ilk vilâyetti; bu vilâyetin milletvekilleri arasında soyadı A ye B ile başlayanı bulunmadığından Çerçel ilk isimdi.

Herkes eğlenmeye başlatmıştı ki, heyecanlı bir haber süratle etrafa yayıldı: kabinde istifalar vardı. Bazıları sekiz bakanın, bazıları ise sadece dört bakanın çekildiğini söylüyordu. Dört bakan diyenler Samet Ağaoğlu, Emin Kalafat, Sıtkı Yırcalı Hayreddin Erkmen'den bahsediyorlardı. Sekiz rakkamını ileri sürenler

ise Osman Şevki Çiçekdağ, Celâl Yardımcı, Nedim Ökmen, ve Muammer Çavuşoğlu'nu bunlara ilâve ediyorlardı. Bu arada, dokuzuncu olarak Kemal Zeytinoğlu'nun da ismi geçti. Nihayet daha ileri gidildi ve Başbakan Adnan Menderes'in istifasını Cumhurbaşkanına verdiği kulaktan kulağa yayıldı.

Rıza Çerçel'in nikâhı o gün, öğleden sonra Ankara Evlenme Dairesinde kıyılmış ve şahitliği Refik Koraltan yapmıştı. Düğüne, bakanlar da davetliydiler. Saat gece yansına yaklaşıyordu. Halbuki kabine azalarından hiç kimse henüz görünmemişti. Her halde tuhaf bir vaziyetim bulunduğu aşikârdı. Düğüne gazeteciler de gelmiş olduklarından ayrı bir telâş başlamıştı. İşte bu sıradadır ki, başta Gümrük ve Tekel Bakanı sevimli Emin Kalafat bulunduğu halde smokinlerini giymiş olan bakanlar içeri girdiler. Tabii etraflarını derhal muhabirler sardı. Hükümet azaları istifa etmediklerini bildirdiler. Bu arada telefonla malûmatına müracaat edilen Fuad Köprülü, bu neviden haberleri çıkaranlara karşı hiddet ve şiddetini izhar ediyor, Samed Ağaoğlu ise kabineden çekildiğinden haberdar bulunmadığını nazik bir lisanla bildiriyordu.

Rıza Çerçel'in düğününde kabineden istifalar vuku bulduğu haberinin kulaktan kulağa yayılmasına, bir takım islimlerin ortaya atılmasına yetmişti de, artmıştı bile... Halbuki daha soğukkanlı düşünmek imkânı olsaydı, Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ın ertesi gün Meclisi açış nutkunu söyleyeceği ve nutuk üzerinde hükümet başkanıyla istişareler yapılmasımn âdet sayıldığı hatıra gelebilir, bu kadar telâşa düşülmezdi. Hakikaten isimlerin yakıştırma olduğu derhal dikkate çarpıyordu. Hayli zaman vardı ki, böyle rivayetler çıkar çıkmaz ortaya üç isim atılıyordu: Samed Ağaoğlu, Emin Kalafat, Sıtkı Yırcalı. Şimdi bunlara Hayreddin Erkmen, şahsiyetinden ziyade Samed Ağaoğlu'na bacanak olduğundan dolayı ilâve ediliyordu. Doğrusu istenilirse hâlâ bazı kimseler, üç bakandan bir takım hareketler beklemekten bıkmamışlardı. Onların karakterleri hakkında bazı zanlara sahip bulunanlar Samed Ağaoğlu'nun, Emin Kalafat'ın ve Sıtkı Yırcalı'nın hakiki yerlerinin 0018, 0014 ve 0011 numaralı makam arabalarının rahat koltukları değil, partide İslâhat isteyenlerin yanı olduğuna inanmakta devam ediyorlardı. Üç Bakan «ispatçılar» ın taktik hatâsı yaptıklarına kani bulunabilirlerdi, ama bu, tasvip etmedikleri gidişin motörleri olarak kalmalarına sebep teşkil etmemeliydi. Bilâkis, münasip görecekleri bir «taktik» ile partide ciddi ve hakiki bir (İslâhatın öncülüğünü yapmaları gerekirdi. Böyle düşünenler Samed Ağaoğlunun bundan bir buçuk yıl kadar evvel bugün yürüttüğü kanunlar komisyonlardan çıkarken, bunların antidemokratik vasıflarını haykırdığını, Emin Kalafat'ın Fethi Çelikbaş'la uzun zaman ideal arkadaşlığı ettiğini, Sıtkı Yırcalı'nın «gazetecilere bizim yatak odalarımız dâhi açık bulunmalıdır» diye Meclis kürsüsünden nutuk verdiğini unutmamış olanlardı. Ama onların unutmadıklarını,, ihtimal ki berikiler çoktan, unutmuşlardı. Zaman, insanlara neleri unutturmaz ki!

Menderes'in son Kabinesi Meclis'te

Tek lider etrafında

Dedikoduya yol açan toplantı

Demokrat Parti Meclis gurubunun ilk toplantısından bu yana Ankara'da hemen herkes - siyasetle yakından meşgul olanlar - heyecan içindeydiler. Pazartesi günü akşam üstü Başbakan Adnan Menderes, hükümeti toplantıya çağırmıştı. Biraz sonra Demokrat Partinin Genel İdare Kurulu azaları da bakanlara katılmışlar ve çalışmalar dört saat kadar sürmüştü. İş bununla da bitmemiş, Başbakan Adnan Menderes doğruca Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ın yanına gitmişti. Bütün bunlar

Gurupta ihtilâl

Fakat istifa şayialarımın Rıza Çerçel'in dâvetlilerinin kulaklarına, oradan da gazetelerin sütunlarına aksetmesinin sebebi bundan ibaret değildi. İki günden beri Demokrat Partinin bugün yüksek sevk ve idaresini deruhte edenler, Meclisi gurubumda hiç beklenilmedik hezimetlere uğruyorlardı. Milletvekilleri Genel İdare Kurulu ile mutabık bulunmadıklarını en beliğ şekilde göstermişlerdi. Gerçi, bahis mevzuu olan bazı şahıslardı, prensipler değil... Ama bizde şahıslardan prensiplere ne kadar kolaylıkla geçildiği hiç kimsenin meçhulü sayılamaz.

Her şey pazar günü, saat 15 den. sonra başlamıştı. O gün Demokrat Partinin Meclis gurubu Meclis Başkanlığı ile Başkan Vekillikleri için adaylarını ve Gurup Başkanıyla Başkan Vekillerini, Gurup İdare Heyetini, Haysiyet Divanım seçmek için toplanmıştı. Seçimlerini heyecanlı olacağına dair, cuma akşamına kadar hiç bir emare yontu. Bir takım milletvekilleri bazı kimselere müracaat ediyor ve tekliflerde bulunuyordu. Ama teşkilâtlı bir hareket yok gibiydi. Herkes zannediyordu ki Genel Başkanın Büyük Kongredeki manevrası meyvalarını vermiş ve Guruptaki gayrımemenun nüveyi dağıtmıştır. Tabii liderlerini kaybeden bu zümre 'bir müddet şaşkın kalacak, bu arada da Genel Merkezin hakimiyetini yeniden kuracak tedbirler alınacaktır. Nitekim Genel İdare Kurulu Meclis Gurubu Başkanlığına her türlü seçilme kabiliyetini kaybetmiş bulunan Hulusi Köymen'in yerime, kendi âzasından Tevtfik İleri'yi namzet göstermişti. Tevfik İleri den açılacak Meclis Başkan Vekilliği içinse Pertev Arat ortaya atılıyordu. Meclis Başkanı elbette Refik Koraltan'dı. Fakat evdeki pazarın çarşıya uymadığı görüldü.

Ne olduysa, cumartesi akşamı Anadolu Kulübünde olmuştu. Meclis Başkanlığı için, General Fahri Belen, üzerinde durulmuştu. Burhaneddin Onat ise Gurup Başkanlığı için adaylığını koymaya yanaşmıştı. Partide ıslâhat isteyenler bu iki ismi memnunlukla karşılamışlardı. Gerci, bilhassa Burhaneddin Onat Meclisin gözde şahsiyeti olmaktan çok uzaktı. Ama yaşlı başlı bir kimseydi ve dürüsttü. Fahri Belen ise bir ara bakanlıkta bulunmuştu. Zaten adayların şahsiyetlerinden ziyade, delâlet ettikleri mâna mühimdi.. O akşam Anadolu Kulübünde bu iki şahsiyetin propagandası harıl harıl yapılıyordu. Fakat zafer ümidi pek kesin değildi. Birçok demokrat milletvekili Refik Koraltan ve Tevfik İleri «sıkıştırılırsa», onu büyük bir kazanç telâkki etmeye hazırdı.

Rey sahipleri de şaşırdılar

Halbuki Refik Koraltan Meclis Başkanlığı adaylığına sadece 25 milletvekilin'in Fahri Belen'e değil, kendisine

Tevfik İleri
Mağlûp sayılır bu yolda mağlûp

rey vermesi sayesinde seçilince herkesin gözleri açıldı. Fahri Belen oylama sırasında salonda bile bulunmak istememiş ve gazinoda oturmuştu. Buna mukabil Genel İdare Kurulunun adamları son derece faaldılar. Netice bomba tesiri yarattı. Refik Koraltan partiyi idare eden üç kurucudan (biriydi. Meclis gurubunun onu böylesine sarsması öteki kurucuların da çok müşkül anlar geçireceklerinin deliliydi. Anlaşılıyordu ki Meclis gurubu ne son hareketleri, ne de Büyük Kongrenin idare ediliş tarzını tasvip etmişti. Bunu Gurup Başkanlığı seçiminde gösterdi.

Tevfik İleri'nin kazanması adetâ muhakkaktı. Demokrat Parti içinde Samsun milletvekili bir şahsiyetti. Kusurları bulunabilirdi, ama bir siyasi hüviyeti vardı. Ağzının lâf yaptığını da hiç kimse inkâr edemezdi. Buna mukabil karşısında bu vasıflardan mahrum, ikinci sınıf bir siyaset adamı çıkarılıyordu. Burhaneddin Onat'ın ismi söylendiği zaman gülümseyenlere, Meclis koridorlarında hâlâ rastlanıyordu. Ama Burhaneddin Onat Tevfik İleri'yi görülmemiş bir hezimete uğrattı ve Gurup Başkanlığına seçildi. Aslına bakılırsa ne muzaffer Burhanettin Onat'tı, ne de mağlup Tevfik İleri. Genel İdare Kurulu ve onun tahakküm zihniyeti İslâhat taraftarlarının ve onların ileri zihniyetinin karşısında perişan olmuştu. Pek çok milletvekili «bıraksınlar da, artık gurup kendi başkanlarını kendisi seçsin» diyordu. Tevfik İleri hakkında, seçimden evvel bir de küçük münakaşa cereyan etmişti. Samsun milletvekilinin Genel İdare Kurulu âzalığı sıfatına itiraz olunmuştu. Fakat Genel İdare Kurulunun başka bir âzası, Refik Koraltan Tevfik İleri'nin, eğer seçilirse Genel İdare Kurulundan istifa edebileceğini bildirmişti. Zaten plânın o olduğu malûmdu. Tevfik İleri Gurubun başına getirilecek, onun yerine sıra bekleyen ilk yedek Hüseyin Fırat alınacaktı. Tevfik İleri' nin Büyük Kongreyi idare ediş tarzı liderlerin çok hoşuna gitmiş olmalıydı Meclis Gurubu da aynı metotlarla idare edilirse, işler kolaylasacaktı. Hulusi Köymen elinden geleni yapmış, fakat yapa yapa seçilme kabiliyetini tamamâyle kaybetmişti. Üstelik Tevfik İleri'nin Meclis Gurubu tarafından tutulduğu sanılıyordu. Hakikaten Samsun milletvekili geçen devre «bileğinin hakkı» ile Meclis Başkan Vekilliğine kendisini seçtirmemiş miydi? Ama unutulan, Büyük Kongre ve orada kullanılan metodlardı. Meclis gurubu kendisini öyle idare ettirmek niyetinde değildi. Burhaneddin Onat'a o bakımdan güvenebilirdi. Kimsenin tanımadığı Doktor herkesin tanıdığı, diki defa bakanlık etmiş, Genel İdara Kuruluna ve Meclis Başkan Vekilliğine seçilmiş bol saçlı mühendisi yendi.

Rıza Çerçel evlendi
Siyasi kulis

Genel İdare Kurulu bu kadarla da kurtulamadı. Meclis Başkan Vekilliklerine Fikri Apaydın, Esad Budakoğlu ve Şemi Ergin getirildiler. Fikri Apaydın ile Esad Budakoğlu geçen devrede de başkan vekiliydiler. Bilhassa Fikri Apaydın müzakereleri idare ederken öteki başkan vekillerinden çok farklı ve çok daha tarafsız davranmasiyla tanınmıştı. İttifaka yakın bir ekseriyetle yeniden seçilmesindeki keramet de buydu. Esad Budakoğlu'nun bütün sempatisinin islahatçılara olduğu hiç kimsenin meçhulü değildi. 19 lara reva görülen muamele üzerine siyasî hayattan öylesine soğumuştu ki bir aralık niyeti Balıkesir'e dönüp avukatlığa başlamaktı. Bilhassa Sıtkı Yırcalı'nın Enver Güreliyi partiden ihraç edenler arasında bulunmasını ne anlayabiliyor, ne de hazmediyordu. Şemi Ergin'e gelince Manisa milletvekiliydi ve Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu'nun yakınıydı. Kızılayda onun muaviniydi. Beraber çalışıyorlardı. Şemi Ergin için «babasının oğlu» demek yanlış olmazdı. Pertev Arat'a gelince, o sadece 80 rey alabilmişti.

Hele Meclis Gurubu Başkan Vekillikleri ile İdare Heyeti seçimi ayrı bir âlem oldu. Gurubun iki başkan vekili vardı. Birinde Muzaffer Kurbanoğlu kaldı, fakat ötekine Halûk Şaman getirildi. Halûk Şaman bir münevver milletvekili sıfatiyle ve yaşı icabı 19 ların ideallerine yürekten inanıyordu. Büyük Kongrede «ıskat teklifi» yapıldığı zaman en ziyade hararetle itiraz edenlerden biri olmuştu. O kadar ki Genel İdare Kurulu tarafından ifadesinin alındığı ileri sürülmüştü. Her halde liderlerin hazzettikleri bir şahsiyet değildi.

Gurup İdare Heyetine gelince, oraya seçilenler arasında öyle isimler vardı ki onları duyunca bazı kimselerin tüylerinin diken diken olmamasına imkân yoktu. Yusuf Azizoğlu ve İlhan Sipahioğlu seçimleri kazanmışlardı. Hem de toplantıda Genel Başkan Adnan Menderes hazır bulunduğu halde... Gurup İdare Heyetinden Osman Kavrakoğlu gibi liderlerin yakın adamları uzaklaştırılmışlardı. Anlaşılıyordu ki Meclis Gurubu müfritlerden hazzetmemektedir ve bir punduna getirilip çıkarılanların «kuyruklar» ı bütün arzuya rağmen kesilememiştir.

İtimad ve ademi itimad

Meclis Gurubunda alınan neticelerin bir itimad ve ademi itimad meselesi doğurduğundan zerrece şüphe yoktu.. Nitekim milletvekilleri bazı kimselerin şahsında acık protestoda bulunmuşlardı. Bu

Ekrem Hayri Üstündağ
Niçin uzaklaştırıldığı anlaşıldı

protestoların o şahısların üstünden geçip daha yükseklere matuf tutulduğunu anlamak için kör olmak lâzımdı. Nitekim pazartesi günkü toplantılarda bu hususlar bahis mevzuu edilmişti. Cumhurbaşkanının da hadiseleri dikkatle takip ettiği şüphesizdi.

Kabinenin yeniden gözden geçirilmesine intizar etmek lâzımdır. Ancak eğer toptan bir istifa olursa hükümet bir program yapmak ve Meclis Gurubundan itimat istemek zorunda kalacaktır. Gerek Cumhurbaşkanın Meclisi açış nutkundan, gerek bizzat Adnan Menderes'in kendisine sabık Başbakan dedirtmemek arzusundan, gerekse Zafer gazetesinde çıkmış bir kaç yazıdan anlaşıldığına göre iyeni bir kabineyi kurmak vazifesinin tekrar Adnan Menderes'e verilmesi en kuvvetli ihtimaldir. Ancak bu takdirde, şahsı bahis mevzuu olmasa bile tamamile değişik bir program ve kuvvetli garantilerle Meclis gurubunun karşısına çıkmadığı takdirde Genel Başkanın itimat alması hiç de kolay olmayacaktır. Üstelik Mecliste kendisini hırpalamaya hazırlananlar vardır.

İkinci bir ihtimal bazı bakanların yerine yenilerinin getirilmesidir. Böyle bir şey olduğu takdirde Adnan Menderes'in Meclis gurubu tarafından tutulmayan Milli Eğitim Bakanı gibi bakanları uzaklaştırmasını ve onların yerine milletvekillerinin tuttuğu şahsiyetleri almasını beklemek lâzımdır. Ancak bu şeklin Meclis Gurubunu tatmin edeceği »on derece şüphelidir. Gurup, temayülünün ne olduğunu seçimler vesilesiyle göstermiştir. İslâhat taraftarlarının bir «Menderes kabinesi» ne girmeyi kabul edecekleri son derece şüphelidir. Böyle bir şey yaptıkları takdirde islahatçılık vasılları kaybolacağı gibi siyasi istikballerini de tehlikeye koyacaklardır.

Üçüncü ihtimal Adnan Menderes'in muvakkaten dahi olsa ön plândan çekilmeyi kabul etmesidir. Bu takdirde, tabii Başbakan namzedi Fuad Köprülüdür. Ancak Fuad Köprülü Meclis Gurubunu İslâhata yanaşmak suretiyle tatmin edebilir ki, bugünkü şartlar altında o yola gidilmesini beklemek çok zordur.

Çıkar yol peşinde

Tek çıkar yol, bugünkü kadronun olduğu gibi yerini yeni bir kadroya bırakmasından ibarettir ve bu cereyan siyasi çevrelerde güt tikçe kuvvet bulmaktadır. Demokrat Partinin 19 ların ihracıyla ne kadar zayıflamış bulunduğu Meclis Başkanlığı için Fahri Belen'in, Gurup Başkanlığı için de Burhaneddin Onat'ın namzetlikleriyle ortaya çıkmıştır. Ne Fahri Belen'in, ne Burbaneddin Onat'ın şahıslarına kimsenin bir itirazı vardır. Ama Demokrat Parti deyince hatıra ne Fahri Belen gelir, ne de Burbaneddin Onat... İkisinin de temsilî kıymetleri sıfıra pek yakındır. Hâdiseler göstermiştir ki, eğer Ekrem Hayri Üstündağ partinin içinde bulunsaydı, AKİS'in geçen hafta belirttiği gibi Meclis başkanlığına mutlaka getirilirdi. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu veya Fethi Çelikbaş ise mükemmel birer gurup başkanı olurlardı. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu'nun müsavi şartlarla bir kongrede karşısına çıkacağı Adnan Menderes'ten Genel Başkanlığı almasının bile artık hayal sayılamayacağı anlaşılmıştır. Münevver siyaset adamlarının mantar gibi yetişmediği Türkiye'de bu evsafı haiz yirmi kişiyi birden - Feridun Ergin dahil - partiden ihraç etmenin bir kadro darlığına yol açmaması imkânsızdı. Şimdi Demokrat Partide sıkıntısı çekilen budur. Eğer bugünkülerin yerini yeni ve taze kuvvetler sür'atle - hem de çok sür'atle - almazsa Demokrat Parti çökmeye mahkûm kalacaktır.

Fahri Belen

Meşhur olan meçhul

Bir ümid ışığı Meclis gurubunun bu hakikati anlamış ve mesuliyetlerini kabul etmiş, olmasıdır. Bu gurubun azaları daima 'hatırlamalıdırlar ki ellerinde tuttukları, kendi partilerinin değil, aynı zamanda memleketin ve rejimin de kaderidir. Millet kendilerini Meclise bir takım vazifelerle göndermiştir. Yerine getirilmesi lâzım gelen o vazifelerdir, yoksa bir takım emirler değil... Demokrat Parti Meclis gurubu işleri kendi bildiği gibi yürütmek azmini göstermiştir. Önümüzdeki günlerde bu yolda bazı güçlüklerle karşılaşması mümkündür. Bir defa onları atlatabilirse, rejim kurtulacaktır. Zira Demokrat Partide sevk ve idareyi yeni fikirlerle yeni bir kadro aldığı gün memleketteki bütün huzursuzluk bir anda dağılacak, partiler ve şahıslar arasındaki gergin vaziyet son bulacak, muhalefet dahi bambaşka bir «yol tutarak muhalefet vazifesini tam mânasiyle batılı ölçüler içinde yapmaya mecbur kalacaktır. O za-

ISKATÇI!

man iktidarın ne kadar rahat çalışmak im kânına sahip bulunduğu meydana çıkacaktır.

Zira doğrusu istenilirse bugünkü kadroyla çekilen sıkıntılar ve müşkilât hakikatlerden çok şahsî endişelerin ve vehimlerin neticesidir. Demokrat Parti içinde yepyeni bir kadro! İşte memleketin, milletin ve Demokrat Partinin selâmeti için siyasi çevrelerde belken istikamet...

Ya kanun tasarıları?

Bu şartlar altında ıskat hakkı teklifinin bir kenara bırakılması yolunda iktidar çevrelerinde şiddetli bir cereyan başlatmıştır. Bu teklifin ele alınmasının dahi gaf olduğu herkes tarafından kabul olunmaktadır. Zira başları partiden ihraç edilen muhalif zümreydi, Meclis Gurubunda derlenip toplattıran bu teklif olmuştur. «Bugün onaysa yarın bana» endişesini, liderlerin hesaba katmaları gerekirdi. Iskat hakkının hiç kimseyi memnun etmeyeceği aşikârdı. Teklifi kanunlaştıracak olanlar ise bizzat milletvekilleriydi. Şimdi bu vaziyet karşısında tekifin uyutulması yolunda israr edilmektedir. Fakat o takdirde Adnan Menderes Meclisini 19 larla takviye edilmiş muhalefet sıralarından gelecek hücumlara tek başına mukavemet edebilecek midir? Zira doğrusu istenilirse etrafında, Meclisi çekecek başka kimse kalmamıştır.

İspat hakkı teklifi de şekil itibariyle ters olmakla beraber, mahiyet itibariyle eş bir manzara göstermektedir. Meclis gurubunun mantıki ve hukuki bulunduğu su götürmeyen bu teklifi kanunlaştırmak isteyeceğinden şüphe edilemez. O zaman, bu haktan böylesine endişe edenlerin halleri nice olacaktın? Zira basın, ispat hakkını elbette kullanacaktır. İspat hakkının ise, doğurduğu tesir göz önünde bulundurulursa, bazı kimselerin gece uykularını fena halde kaçırdığını tahmin erimek zor bir şey değildir.

Muhalefet

Sol cephede sükûnet

Türkiye Büyük Millet Meclisinin büyük salonunda toplanan Demokrat Parti Gurubunda bütün bu fırtınalar koparken iki küçük odada celselerini akteden Muhalefet guruplarında sükûnet hâkimdi.

Cumhuriyet Halk Partisinin Gurup başkan vekillikleri için adaylar hazırdı: Nüvit Yetkin ve Sırrı Atalay. Her ikisinden de milletvekilleri memnundular. Gerçi geçen sene Sırrı Atalay partinin ve parti gurubunun politikasını tam mânasıyla tasvip etmemişti ama, bu yıl onun görüşünün hâkim olacağından pek az şüphe vardı. Hâdiseler o istikamette gelişiyordu. Fakat Kars milletvekili son dakikada hastalığını ileri sürerek arkadaşlarından kendisini seçmemelerini rica etti. Onun yerine Fethi Ülkü getirildi. Sırrı Atalayın baş-

İnsanlık Şerefi ve Menfaat

YUSUF EGELİ

(Emekli Korgeneral)

Tanınmış sosyologlardan Paretto siyasi partilerden bahsederken mensuplarını üç kategoriye ayırır:

idealistler, maddi menfaat peşinde koşanlar, siyasi iktidar peşinde koşanlar.

Yalnız amaçlarının gerçekleşmesinden başka bir istekleri olmayan, hiçbir maddi menfaat kaygusu ile bağlı bulunmayan ve bu yüzden tavize yanaşmayan, başkalarının haksız maddi emellerine ve zararlı siyasî hırslarına engel olan idealistler, bizzat kendi partileri tarafından baş belâsı saydır ve bir sn evvel tasfiye edilmek istenirler. Temiz gayelerine ulaşmak icin dahi olsa, rüzgâra göre dümen kullanmağa karakterleri icabı yatkın olmayışları da er geç bir kenara atılmalarını kolaylaştırır. Karşı partiler ise, amaçlardaki ayrılığa rağmen, bunlara namuslu, dürüst insanlar olarak saygı gösterirler.

Maddi menfaat peşinde koşanlar, parti tesanüdü, parti disiplini bahanesiyle iktidar peşinde koşanları kayıtsız şartsız desteklerler. Siyasi iktidarı ellerinde tutanların kötü gidişlerini farketmez değillerdir. Hatta sizinle oturup, ağır tenkitler de yaparlar; fakat sağlamakta oldukları menfaatlerin sarsılması ihtimali, ya da ileride daha fazla menfaat sağlamak ümidi ses çıkarmalarına engel olur. Hasta bu ümit onları, kötülükleri daha çok alkışlamağa teşvik eder.

Bazıları gaileli olan ve göze batan fiili iktidarın ak basamaklarına, menfaatlerini ancak bu yoldan daha emniyetle ve daha bol Bağlıyacaklarına hükmettikleri vakit iltifat ederler. Hatta bu hedefe ulaşıncaya kadar idealist maskesine büründükleri de olur. Bu yolu tutanların bu basamaklara ulaşınca uysal hale geldikleri görülür ve idealizm maskesi altındaki muvakkat davranışlarının şantajdan başka bir şey olmadığı sonradan anlaşılır. Menfaat derecesi fertlerin iştah ve cesaretine göre değişir; bu sebeple menfaatçılar, kalabalığı teşkil eder.

Siyasi iktidar peşinde koşanlar ise menfaatçılar zümresine dayanırlar. Onların desteği île iktidara yükselir ve orada tutunurlar. Her sarsıntıda bu destekçileri yeni menfaatlarla beslemeğe, kararsızlar varsa menfaat temayüllerini tahrik ederek, onlara da destek haline getirmeğe çalışırlar.

Bu üç kategorinin en zararlısı, Paretto'ya göre üçüncüsü, yani siyasi iktidar peşinde koşanlardır. Çünkü teşekkülün büyüklük derecesine göre, bir sürü parazit partizana çeşitli nimetler dağıtmak mecburiyetindedirler. Bu nimetler ise ancak milletin kesesinden ödenebilir. Halbuki kendileri menfaat peşinde koşsalardı daha at zararlı olurlardı.

Aşağı yukarı aynı manzara diğer topluluklarda da, meselâ hayır cemiyetlerinde görülür. Onlarda da samimi olarak hayır için çalışan kimseler; bu cemiyete mensup olmak dolayısiyle ortada dolaşarak başka sahalarda menfaat sağlamak için burayı basamak olarak kullanan kimseler ve nihayet müessesenin başına geçerek itibar kazanmak, tahakküm etmek hırslarını tatmin peşinde koşanlar vardır. Ancak imkânların dar oluşundan dolayı oralarda mücadele, siyasi partilerdeki kadar sert olmaz.

Bu hazin tabloya fazla şaşmamak lâzımdır: biliyoruz ki insan denilen mahlûkta da, diğer mahluklarda olduğu gibi, yaşamak ve buna muktezi vasıtaları ne bahasına olursa olsun temin etmek, kısacası varlığını korumak içgüdüsü herşeyin üstünde gelir.

Ancak şu var ki, bütün yaşayanları sıkı sıkıya saran içgüdüler çemberini az da olsa aralamağa muvaffak olan yine insan denilen mahlûktur. İşte bu aralıktan manevî kıymetler içeri sızar; bunlar arasında ahlâk şuuru münhasıran insan denilen mahlûkta vardır. Bu bakımdan ve yalnız bu bakımdan, ister dini, ister felsefi mânası ile alınsın, insan «mahlûkların en şereflisi» dir.

Bu sebepledir ki, en aşağılık insanda dahi yaşamak içgüdüsü, yani maddi menfaatlere düşkünlük ne kadar kuvvetli olursa olsun, yalnız insana mahsus olan ahlâk ve fazilet şuuru bunu frenler, zararlarım azaltır. Ve bir siyasi toplulukta en bayağı menfaatçılar dahi bir an gelir ki «yeter!» diye haykırırlar. Bu haykırış geç de gelse, gene bir fazilet, bir sıhhat alâmetidir.

Bonn yapamayanlar ahlâk bakımından hayvanlıktan kurtulamamış, insanlık şerafetine yükselememiş, insan denmeğe lâyık olmayan mahlûklardır. Sayılarının çokluğu veya azlığı, o topluluğun insanlık camiasındaki manevi değerinin ölçüsüdür.

Buna rağmen meyus olmamak lâzımdır: İster insanlığın sonsuz geleceği bakımından olsun, ister muayyen toplulukların sene ve aylarla ölçülebilen gelecekleri bakımından oban tekâmül bu nisbetler içerisinde bencil içgüdüler çemberindeki gediğin gittikçe genişletilmesi ve çemberi henüz kıramayanların kılabilmekti yönündedir.

kan vekilliğinden ayrılması bir başka noktadan da iyi olmuştu. Kars milletvekili geçen yıl lüzumsuz bir çıkış yüzümden hâdise yaratmıştı. Bundan sonra da ismi «müfrit» olarak anılmaya başlamıştı. Bu bakımdan, gurup sözcüsü olarak o söz aldığı zaman bazen söylediği cümleler hakki mânalarını aşıyor, başka taraflara çekiliyordu. Şimdi Sırrı Atalay istiklâlini, eline alıyordu. Ancak kendisi için yapılacak en iyi şey, müfritlik damgasını üzerinden atmaktır. Bir damga; politika hayatında daima handikaptır. Eğer Sırrı Atalay tenkitlerini, ilk başta kendisini zorlayarak dahi olsa son derece yumuşak ve munis bir üslûpla yaparsa hem şahsi, hem de partisinin politikası çok şey kazanacaktır. Zira önümüzdeki devrede Cumhuriyet Halk Partisini yapmak mecburiyetinde bulunduğu şey çok faal, fakat çok itidalli ve yumuşak bir muhalefettir. Tâ ki karşı itiraf, »tesanoid» haykırışlarıyla arzu etmediği bir yolu yani liderleri tutmaya mecbur bırakılmasın.. Eğer muhalefet Mecliste tamamile memleket meselelerdini ön plâna aldığı hissini yaratacak müsibet ye akıllı bir çalışma sistemi kurabilirse çıkmasını arzuladığı ve memleketin ihtiyacını hissettiği kanunlarda iktidar partisi gurubunun da müzaheretini temin edebilecektir ki normal demokratik nizamı böylece işlemeye başlayacaktır.

Adnan Menderes

Çıkmazdan çıkma yolu

C. M. P. sözcüsü: Bölükbaşı

Cumhuriyet Halk Partisi gurubunun odasından da daha ufak bir odada toplanan Cumhuriyetçi Millet Partisi gurubu ise sözcülüğe Genel Başkan Osman Bölükbaşıyı getiriyordu. Seçim, tıpkı öteki muhalefet partisinde Olduğu gibi gürültüsüz patırdısız cereyan etmişti.

Osman Bölükbaşının parti sözcülüğüne getirillmesi iyi bir alâmetti. Cumhuriyetçi Millet Paritsi, dermek ki yeni devrede faal bir rol oynatmak niyetindeydi. Zaten bunu yapmaya da mecburdu. Partinin tek hakiki hatibi Osman Bölükbaşıydı. Bir takım şahsi ve hissi sebeplerle gurup sözcüsü olarak yerini başkalarıma, bırakması bizzat partiye zarar veriyordu.

19'lar henüz dağınık

Buna mukabil Meclisteki üçüncü muhalefet gurubunu teşkil etmeleri beklenilen 19 lar henüz dağınık haldedirler. Hepsi Ankarada ancak önümüzdeki haftanın sonlarına doğru toplanabileceklerdir. Ekrem Hayri Üstündağ İzmirde, yanında Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu bulunduğu halde bir basın toplantısı tertiplemiş ve D. P. den gelen hücum ve isnatları karşılamıştır. Sözleri bütün Egede derin akisler bırakmıştır. Zira D. P. yi bir sessiz gemi haline getirmek isteyenlerin niyetlerine işaret etmiş ve tehlike çanlarını çalmıştır.

Şimdi Adnan Menderesin, D. P. nın her türlü siyasi edebiyatın üstünde hakiki bir kalesi olan Egeyi yeniden çekip çevirmek için o bölgeye gitmesi beklenmektedir. Adnan Menderes'in orada 180 derecelik bir dönüş yaparak kollarını «asiler» e açması hiç kimseyi şaşırtmamalıdır. Eğer «asiler», bundan «evvel Refik Şevket İnce'nin düştüğü ihataya düşer de kendilerini açılan ağuşa terkederlerse siyasi hayatlarının en büyük darbesini yemiş olurlar.

Kapaktaki Politikacı

Burhanettin Onat

1950 ile 1955 arasında Türkiye Büyük Millet Meclisinde, salonun sağ başında, hükümete ayrılan yerin yanındaki ilk sırada uzun boylu, ince boyunlu, gözlüklü bir zat otururdu. Bu zatı gazeteciler pek severlerdi, zira konuşulan mevzu ne olursa olsun mutlaka söz alır ve kürsüye çıkardı. O kürsüye çıkınca gazeteciler, gülüşerek «sigara tatili» derler ve koridora fırlarlardı. Hatibin ince, ağlamaklı bir sesi vardı. Zaman zaman insana bir melodram dinliyormuş hissini verir, bazen haykırır, bazen de pesten devam ederdi. Konuşması bitinceye kadar gazeteciler rahat rahat sigaralarını içerler, bazı işlerini görürlerdi. Zira Antalya milletvekili Dr. Burhaneddin Onat'ın o tarihe kadar «dişe dokunur» bir söz söylediği işitilmemişti. Zaten insan et istihlâkinden Orta Doğu paktına kadar her mevzuda mutlaka ve mutlaka konuşmaya kendisini mecbur addederse «dişe dokunur» bir beyanat yapamayacağı aşikârdır.

Eski bir Halk Partili olan Dr. Burhaneddin Onat Meclise 1950 de Antalya milletvekili olarak girmişti. Uzun zaman Halk Partisi saflarında kalmış, sonradan Rasih Kaplan'ın hışmına uğrayarak ayrılmıştı. 1894 de Rodos'ta doğmuştu. Tıp tahsili yapmış ve cerrahi ihtisasını tamamlamıştı. 1950 yılında serbest hekimlik yapmaktaydı. Daha sonra Turizm kurumlarında vazifeler almış, Mecliste muhtelif mevzularda çalışmıştı. Fakat hiç bir zaman siyasi şahsiyet olarak dikkati çekmemiş, gözleri doldurmamıştı. Tâ, 1955 senesi ekim ayının 30 uncu pazar gününe kadar O gün Burhanettin Onat iktidar partisinin Meclis gurubu başkanlığı seçiminde yahut savaşında Genel İdare Kurulunun adayı Tevfik İleri'yi kesin bir hezimete uğratıyordu. Meclis Gurubu içindeki «yenilik taraftarı» milletvekilleri uzun istişareler ve muhtelif kimselere müracaattan sonra Dr. Burhaneddin Onat üzerinde reylerini teksif etmişlerdi. Böylece Antalya milletvekili, Demokrat Partinin kilit mevkilerinden birine getiriliyordu.

Burhaneddin Onat, siyasi hayatının yeni devresine omuzlarında bir cümlenin yükü ile girmektedir. Büyük Millet Meclisinin son akdettiği fevkalâde içtimada memleketin karışıklık içinde bulunduğunu söylemiş ve böyle zamanlarda «demokrasinin rafa kalkması gerektiği» ni bildirmişti. Devletin ajansları ile radyoları da bu parlak lâfı derhal dört bir tarafa yaymışlardı. «Yenilik taraftarları» nın, kendilerine, bir kilit mevkie aday olarak demokrasi hakkındaki kanaati biraz değişik bir şahsı bulmalarını gönül çok isterdi. Zira o gün Antalya milletvekili tarafından ifade edilen fikrin Demokrat Partide bâr yenilik sayılamıyacağı aşikârdır. Bugün partinin sevk ve idaresini deruhte edenler aynı kanaatte olduklarını hem sözleriyle, hem de fiilleriyle çoktan ispat etmişlerdir. Eee, bunun yenilik neresinde?

Mamafih omuzlarında bu neviden fikirlerin mesuliyetiyle yeni bir siyasi devreye giren politikacıların bizde bir muayyen müddet o fikirleri terkettikleri ve tamamile demokrat bir hüviyet aldıkları görülmemiş şeylerden değildir. Nihad Erim de 1947 den sonraki devreye sırtında bir şalla girmiş ama bu, onun iktidarda çok iyi bir devlet adamı olmasına mani teşkil etmemişti. İnşallah Burhaneddin Onat da aynı istikamette yürüyebilir, ama sonu Nihad Erim gibi olmaz.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Maliye

280 = 560 = 890

Gecen haftanın ortasında İstanbul'da Hilton otelinin kapıcısına Amerikalı bir turist, elindeki dolarları nereden bozdurabileceğini sordu. Kapıcı cevap vermek hususunda biraz tereddüt etti. Otelde de para bozuluyordu, bankalarda da... Ama gelen turistlerin bu neviden suallerine kapıcı alışık değildi. Zira, ne hikmettir bilinmez, yabancılar ellerindeki dövizlerini bozdurma işini daima tek başlarına hallediveriyorlardı. Fakat anlaşılıyordu ki bahis mevzuu olan zat usul ve kaidelere riayeti seviyordu. Nitekim Merkez Bankasının şubesine gitti ve dolarlarına mukabil Türk lirası aldı. Cüzdanı pek dolmamıştı. Mamafih Merkez Bankasının yanılmış olmasına elbette ki imkân yoktu. 1 dolarına mukabil 280 kuruş vermişlerdi. O hesapla bir müddet yaşadı, fakat Türkiye'nin ateş pahasına olduğunu gördü. Barda bir kadeh martiniye altı türk lirası alıyorlardı; yani iki dolardan fazla... İyi lokantalardan en aşağı 16 liraya çıkılıyordu. Bu ise altı dolar tutuyordu. Odası, bahşiş ve ufak tefek masraflarla günde 60 liraydı. Merkez Bankası 60 Türk Lirası vermek için 20 dolarda fazla para almıştı. Evet, Türkiye bu hesapla son derece pahalı memleketlerden biriydi.

İstanbul'a gelirken maksadı daha uzun müddet kalmaktı. Fakat hem canı sıkıldığından, hem de doğrusu istenilirse böyle pahalılığa başka yerlerde rastlamadığından Atina'ya geçmeye karar verdi.

Acentelerde başka rayiç

En iyi vasıta tayyareydi. Büyük şirketlerden birinin Hilton Oteli vakınındaki şubesine gitti ve Atina icin yer sordu. Yer vardı. Seyahat mevsimi hemen hemen sona ermiş bulunduğundan tayyareler nisbeten tenhaydı. Biletini almak istedi ve fiyatını sordu. Öyle bir rakkam söylediler ki hayretten gözleri faltaşı gibi açıldı. İstanbul'a Roma'dan gelmiş, geliş biletini dolarla ödemişti. Atinaya uğramak niyetinde olmadığından o faslı vaktiyle düşünmemişti. Kendisiyle meşgul olan güzel ve genç, sarışın kız fiyatı Türk Lirası olarak söylemişti Fakat Amerikalı, zihninde derhal bunu dolara tahvil etmişti. Hayret etmemesine imkân yoktu, zira İstanbul - Atina için talep edilen fiyat, Roma - İstanbul fiyatından fazlaydı. Bunu güzel memura anlattı. Genç kız güldü:

— Ooo, dedi, siz galiba dolar üzerinden hesap yapıyorsunuz. O hesapla arada fark yoktur.

— Nasıl yoktur? Roma ile İstanbul'un arası Atina ile İstanbul'un ara sından daha fazla olduğu halde ben İtalya'dan buraya daha ucuza geldim...

Genç kız yeniden güldü:

— Ama doları siz 280 kuruştan hesaplıyonsunuz...»

<— Yok, kaçtan hesaplayacaktım?»

<— 560 dan»

— 560 dan mı? O da neden? Doların resmi kuru 280 kuruş değil mi?

— Bizim için değil...

Amerikalı kendisiyle alay edildiğine inanmaya başlıyordu. Kelimeleri yavaş yavaş ve sinirli sinirli söyleyerek dedi ki:

— Bu memlekette 1 dolar 280 kuruş değil midir?

— Bankalarda öyledir.

— Peki, sizde?

— Bizde 560 kuruştur...

— Yani, karaborsa yapıyorsunuz. Sizin hareketiniz suçtur.»

Bu sefer genç kaz kızmıştı:

— Karaborsa filân yapmıyoruz. Bizde doların resmi kuzu 560 kuruştur.

Amerikalı çıldıracaktı.

«— Beni dinleyin, dedi. Ben Merkez Bankasına gittim. Bana doların resmi kurunun 280 kuruş olduğunu söylediler, verdiğim dolarları da o rayiçten bozdular. Şimdi size geliyorum. Bana doların resmi kurunun sizde 560 kuruş olduğunu bildiriyor, benden bir misli fiyat talep ediyorsunuz. Şu dolar denilen paranın bu (memlekette resmi kuru nedir, bana söyler imisiniz: 280 kuruş mu, 560 kuruş mu?»

«— Bankada 280 kuruş, bizde 560 kuruş.»

«— Türk Hükümetinin bundan haberi var mı?»

«— Elbette ki var. Aramızda resmî anlaşma mevcuttur.»

Amerikalının aklı durmuştu. Bankada 100 dolarına mukabil 260 Türk lirası vermişlerdi. Şimdi bu Türk liralariyle tayyare bileti almak istiyordu, kendisinden 100 dolara mukabil 560 lira istiyorlardı. Üstelik, ilki kur »için de «resmi kur» diyorlardı. Şapkasını hafifçe arkaya doğru itti ve kederini unutmak için ilk rastladığı bara girip oturdu.

Amerikan Yardım Heyeti binası

En iyi piyasa

Harici Kambiyo

(31 Ekim 1955 tarihli Newsweek'ten)

Memleket	Serbest Borsada dolar	Resmi Kur
Avusturya	**26.66**	**25.44 şiling**
Belçika	**50.25**	**50.00 frank**
Burma	**8.50**	**4.76 kiyat**
Seylan	**5.48**	**4.76 rupi**
Danimarka	**7.00**	**6.92 kron**
Finlandiya	**344.00**	**2314)0 mark**
Formoza	**32.00**	**15.55 dolar**
Fransa	**378.00**	**350.00 frank**
Batı Almanya	**4.20**	**4.19 mark**
Yunanistan	**30.00**	**29.90 drahmi**
Hong Kong	**5.77**	**5.71 dolar**
Hindistan	**4.87**	**4.76 rupi**
Endonezya	**32.25**	**11.40 rupya**
İran	**76.15**	**32.00 rial**
İtalya	**626.00**	**624.84 liret**
Japonya	**389.00**	**360.00 yen**
Lübnan	**3.19**	**Serbest**
Lüksemburg	**50.25**	**50.00 frank**
Malaya	**3.19**	**3.03 dolar**
Hollanda	**3.82**	**3.77 gulden**
Norveç	**7.72**	**7.13 kron**
Pakistan	**5.50**	**4.76 rupi**
Filipin	**2.70**	**2.00 pezo**
Portekiz	**28.65**	**28.60 eskudo**
İspanya	**42.50**	**38.95 peçeta**
İsveç	**5.26**	**5.17 kron**
İsviçre	**4.28**	**Sobe***
Tayland	**21.10**	**20.00 baht**
Türkiye	*7.69*	**2.80 lira**
Vietnam	**65.60**	**35.00 kuruş**
Yugoslavya	**592.00**	**300.00 dinar**

İftihar vesilesi

... bazen kurdelâ kesmek, bazen temel atmak şeklindeki sayı-ız ve çeşitli eserlerimizi sizlerin, Türk milletinim eserlerini Allah huzurunda şahit göstererek diyebilirim ki asil bir milletin iradesinden doğmuş ve onun sinesinden çıkmış bir iktidar, bir Demokrat Parti iktidarı heyula halindeki şark ve garp tefrikini kökünden kazımış ve yurdun maddi ve manevi bütünlüğü içerisinde dünyaya çalışmanın, kalkınmanın, azmin ve heyecanın emsalsiz örneğini vermiştir.

Kemal Zeytinoğlu'nun Muş nutkundan

(Zafer - 27/10/1955)

Yardım heyetinde 890

İlk viski kadehini yarılamıştı ki yanında oturan başka bir Amerikalı lâf attı. O da yalnıza benziyordu; konuşmaya başladılar. İkincisi daimi olarak Türkiye'de kalıyordu, yardım heyetine dahildi. Atinaya gitmeye niyetli bulunanı bunun sebebini izah etti. Memleketi çok pahalı bulmuştu. Dolarları su gibi akıp gidiyordu. Altı dolara bir yemek yiyordu... Öteki bunu işitince, durdu:

«— Yemeklerinizde fil mi yiyorsunuz?»

Ne fili yiyecekti... Yediği, tuzlulu tatlılı, normal bir yemekti Evet, Türkiye çok pahalıydı. Yardım heyetinde çalışan Amerikalı itiraz etti.

«— Yok canım, bilâkis gayet ucuz... Paramı neşeye sarfedeceğimi bilmiyorum. Ben Ankara'da otururum; her akşam paviyonlara gidiyor, kızlara şampanya ikrahı ediyorum... Bir şişe şampanya 50 Türk Lirası...»

«— Yani 20 dolar... Az mı?»

Yardım heyetindeki Amerikalı göz kırptı.

«—20 dolar değil, 6 dolar...»

«— Bir dolar, kaç Türk Lirası ediyor?»

«- 890...»

Hiltonun müşterisi az kaldı, üzerinde oturduğu uzun iskemleden düşecekti.

«— 890 kuruş mu? Her halde karaborsada...»

«— Yo, yo! Resmi kur!»

Amerikalıya üçüncü defadır ki «resmi kur» dan bahsediliyordu. Neredeyse çıldıracaktı. Bankaya gitmişti, resmi kurun 280 kuruş olduğunu söylemişlerdi. Tayyare şirketindeki dilber 560 kuruş demişti. Şimdi bir Amerikalı 890 kuruş diyordu. Üçü de bunun «resmi kur» olduğunu ifade etmişlerdi Muhatabına sordu:

«— Yani Merkez Bankası sizin 1 dolarınız karşılığında 890 kuruş mu veriyor?»

«— Evet...»

Amerikalı küçük dilini yutacaktı.

«— Maaşınızı o kurdan mı alıyorsunuz...»

Öteki izah etti:

— Ben Amerikan yardım heyetine mensubum. Biliyorsunuz, hususi kanun gereğince Türkiye'ye yapılan her yardımın yüzde onu personel masraflarına karşılık olarak bankaya yatmaktadır. Biz maaşlarımızı bu fondan alırız. Şimdi maaşımızın her doları için elimize 890 kuruş geçiyor, bu bizim için resmi kurdur.

280, 560, 890... Rakkamlar arasında muazzam farklar vardı. Dolarlarını 280 kuruştan bozduranlar için Türkiye ne kadar pahalıysa bunlara karşılık 890 kuruş alanlar için de o derece ucuzdu. Hilton oteli müşterisinin anlamadığı, üç kura da «resmi kur» adının verilmesiydi Doğrusu istenilirse bu kurların her birini bizzat hükümet kabul ettiğine göre «resmi» sıfatı yersiz değildi. Ama, bu ne biçim işti? Bir turist, hem de en ziyade hüsnüniyet sahibi 'turist böyle bir durumun mevcudiyetini farkedince dolarlarını Merkez Bankasına götürmekte nasıl, olurdu da tehalük gösterirdi? Buna imkân mı vardı? Bahusus ki tayyare bileti alacaksa, doları 560 kuruştan ödeyecekti.

Amerikalı biraz daha kalırsa yeni bazı «resmi kur» lar duyacağından korktu. O takdirde tamamile çıldırırdı. Selâmeti firarda buldu ve ilk tayyareyle - 1 doları 560 kuruştan ödeyerek - Atina'ya gitti

Üç ayrı kur

Son zamanlara gelinceye kadar resmen iki kur muteberdi 1 dolar 280 kuruştu. Ancak nakliye şirketleri hükümetimizle hususi bir anlaşma yapmışlar ve dolara 560 kuruş fiyat biçtirmişlerdi. Harice seyahat edenler bilet ücretlerini O kur üzerinden ödüyorlardı. Nakliye şirketleri aksi halde Türkiye'de çalışmak imkânına sahip olamayacaklarını resmen bildirmişler, bunun üzerine talepleri kabul edilmişti.

Şimdi yeni bir taleple daha karşı karşıya kalınmıştı. Amerikan hükümeti de buradaki yardım heyetleri personelinin dolarlarının 890 kuruştan hesaplanmasını istemişti. Müzakerelerin mahiyeti hakkında bizim tarafımızdan bir acıklama yapılmamıştı. Bilinen iki husus vardı: Amerikalılar dolarlarının karşılığını 890 kuruştan alıyorlardı, Washington'daki resmi şahsiyetler bu durumu Associated Press ajansının muhabirine 'teyit etmişlerdi. Hatta bunun Türk maliyesine zerrece zarar vermediğini bildirmişlerdi. Ancak bazı dolarlar 280, bazı dolarlar 560, bazı dolarlar ise 890 kuruştan muamele görür ve Newsweek mecmuası serbest borsada bir doların 769 kuruş ettiğini yazarken bütün bunlardan Türk Maliyesinin nasıl olup ta zarar görmediğini anlamak her akıllı adamın kârı değildir. Eğer Maliye Bakanı Hasan Politikan bu üç kurun sırrını bize söylerse kendisine minnettar kalacağımız şüphesizdir. Zira bundan bir müddet evvel eski iktidarın Maliye Bakanı İsmail Rüştü Aksal kendisine paramızın kıymetinin düştüğünü hatırlatmış, yeni Maliye Bakanı ise bir paranın kıymetinin karaborsa rayiçlerinden asla hesaplanamayacağını bildirmişti' Hasan Polatkan haklı sayılabilirdi. Ama, işte resmi üç adet kur... Her üçünün de Türk Hükümetinin tasvibini aldığı ileri sürülüyor: 280, 560 ve 890!

Acaba yeni Maliye Bakanı bu üç rakkamın birbirine eşit olduğunu söyleyerek aritmetik ilminde yeni bir devir mi açacak? Her halde hükümetin bu hususta bir açıklama yapmasına şiddetle muhtaç bulunuyoruz.

Doların en yüksek kuru

Bulunursa!

Kabareler

Colette ve trupu

Gecen haftanın sonunda Ankara Palas'ın pavyon kısmının arkasında bulunan küçük odalardan birine çırılçıplak lir kız girdi ve elindeki uzun, kırmızı eldiveni (masanın üstüne atarak yorgun bir tavırla iskemleye oturdu. Gerçi küçük oda artistlerin soyunma odasıydı ama, Colette Jerry - genç kızın adı buydu - yalnız soyunma odasında değil, salonda müşterilerin önünde de soyunuyordu. 21 yaşındaydı, uzunca boylu, sarışındı. Fevkalâde mütenasip bir vücudu vardı. İpinceydi ama, zayıf sayılmamak gibi bir meziyete sahipti. Siyah gözleri, tam tabiriyle velfecri okuyordu. Yanarğındaki küçük ben, ayrı bir güzellik veriyordu. Colette Jerry, son zamanlarda moda olan strip tease mütehassısıydı. Yani müşterilerin önünde, müziğe uyarak soyunuyordu. Eldivenlerinden başlıyor, elbisesi onu takip ediyor, sütyeni çıkıyor ve - kanun bizde daha fazlasını yasak ettiğinden - Havvanın incir yaprağını hatırlatan, hatta ondan da ince bir siyah tül parçasiyle kalıyordu. Her akşam hayranları Colette'i zevkle seyrediyorlardı. Hani bu 'fransız lokumu' seyredilmeyecek gibi de değildi.

Trup Fransa'dan gelmişti ve artistlerden birinin, Zambellanın ismini taşıyordu. Seyirciler gözlerinin önünde yedi kadın görüyorlardı. Ama aslında, bunlar beş kadın ve iki erkektiler. Fakat Zambella ve bir arkadaşı truplarındaki kadınlardan bile daha fazla dişi olmasını biliyorlardı. O kadar işveli, o kadar ateşli görünüyorlardı ki... Zambella'nın makyajı tamı iki saat sürüyordu. Ama o makyajdan sonra kendisini bir kadından ayırmanın imkân ve ihtimali yoktu. Paristen geliyordu. Orada, Carrousel adlı kabarerin kadın kıyafetinde numara yaptıkları bir yerdir.

Bakınız, bu yaman erkek - kadın, neler anlatıyor:

— Esas operada işe başla d um... Baktım ki ekmek yok... Böyle bir trup kurmak geldi aklıma... Hemen turnelere çıktık... Fransa'da, çok tutunduk. Sonra yabancı memleketleri dolaşalım dedik... Hem para var, hem de iyi oluyor... Malum ya tebdili mekânda ferahlık vardır... Demirperde memleketleri hariç, bütün Avrupa memleketlerini gezdik... Bir ara Güney Amerika'ya da uzandık... Nihayet Türkiye'den de teklifler aldık... Önce Fuar münasabetiyle İzmir'e geldik... Göl gazinosunda iki ay kadar çalıştık... Halk bizi çok tuttu… Şimdi burada çalışıyoruz... Bir ay kadar kalacağız... İstanbul'da Cordon Bleu bizi angaje etmeye çalışıyor ama bakalım...»

Fakat trupun büyük bir derdi var. Kazandıkları parayı, dışarı çıkaramıyorlar. Ücretleri Türk Lirasıyla ödeniyor, iyi de para alıyorlar. Ama, ne fayda! İlete kendilerine, kaç türk lirası alacakları söylenilmiş, bir Türk lirasının da 120 frank ettiği bildirilmiş. Onlar da Türkiye'de kazandıkları paraları bir lira, 120 frank karşılığı olarak götürebilecekleri zehabıyla gelmişler. Şimdi, acı hakikat kafalarına dank etmiş.

«— Bu şartlar altında, iyi bir trupun Türkiyeye gelmesine imkân yok. Biz de eğer bilseydik gelmezdik. Zira truplar yabancı memleketlere para kazanmak için giderler, yoksa boğaz tokluğuna çalışmak için değil... Döviz çıkaramayınca, vaziyetimiz bundan başka bir şey olmuyor... O yüzden, bundan böyle Türkiye'de başka yerlerde iş bulamayan, açlıktan ölmemek için angajman kabul eden truplar seyredeceksiniz. Hem gözlerinize yazık olacaktır, hem de vereceğiniz paraya... Zira nihayet, onlara da Türk lirası olarak bir miktar para ödeyeceksiniz».

Colotte'in anlattıkları

Colette, trupun en gözde artistidir. Akşamları seyirciler, bilhassa erkek seyirciler en ziyade onu hayranlıkla seyrediyorlar. Genç kız da bundan son derece memnun. Bütün artistler içinde en fazla konsomasyon yapan da o... Ama, içmeye mecbur bulunduğu yerli şampanyalardan hiç hoşlanmıyor. «Ah, diyor, Fransız şampanyaları!..»

Fakat Türkiye'ye geldiğinden dolayı son derece memnun. Kendi ifadesine göre hayatının en büyük şerefine burada nail olmuş ve bir Devlet Başkanının önünde strip tease yapmış.

«— Sayın Celâl Bayar, beni hem İzmir'de, hem de burada bir kaç defa seyretmek lûtfunda bulundular. Çok demokrat bir Devlet Başkanınız var. Halkın arasına girmekten son derece hoşlanıyorlar. Benden iltifatlarını da esirgemediler. Sayım günü akşamı da buraya yeniden teşrif ettiler. Yanlarında Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koraltan ve yaverleri de vardı. Kendilerini, dediğim gibi İzmir'de Göl gazinosundan tanıyordum. Burada da görünce son derece mütehassis oldum. Göl gazinosuna iki, üç defa resmen, bir çok defa da hususi surette gelmişlerdi. Zannedersem benim numaramla alâkadar olmak lûtfunu esirgemediler. Bu benim için büyük bir şereftir».

Colette yalnız Devlet Başkanımızın değil, aynı zamanda Başbakan Adnan Menderes'in örtünde de strip tease yapmıştır. Başbakanımız da kendisini seyretmek ve alkışlamak şerefini lütfetmiştir. Fransız yıldızı:

«— Bir kabare artisti her yerde bu şerefe nail olamaz, diyor... Şimdiye kadar ne bir Başbakanın, ne de Devlet Başkanının önünde numara yapmıştım. Halbuki strip tease artık başlı başına bir sanat haline gelmiştir. Ne yazık ki bunu orada anlamıyorlar ve protokol mani olmaya çalışıyor. Devlet Başkanlarını, Başbakanları kabarelerde kimse görmüyor. Halbuki burada, herkes hakiki halk adamı! Onun için seyircilerimin arasında bu kadar mümtaz şahsiyetler bulunuyor. Hele bakanlarınızı, hemen her akşam burada görebiliyorum. Türkiye'ye geldiğimden dolayı işte bunlardan dolayı da çok memnunum. Mesleğimizin şerefi artıyor.»

Dilber Colette
Mesleğin şerefi

Genç dansöz Türk kadınlarının giyinişini de beğeniyor. Ancak kendisi, ifadesine göre Paris'te Jacques Fath'dan giryiniyormuş. Bu herhalde, numarasını yaparken giydiği elbise olacak. Yoksa, para mı dayanır. Gerçi Colette'in bol bol kazandığına zerrece şüphe yok... Ama ne de olsa...

Colette burada da, Türk kumaşından Türk terzilere elbiseler diktirmiş. Onları da iftiharla gösteriyor ve memnun kaldığını bildiriyor.

Şimdi bu trup, ne yapacak? Kazandıkları paraları, Türkiye'de sarfetmeye âdeta mecbur bulunuyorlar. Tabiî, son dakikada hususi bir (müsaade çıkmazsa... Belki de bunun içindir ki ne kadar işleri varsa, burada yaptırıyorlar. Ameliyatlarına kadar... Nitekim kızlardan biri apandisitini, biri de bademciklerini Ankara'da aldırmıştı.

Dörtler Konferansı

Eski hamam, eski tas

Bünyanın mukadderatını tayin etmek durumunda bulunan dört adam bir haftadanberi, Leman gölünün kenarında toplantılarına başlamış bulunuyorlar. Bu dört adam, bilindiği gibi, İkinci Cihan Savaşından sonra Dört Büyükler diye anılmaları mutad olan Amerika, İngiltere, Rusya ve Fransa'nın Dışişleri Bakanlarıdır. Bu dört Dışişleri Bakanının önünde, şu anda bir hal tarzına bağlanması gayet güç görünen ve ,önem bakımından bütün dünyanın geleceğini ilgilendiren meseleler duruyor. Bunlardan biri, geçen sayımızda da söylediğimiz gibi, Almanya'nın birleştirilmesi ve Avrupa'nın güvenliği, diğeri de silâhsızlanma meselesidir.

Şu satırların yazıldığı sıralara kadar gelen haberler, Dörtlerin henüz birinci mesele ile uğraşmakta olduklarını gösteriyordu. Sonra onu altlamışlar, başka meselelere geçmişlerdi. Bir araya gelmeleri bahis konusu olduğu gündenberi aynı nokta etrafında dönüp durmakta olan Dörtlerin eğer bu sefer bir neticeye vasıl olacaklarına dair en ufak bir emare bulunsaydı, şimdi cömertçe harcadıkları zamana acıtmak kimsenin aklından bile geçmezdi. Fakat gene alman haberlerden anlaşıldığına göre. Dörtler, bu sefer de fasit daireyi aşamıyacaklardır.

Konferansın ilk önemli konuşmasını yapan Sovyet Dışişleri Bakanı Molotof, eski Rus iddialarını tekrarlayarak, Avrupa güvenliği meselesi ile Almanya'nın birleştirilmesi meselesinin birbirlerini tamamladıklarını ileri sürmüş, bu iki meselenin de aynı zamanda bir hal tarzına bağlanması lüzumuna işaret etmiştir. Molotof'a göre Avrupa güvenlik sistemi kurulmadıkça Almanya'nın bir kısmının birleştirilmesi diğer kısmın aleyhine olacaktır. Oysaki Sovyet Rusya buna müsaade edemez. Sovyet Rusya'nın iki Almanya'nın birleştirilmesine razı olması için Avrupa güvenlik sisteminim kurulması gerektir. Avrupa güvenlik sisteminin kurulması için de, herşeyden önce, askeri ittifakların, bu arada hiç şüphesiz NATO'nun lâğvedilmesine lüzum vardır. Bunlar da kolayca gerçekleşemiyecek işler olduğuna göre Almanya'nın birleştirilmesini bahis konusu etmek şimdilik mevsimsizdir. Dörtler, bu görüşmeler esnasında, Almanya'nın birleştirilmesini bir tarafa bırakarak silâhsızlanmanın tahakkukuna çalışmalıdırlar.

Molotof'un bu iddialarının tıpıtıpına geçen Cenevre Konferansı sırasında Bulganin ve Kruçef tarafından ileri sürülen Rus iddialarına benzediği okuyucularımızın dikkat nazarından kaçmamıştır. Bu şu demektir ki, Rusya, geçen konferanstan bu yana, fikirlerinde en ufak bir değişiklik yapmamış bulunuyor. Halbuki Batılı devletler, ikinci Cenevre toplantısına gelmeden önce, bu sefer olsun bir basarı elde edebilmek için Rusya'ya hoş gözükeceğini zanneden bir plân hazırlamışlardı. Netekim bu plân, konferansın ikinci günü, Rusya'ya tevdi edilmiştir.

Bu plânda belirtildiğine göre, üç Batılı devlet, Rusya 1956 yılında bütün Almanya'da serbest seçimler yapılmasını kabul ettiği takdirde, Sovyetlerin ötedenberi istedikleri bir Avrupa güvenlik sistemini gerçekleştirmeye hazır bulunuyor. Rusya bu şekilde bir serbest seçim yapmaya yanaşırsa Batılılar Avrupa Güvenlik Antlaşması ile Almanya'nın birleştirilmesi konusunda bir anlaşmayı aynı zamanda imzalayacaklardır. Bu Batılılar tarafından Rusya'ya verilebilen en büyük tavizdir. Zira Amerika Birleşik Devletleri'nin, ötedenberi, Almanya'nın birleştirilmesi meselesi bir hal tarzına bağlanmadan Avrupa güvenliği konusunu ele alamayacağını ileri sürdüğü okuyucularımızın malûmudur. Şimdi bir hamlede her iki meselenin hallini de aynı sıraya koymakla Birleşik Amerika sulh yolunda oldukça uzun, bir mesafe katetmiş bulunuyor. Şu satırların yazıldığı sıralarda Rusya'nın Batılıların bu teklifine ne cevap verdiği öğrenilmiş değildi. Fakat bu cevabı tahmin edebilmek için kâhin olmaya hiç lüzum yoktur.

Molotof yoldaş
Aynı plak

Rusya konferansın başlangıcında, Molotof un ağzından, Almanya'nın birleştirilmesi meselesiyle şimdilik ilgilenmediğini açıklamıştır. Rusya'nın ilk elde etmek istediği netice Batılılar arasında kurulan askeri ittifakların kaldırılmasıdır. Oysaki Batılılarım plânında bu hususta konulmuş bir kayıt yoktur. Bilâkis, bu plânda belirtildiğine göre, kurulacak bir Avrupa Güvenlik Paktı'nın herhangi bir tecavüze karşı harekete geçmek mecburiyetini koyan hükümleri, birleştirilecek Almanya'nın, birleşmeden sonra Nato'ya veya Batı Avrupa Birliğine girmeye karar vermesi halinde tatbik edilecektir. Bu açıklama, Batılıların, Avrupa Güvenlik Antlaşmasından sonra da Nato'yu ve diğer ittifakları muhafaza edeceklerini açıkça göstermektedir.

Batılılar Almanya'nın birleştirilmesi ile Avrupa Güvenlik sisteminin kurulmasını aynı sıraya koymakla sulh uğrunda verebilecekleri en büyük tavizi yapmış bulunuyorlar. Şimdi, gene aynı gaye yolunda fedakârlık yapmak, fikirlerini Batılıların fikirlerine yaklaştırmak

3 batılı lider
Aralarında bile anlaşamadılar

pecia

sırası Rusya'ya gelmiş bulunuyor. Ancak Cenevre Konferansının gidişine bakılınca böyle bir ümide kapılmanın yersizliği açıkça belli olmaktadır. Öyle anlaşılıyor ki bu konferans dünyayı içine daldığı iyimserlik uykusundan uyandırmaktan başka işe yaramayacaktır.

Sarre

Reddedilen statü

Bundan aşağı yukarı tam bir sene evvel, 23 Ekim 1954 te, Orta Avrupa'nın en çok sözü edilen iki devlet adamı Paris'te bir anlaşma imzalamışlardı' Bu iki devlet adamından biri zamanın Fransız Başbakanı Pierre Mendes - France, diğeri ise Batı Almanya Şansölyesi Dr. Conrad Adenauer'di. İmzaladıkları anlaşma ile, Fransız ve Batı Almanya Başbakanları, Orta Avrupa'nın en önemli sanayi merkezi olan Sarre bölgesinin statüsünü tayin ediyorlardı.

Fransız, Alman ve Luxembourg toprakları ile çevrili ve bir milyon kadar nüfusa sahip olan Sarre bölgesi ötedenberi Almanya ile Fransa arasında bir ihtilâf konusu teşkil etmiştir. İki devlet arasındaki bu anlaşmazlık her iki Cihan Savaşı sonunun bir bal tarzına bağlanması en güç toprak iddialarına yol açıyordu. Birinci Cihan Savaşından sonra, galip Fransa strateji ve endüstri bakımından hayatî önemi haiz Sarre bölgesini Almanya'nın elinden alarak kendine ilhak etmek istemiş, fakat Sarre'ın büyük çoğunluğunu Almanlar teşkil ettiği için doğrudan doğruya böyle bir harekete girişmeye yanaşmadan, münasip bir bal tarzı bulmaya çalışmıştı. Uzun konuşmalardan sona Vensaille barışını imzalayan devletlere kabul ettirilen bir formülle Fransa bu hal tarzını bulduğunu sanmıştır. Bu formüle göre Almanya ile olan bağlarını kesecek, Milletler Cemiyetinin idaresine bırakılacak, onbeş yıl sonra yapılacak bir plebisitle Almanya'ya mı, Fransa'ya mı katılacağı tesbit edilecekti. Fransa onbeş yıl sonra yapılacak plebisitte Sarre halkının kendi lebinde oy kullanmaya yanaşacağını zannediyordu. Fakat 1935 te yapılan ve iştirak nisbeti gavet yüksek olan böyle bir plebisit sonunda Sarre halkının ezici bir çoğunlukla Almanya'yı tercih ettiği anlaşılmıştır.

Sarre bölgesinin iki devletten hangisine bağlanması gerektiği meselesi İkinci Cihan Savaşının sonunda bir kere daha ortaya çıkmış bulunuyor. Hasbin bitiminde Fransa Sarre'ı Almanya'dan ayırarak burada kendi himayesi altında sözde bağımsız bir hükümet kurmuş ve bu hükûmetin başına da Johannes Hoffimann'ı geçirmişti. Hoffimann hükûmeti Sarre'ın iktisadi servet kaynaklarının Fransızlar tarafından sömürülmesine ses çıkalmıyor, üstelik bu yolda aldığı kararlarla Sarre'ı iktisadi ve siyasi bağlarla Fransa'ya tabi kılmaya çalışıyordu. Fransa da, Sarre'ın iktisadi bakandan kendisi ile birleşmesine ses çıkartmadığı takdirde Almanya'dan harp tazminatı istemekten vazgeçeceğini bildirmişti. Almanya'yı bu durumu kabule sevkeden âmil Fransa'nın bu sözüydü.

Ancak Almanya zamanla eski iktisadî kuvvetini kazanıp, Batılılar safında yer alınca yeni müttefikleriyle bazı meseleleri tanzim etmek ihtiyacını hissetmiştir. Gerçekten, Paris antlaşmalarının imzasından ve Almanya'nın NATO camiasına katılmasından önce, Batılılar ile Almanya arasında birer hal tarzına bağlanmaları gereken bazı anlaşmazlıklar vardı. Bu anlaşmazlıklar bertaraf edilmeden Almanya'nın Batılılar safında yer alması bu safları zayıflatmaktan başka bir işe varamayacaktı.

Silâhsızlanma konusu bur tarafa bırakılacak olursa Fransa ile Almanya arasındaki en önemli anlaşmazlığın Sarre'ın durumu olduğu hatırlardadır. İşte geçen sene, Paris'te, Adenauer ile Mendes - France arasında imzalanan ve Paris andlaşmalarının bir bölümünü teşkil eden vesika Fransa ile Almanya'nın Sarre'ın durumunu «ayin için vardıkları hal tarzını tesbit ediyordu.

Fransa ve Batı Almanya Başbakanları arasında varılan bu hal tarzına göre Sarre'a Batı Avrupa Birliği çerçevesi içinde bir «Avrupa» statüsü verilecek, yani bu bölge Avrupalılaştırılacaktı. Birlik Bakanlar komitesi tarafından tayin edilecek bir komiser, savunma ve dış münasebetler alanında Sarre'ı temsil edecek, Sarre hükümeti ancak bu Komiserin yetkişi dışında kalan konularda katar alabilecekti Sarre'ın iktisadi münasebetleri ne gelince, anlaşmanın on ikinci maddesi, bölgeyi iktisaden Fransa'nın ellerine bırakıyordu. Alman - Sarre ticari münasebetlerinin tıpkı Fransız - Sarre münasebetleri gibi geliştirilmesi temennisi de unutulmamıştı. Bu, Almanya'nın teselli mükâfatıydı.

Hâkimiyetin gizlenmesi

Aslında Sarre üzerindeki Fransız hâkimiyetini gizlemekten başka bir gaye gütmeyen bu statünün yürürlüğe girmesi için referandum yapılması ve statünün bu yol ile Sarre halkı tarafından tasvip edilmesi gerekiyordu. Ancak bu referandumdan sonradır ki Sarre'a bu yeni statünün tayin ettiği rejim verilecek, Sarre anayasasına Avrupa Statüsü ile ilgili hükümler konulacak, yeni bir Meclis seçilecekti. Fakat geçen Pazar yapılan referandumdan sonra - bu referandum Paris'te Sarre üzerinde bir anlaşmaya varıldıktan tam bir sene sonra yanılmış bulunuyor - bu hükümlerden hiçbirinin gerçekleşemiyeceği anlaşılmıştır. Zira Sarre halkı, referandum sonunda, Avrupa statüsünü büyük bir çoğunlukla reddetmiş bulunuyor.

Netice Fransızlar için bir hezimet olduğu kadar Almanlar için bir başarıdır. Zira bir yıldanberi yapılan karşılıklı propagandalarda Almanya taraftarlarının ağır bastığı anlaşılmış bulunuyor. Almanya taraftarları bu statünün Fransız emellerine hizmet edeceğini, statü lehine verilmiş her oyun Sarre'ı iktisaden olduğu kadar siyaset en de Fransa'nın ayrılmaz bir parçası yapacağını ileri sürüyorlardı. O kadar ki bu iddialar sonunda referandum mâna değiştirerek Sarre'lıların gözünde Fransa'ya veya Almanya'ya bağlanmak arasında bir seçim yapmaktan farksız bir mahiyete bütünmüştür. Referandumun iktisab ettiği mahiyetin tehlikesini kavramakta gecikmeyen Fransa, bir müddet önce Hoffmann hükümetini tahrik ederek Almanya'ya taraftar olanların propaganda ve siyasi faaliyetlerini yasak ettirmişti. Bunlara konuşma ve teşkilâtlanma serbestisi ancak Adenauer'in müdahalesi sonunda verilebilmiştir. Bu müdahaleden sonra rahatça

Saar'da Alman taraftarları

Nein!

çalışmak imkânını bulan Alman tarâftârlarının başarıya ulaşan bir kampanya yaptıkları şimdi anlaşılmıştır.

Alman başarısı

Almanlar bakımından bir başarı olarak kabul edilebilecek bu netice şimdi Alman - Fransız münasebetlerinin yeniden gözden geçirilmesini gerektirecek kadar önemlidir. Referandumun sonunda ötedenberi Fransızları tutmakta olan Sarre Başbakanı Hoffimann istifa etmiştir. Bunun üzerine Paris ve Bonn hükümetleri derhal geçici bir hükümet kurmak hususunda anlaşmaya varmış bulunuyorlar. Sarre'deki Fransız Büyükelçisi De Carbonnel'in tavsiyesi üzerine, bu geçici hükümetin Başkanlığı tarafsız bir şahsa verilmiştir. Bu şahıs, üç senedenberi Sarre siyasetinde faal rol oynamaktan vazgeçen altmışüç yaşındaki Heinrich "Welsch'tir. Welsch ilk Hofmann kabinesinde Çalışma Bakanlığı yapmış, fakat 1952 de yapılan ikinci bir koalisyonda vazife almayı reddetmişti. Şimdi Welsch geçici Sarre hükümetini kuracak ve 4 Aralıkta yapılması düşünülen seçimlere kadar, görevi uzatılan eski Komiserle birlikte Sarre'ı idare edecektir.

Referandumdan sonra ihdas edilen yeni durum Fransızların menfi bir netice alındığı zaman ihdas etmek istedikleri duruma aykırıdır! Gerçekten, Avrupa statüsü reddedildiği takdirde, Fransa Sarre'da eski vaziyeti muhafaza etmek istiyordu. Fakat ezici bir çoğunlukla verilmiş oylar - 201 973 e karşı 423 434 - sadece statüyü değil, şimdiye kadar devam edegelen idareyi de Sarre'lıların reddettiklerini göstermektedir. Bu bakımdan Fransa bu derece açık bir şekilde beliren Sarre halk oyunu kırmak cesaretini kendinde bulamamış, hâdiseyi olduğu gibi karşılamak zorunu hissetmiştir.

Yakın bir zaman içinde Sarre üzerinde yeni Fransız - Alman görüşmelerinin başlamasını beklemek yanlıs olmayacaktır. Fransa, bu yeni görüşmeler sırasında, eski emellerinde bir ayarlama yapmak durumundadır.

Vietnam

Değişen ve değişmiyenler

Gecen çarşamba günü öğleye doğru Saygon da atılan yirmi üç pare topla, 1954 Haziranında bağımsızlık ve egemenliğine kavuşan Vietnam'da Cumhuriyet ilân edildi. Böylece şimdiye kadar bu memleketin başkanı olan İmparator Bao Dai - zaten bir türlü oturamadığı - tahtından uzaklaştırılmış, kurulan Cumhuriyetin ilk başkanlığına da aşağı yukarı bir buçuk yıldanberi memleketi fiilen idare etmekte olan Başbakan Ngo Dinh - Diem getirilmiştir.

Geçen ayın 23 ünde yapılan referandum sonunda Vietnam halkı tarafından izhar edilen arzuya uygun olarak kurulan bu Cumhuriyet, Görüldüğü gibi, esasta bir değişiklik yapmamaktadır. Vuku bulan değişiklik daha ziyade şekle taallûk ediyor: 1954 Mayısından beri Vietnam'ı fiilen idare etmekte olan Dinh-Diem, bundan böyle, hukuken de Devletin başkanı olacaktır. Ancak şekle taallûk eden bu değişikliğin gayet önemli bir hukukî neticesi de vardır: Dinh - Diem, bundan sonra idare yetkisini İmparatordan değil, doğrudan doğruya Vietnam halikından alacaktır.

Cumhuriyetin ilanı ile İmparatorluğumu kaybetmiş olan Bao Dai esasen Vietnam'da sevilen ve tutulan bir kimse değildi. Hindiçini yarımadasındaki Fransız sömürgeler topluluğunun bir , parçasını teşkil eden Annam Kırallığının varisi olan Bao Dai, Annam Kralı Khai Dinh öldüğü zaman henüz yeni doğmuştu. Tahtı bir niyabet meclisine bırakarak Fransa'da tahsilini yapan Bao Dai, geri döndükten sonra kendisini bu şark memleketlinde rahat hissedememiştir. Yaşama tarzı bakımından olduğu kadar düşünce tarzı bakımından da çevresine uyamayan genç İmparator'un idare şekli Annam'da sempati yaratmıyordu.

İkinci Cihan Savaşı sıralarındaki Japon istilâsının Güney Asya'da milliyetçilik duygularını uyandırması üzerine, Bao Dai fırsatı kaçırmak istemiyerek Annam'ın bağımsızlığını ilân etmişti. Başarısızlıkla neticelenen' bu 'teşebbüsü kendisine pahalıya mal olmuştur. Genç imparatorun bu hareketine sinirlenen Fransızlar Bao - Dai'yi tahttan atmışlar ve Annam dışına çıkarmışlardı.

Annam tahtından uzaklaştırılan Bao Dai siyaset sahnesinden çekileceğine bu sefer başka bir safta ver almıştır. Hindiçini'de başlayan istiklâl cereyanının başında bulunan Ho Çi Minh genç İmparatora müşavirlik teklif etmiş, Bao Dai de bu teklifi heyecanla kabul etmişti. Ancak burada da uzun zaman kalmamış ve kısa bir zaman sonra Hong - Kong'a, oradan da Cannes'a giderek tehlikesiz bir yere yerleşmeyi tercih etmistir.

Siyaset sahnesinde

Bao Dai, siyaset sahnesine, üçüncü defa Fransızların Vietnam tahtına geçmesi hususundaki ricalarını kabul etmek suretiyle atılmıştır. Vietnam, Fransızlar tarafından Annam, Koşinşin ve Tonkin eyaletlerinin birleştirilmesi suretiyle meydana getirilmiş bir eyaletti. Fransız devlet adamları Bao Dai'yi Vietnam tahtına geçirmekle milliyetçileri onun etrafında toplayabileceklerini ve ufukta bir tehlike işareti olarak belirmeye başlayan Ho Şi Minh'i bertaraf edebileceklerini zannediyorlardı. Fakat aynı idareciler, çok geçmeden, yanıldıklarını anlamışlardır. Zira Bao Dai'nin Vietnam tahtına getirilmesi hiç bir Vietnam'lı tarafından iyi karşılanmamıştı. Fransızların elinden çok çekmiş olan eski nesil Bao Dai'yi eski efendilerinin, yeni uşağı olarak görürlerken, Ho Şi Minh'in tesiri altında bulunan yeni' nesil de ona yeni başkanlarının eski uşağı nazarıyla bakmaktaydılar. Vietnamda yeni ve büyük bir kuvvet olarak ortaya çıkan Ho Şi Minh karsısında bir muvazene unsuru olamayacağını çabuk anlayan Bao Dai bu yüzden kısa zamanda devlet işlerinden elini çekmiş ve günlerini Dalat'da yaptırdığı muhteşem sarayla Cote d'Azur'deki villasında geçinmeyi tercih etmiştir.

Geçen yıl Hindicini meselesi tekrar ve ön plânda bahis konusu olmaya başlayınca Ho Şi Minih idaresindeki komünistlerin karşısına yeni bir muvazene unsuru aramak gerekmiş ve bu unsur da geçen hafta içinde Cumhurbaşkanlığına getirilen Dinh - Diem'in şahsında bulunmuştu. Hindicini dâvasını nihaî hal tarzına bağlayan Cenevre konferansından' sonra. Güney Vietnam'ın idaresi fiilen Dinh - Diem'in eline teslim edilmiş ve bu memleketle yapılması düşünü-

Diem askeri şeflerle

Bir taç daha yere düştü

Bao Dai

Hovardalığın sonu

len reformu gerçekleştirmeye kendisi memur kılınmıştı.

Ancak o günden bu yana da Vietnam'daki karışıklıklara bir son vermek mümkün olamamıştır. Esasen bu derece ezici ve uzun bir iç (harbe tutuşan bütün memleketlerde böyle bir harbin ayırıcı tesirlerini görmek mümkündür. Vietnam da bu bakımdan bir istisna teşkil etmiyordu. Üstelik Batılıların nüfus bölgesi içinde kalan bu Devlet üzerindeki Fransız ve Amerikan görüş ayrılıkları da karışıklıkları arttırmaktan başka bir işe yaramıyordu. Vietnam'ı içinden çürüten bu huzursuzluklar bu yılın Mayıs ayında Saygon civarında patlak veren arbedelere yol açmış ve binlerce kişinin kanı yok yere akmıştı. Gerçi bu arbedelerde siyasi hayatla uzak veya yakın bir ilgisi bulunmayan bir uyuşturucu madde şebekesinin de parmağı yok değildi. Fakat o esnada kurulan bir ihtilâl komitesi, diğer tedbirler onayanında İmparator Bao Dainin idaresine bir son vermek gerektiğini leri sürmüş ve Basbakan'dan, ısrarla, bunu «temin etmesini istemişti.

Altı av önce ilk defa ileri sürülen bu istek nihayet bugün gerçekleşmiş bulunmuyor. Artık Bao - Dai'nin Vietnam ile zaten pek zayıf olan bağları tamamen koparılmış ve iktidar Dinh - Diem'e teslim edilmiştir. Bu durum Bao Dai'yi memnun etmemiştir. Fransa'ya gelince, bu eski sömürgesi üzerindeki nüfusunu dayanabildiği kadar muhafaza etmek emelinde bulunan Fransa da durumdaki değisiklikten en az Bao Dai kadar memnun olmamışa benziyor. Dinh - Diem'in milliyeci bir devlet adamı olduğu ve sömürgecilik cereyanlarına karşı koymak üzerinde olduğu bilinmektedir. Bu ise Fransa'nın işine gelmeyen bir devlet adamı tipidir.

Fransa iddiasının hakikate ne derece uygun olduğunu da zaman gösterecektir.

Orta Doğu'da Dönen Dolap

Gecen hafta içinde gelen haberler Mısır ile Suriye arasında askerî bir anlaşmanın imzalandığını gösteriyordu. Bu hafta içinde gelen haberler ise aynı mahiyette bir anlaşmanın Suudi Arabistan ile Mısır arasında da imzalandığını göstermektedir.

Bu haberlerden anlaşıldığına göre, Suudi Arabistan - Mısır paktı, Kahire'de, Mısır Başbakanı Cemal Ab dülnasır ile Suudi Arabistan Veliaht ve Başbakanı Emir Faysal tarafından imzalanmıştır. Antlaşmanın metni, ana hatları bakımından, Mısır ile Suriye arasında vardan ittifakı andırmaktadır. Mısır ve Suudi Arabistan orduları bundan böyle aynı komuta altında bulunacak, savunma masrafları belli nisbetlerde paylaşılacak, askeri plânları koordine etmek üzere karma bir harp meclisi kurulacaktır.

Bütün bu haberler ve bir hafta ara ile yapılan iki antlaşma Orta Doğu'nun şu günlerde bir kere daha birinci plâna geçtiğini göstermektedir. Arap devletleri, Bağdat Paktına katılan Irak ve İran istisna edilecek olursa, kendi aralarında askeri ittifaklar kurmakta ve Bağdat Paktının imzalanmasından sonra bir ara bahis konusu edilen Arap devletleri savunma paktını gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. Bütün bu çalışmaların, Arap devletleri çerçevesi içinde kaldığı müddetçe, dünya barış ve güvenliği için ciddî bir tehlike teşkil etmeleri beklenemez. Fakat Orta Doğu'daki yeni gelişmelerde dikkati çeken taraf, Rusya'nın bu bölgede gelişme istidadında olan olaylara gösterdiği yakın ilgidir. Rusya'nın Orta Doğu işlerine burnunu sokması ile bu bölgede zaten gergin olan hava büsbütün ağırlasacaktır.

Rusya'nın Arap devletlerinin dâvalarına gösterdiği ilginin ilk defa Mısır'a silâh satmak talebi üzerinde meydana çıktığı hatırlardadır. Mısır ile demir perde gerisi devletleri arasında bu yolda varılan bir anlaşmadan hemen sonra Mısır ve Sariye arasında bir askeri ittifakın imzalanması, iki Arap devleti arasında vardan anlaşmada Rus parmağı olduğunu büyük bir açıklıkla meydana koyuyordu. Geçen hafta içinde alman Suriye mahreçli bir haber bu hususta izhar edilebilecek son şüpheleri de ortadan kaldırmış bulunuyor. Bu habere göre, Rusya ban Arap devletlerine karşılıklı güvenlik paktı akdetmeyi teklif etmiştir.

Rusya'nın evvelâ Arap devletlerine silâh temin edip, sonra bunlar arasında belki kendinin de katılacağı bir takım anlaşmalar tesis etmekten maksadı nedir? Öyle anlaşılıyor ki, Ruslar, böyle bir hareket tarzı takip ederken ikili bir maksat gözlemektedirler.

Bu maksatlardan biri doğrudan doğruya Rusların Orta Doğu işlerinde site sahibi olmak emelidir. Şimdiye kadar Rusya'ya kapalı kalan bölgelerin başında Orta Doğu'nun geldiği okuyucularımızın malûmudur. Dünya siyaseti ve petrol kaynakları bakımından gayet önemli bir yer olan Orta Doğu bölgesindeki statüko şimdiye kadar üç Batılı devlet - Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa - tarafından temin edilmiş, Rusya ise buradaki olaylara sadece seyirci kalmıştı. Mısır'ın daima halinden şikâyetçi olmasından istifade etmeyi düşünen Rusya, çevirdiği yeni manevra ile Orta Doğu üzerinde söz sahibi olmak fırsatını bulabileceğini! düşünmüş ve üç batılı devletle aynı masa etrafında Orta Doğu meselelerini görüşebilmek için silâh meselesini ortaya atmıştır. Bereket versin ki bu Rus manevrası Amerika tarafından vaktinde sezilmiş bulunuyor. Arap devletlerinin giriştiği silâhlanma yarışında Rusya'nın takındığı tavır hakkında bir dikkat çekme ile iktifa eden Amerika daha şiddetli bir protestoda bulunsaydı Rusya bundan böyle Orta Doğu işlerinde söz sahibi olacak dördüncü devlet durumuna kavuşurdu. Amerika'nın itidalli hareket tarzı meselenin büyük devletler arasında bir müzakere konusu olmasına engel teşkil etmiştir. Hiç şüphesiz Rusya bunun aksini tercih ederdi.

Rusya'nın Orta Doğu devletlerine karsı aktif bir siyaset takip etmesindeki ikinci sebep te İran'ın iltihakıyla tamamlanan Bağdat Paktını arkadan vurmak istemesidir. Bağdat Paktı esasen Kuzeyden Sovyet Rusya'nın baskısı altında bulunmaktadır. Arap devletleri arasında varılacak bir anlaşma ise Bağdat Paktı devletlerini bir de Güneyden tarik altında bulunduracak ve, Rusya'ya göre bu pakt çökecektir.

Ancak bu Rus emellerinin gerçekleşecek cinsten olmadıklarını söylemek yanlış olmaz. Bir yandan Amerika ve İngiltere Rusya'yı Orta Doğu islerine karıştırmamak, diğer yandan da Bağdat Paktı devletleri, bu olup bitenlerden sonra, saflarını daha sıklaştırmak için ellerinden çeleni yapacaklardır. Bu bakımdan Rusya gayet hesaplı hareket etmek zorundadır. Sovyet Rusya'nın yapacağı en ufak bir yanlış hareket durumunu sarsacağı gibi dünya devletlerini kendine karşı daha ihtiyatlı davranmaya sevkedecektir. Rusya, şu anda Orta Doğu'da çevirdiği manevralarla, gayet tehlikeli numaralar yapan bir ip cambazını andırmaktadır. İnin ucuna ulaşıp ulaşamıyacağını zaman gösterecektir.

E D E B İ Y A T

Eserler

Bir armağanın hikâyesi

*K*aç yıldır sanat çevrelerinde münakaşa edilen bir mevzu *vardır.* Edebiyat eserlerine verilecek bir armağan yokluğu... Çok kimse, verilecek armağanlarla hem sanatçının korunacağını, çalışma hızının arttırılacağını, hem de geniş okuyucu topluluğunun yeni edebiyat eserlerine ilgisinin artacağını düşünüyordu. Bu mevzuda kaç yıldır, kaç eli kalem tutan yazı yazdı. Bu istek haklıydı. Yabancı memleketlerde, edebiyat eserlerine verilen bir çok armağanlar vardı. Bizde bir tane bile yoktu. Sanılıyordu ki, yeni Türk Edebiyatının, geniş okuyucu topluluğuna yayılamamasının tek sebebi bu «Armağan» sizliktir. Bir eksiğimiz budur.

Söylene, yazıla sonunda bu yıl bir kaç armağan birden kuruldu. Yeditepe Sanat Gazetesi her yıl en güzel şiir kitabına 300 liralık bir armağan vermeği kararlaştırdı. Varlık Dergisi'nin idaresinde, büyük hikayeci Sait Faik adına bir hikâye armağanı kuruldu.

Türk Dil Kurumu'nun 7. Kurultayında, armağan işinin ilk savunucularından hikâyeci Oktay Akbal'ın yaptığı bir teklifle de Kurum, 7000 liralık bir armağan koydu. Bunun 3500 lirası ilim eserlerine, 3600 lirası edebiyat eserlerine verilecekti.

Bu armağanlar sanat çevrelerinde ilgiyle karşılandı. Umutlar anttı. Yeditepe'nin şiir armağanını Oktay Rifat kazandı: Sait Faik Hikâye armağanını da, Haldun Taner'le Sabahattin Kudret birlikte aldılar. Dil Kurumu, Ali Gündüz'ün «Abdülhak Hamid» adlı eserine 3500 liralık ilim, Cahit Külebi'nin «Yeşeren Otlar» adlı şiir kitabına da yine 3500 liralık edebiyat armağanını verdi. Demek ki, bu yıl dört armağan birden dağıtılmıştır. Hani umulan yankı? Bu armağanı kazanan eserler iyeni baskılar mı yaptılar? Eserleri yazanların şöhretleri mi arttı? Türk basınının, bu mevzuda gösterdiği ilgisizlik, itiraf etmek gerekir ki, yüz kızartıcıdır. Bütün mesele, bu neticelerin sanat çevresini asabilmesiydi. Bu, günlük basının yapacağı iştir. Bu neticeler, iyi veya kötü., Prenses Margaret'in aşkından, Rita'nın değiştirdiği koca sayısından daha mı az önemliydi? Bunca fıkra yazanımızdan - ki içlerinde edebiyatla yakın ilgileri olanlar vardır - kaçı bu mevzuya dokundular? Yahut neden dokunmadılar? Bu neticeler, geniş okuyucu topluluğuna lâyık olduğu şekilde duyurulsaydı, ilgi görmez miydi?

Bu işin bir yüzüdür. Basını ilgilendirir. Bizim asıl üzerinde durmak istediğimiz Türk Dil Kurumu'nun armağanıdır. Bu armağanın yönetmeliğinde, şartnamesinde gördüğümüz eksikleri belirtmek istiyoruz. Bu suretle de bu yılkı neticenin yetersizliğini fileri sürüyoruz.

Garip şartlar

Türk Dili Dergisi'nin 1 Nisan 1955 tarihli 43. sayısında yayınlanan «Ödül Yönetmeliği» nin 2. maddesinde: «Bilim kitapları, dil bakımından ödüle lâyık bulunuyorsa, Yargıcılar Kurulu'nun son kararına sunulmadan, ilgili bilim uzmanlarına incelettirilir.» denmektedir. Şimdi neticeye bakalım. «Bilim ödülü» nü Ali Gündüz'ün «Abdülhak Hamid» adlı eseri «Yargıcılar Kurulu» nun oybirliği ile kazanmıştır. Eserin dil bakımından armağana lâyık olduğu anlaşıldıktan sonra, ilgili «bilim uzmanları» na incelettirilip incelettirilmedliği belirtilmemiştir. Yönetmeliğini bu hükmü yerine getirilmiş midir? Getirilmişse, eseri inceleyen «bilim uzmanları» kümlerdir? Bunların açıklanması gerekmez mi? Bu bir...

İlim eserleri için konan bu hüküm edebiyat eserleri için yoktur. Bir ilim eseri, «Türk Dil Kurumunun amacı benimsenerek yazılmış» olsa bile, ilmi değerini ölçmek için ayrı bir «uzmanlar» heyetine incelettiriliyor da, yine Kurumun •amacı benimsenerek yazılmış» bir edebiyat eserinin «edebî değeri» incelettirilmiyor. Edebiyat eseri için yalnız «Dil» yeter bir değer ölçüsü müdür? Bir edebiyat eserinde «Dil» den başka bir şey aranmaz mı?

Aslını ararsanız, meseleyi böyle ele almak da doğru değildir. Armağanlar, birbirinden ayrı şartlan, özellikleri olan eserlere verileceğine göre, İki ayrı «Yargıcı Kurulu» (Jüri) yapmak en sağlam yoldur. İlim eserlerine verilecek armağanı, bu alanda güvenilir bir jüri'ye, edebiyat armağanını da yine bu alanda yetkisi olan başka bir jüri'ye seçtirmek en doğru yol olur. Bugünkü haliyle, Ku--um, kendi seçtiği «Yargıcılar Kurulu »-nu, ilim eserlerini değerlendirmede tam yetkili saymadığını da göstermiş oluyor. Jüri'nin yetkisini sınırlıyor. Oysa ki, Jüri, tam yetki ve güvenle çalışabilmelidir. Bu iki...

Yine yönetmeliğin 3. maddesi, armağana katılabilmek için eser sahiplerinin «aday» lıklarını koymasını şart koşuyor.

Bu şart neden gerekli görülmüştür? «Aday» lığını koymayan bir yazarın bu armağandan mahrum bırakılmasının, sebebi nedir? Bunların cevabi yok. Asıl değerli eserler «aday» ların dışında ise, seçme isabetsiz olmaz mı? Bu armağan gereği gibi duyurulmamışsa, eser sahipleri, çeşitli sebeplerle «Aday» lıklarını kovmamıslarsa, yapılacak serçim, değerlendirilecek eserler yetersiz olurlar. Şimdi, neticeyi incelemek suretiyle, «Aday» lık kovmanın isabetsizliğini görelim:

Türk Dili Dergisi'nin 1 Ekim 1965 tarihli 49. sayısında yayınlanan «Yargıcılar Kurulu» nun raporuna göre, ilim dalına «aday» olan iki eser vardır. Biri, Halil Nimetullah Öztürk'ün «Türkleşmek, Lâikleşmek, Çağdaşlaşmak» ı, öbürü de Ali Gündüz'ün «Abdülhak Hamid» i. E, insaf edilsin: 1954 yılı içinde yalnız bu iki ilim eseri ni yayınlanmıştır? Yalnız iki eserin katıldığı bir armağanın neticesi ne nerece tatmin edicidir?

Edebiyat eserlerinde de durum böyledir. Yine o rapora göre, edebiyat armağanına sekiz kitabın adaylığı konmuştur. Bunlardan dört tanesi tercümedir. Geriye kalan dört yerli eserin üç tanesi hikâye, bir tanesi şiir kitabıdır. Bu derece kısır bir liste içinden seçilecek birinciye ne kadar güven besliyebilirsiniz? 1954 yılında yayınlanmış ve Sait Faik Hikâye Armağanı'na katılmış hikâye kitaplarının sayısı 15 dir. 1954 yılında yayınlanmış hiç roman yok'mudur? Koskoca yıl içinde bir şiir kitabı mı çıkmıştır?

Yeni eserler
İsme göre mükâfat

Yazar, kitap yayınlamakta en büyük jüri olan okuyucu topluluğu karşısına çıkmış olur. Kitap yayınlanmakla «aday, lığı kazanır. Ayrıca bir armağana girmek için «aday» lık gerekmez. Türk Dil Kurumu, dilin gelişmesini, sadeleşmesini istiyorsa, armağanları koymakla maksadı buysa, böyle sınırlamalara gitmemelidir. Bu yıl alınan neticeler, bu bakımdan verimsiz ve yetersiz olmuştur. Bunu söylemekle, meselâ Cahit Külebi'nin Yeşeren Otlar'ı armağan kazanamıyacak bir eserdir demek istemiyoruz. Ama diyoruz ki, Cahit Külebi, bu armağanı, 1954 yılında yayınlanmış bütün şiir kitaplarının katıldığı bir seçmede kazanmalıydı. Bugünkü netice, «aday» lıklarini koyan sanatçıları bile tatminden uzaktır. Bir şiir kitabı katılmış, o da armağan kazanmış, olur mu böyle şey?

Bir edebiyat eserinin değerlendirilmesi için yalnız «Dil» konusunu ele almak, yanlış değil ama çok eksik bir değerlendirme yolu olur. Her edebiyat eserinin kendi şartlar, özellikleri vardır. Seçme yapılırken bunlara dikkat etmek zaruridir. Eser başka türlü değerlendirilmez. Dil Kurumunun amaçları benimsenerek yazılmış «her eser, aynı zamanda «edebi» veya «ilmi» değeri olan eser değildir. Kurum, böyle bir değeri olmayan herhangi bir esere, yalnız «kurumun amaçları benimsenerek» yazılmış diye armağan vermeğe razı mıdır?

Başka bir mesele

Böyle olunca bir mesele daha ortaya çıkıyor. Bir zamanlar hikâye ile ronan aynı «edebi çeşit» ten sayılıyordu. Bugün öyle değildir. Hikaye'nin, romandan tamamen, ayrı bir sanat olduğu anlaşılmıştır. Hikâyeye roman'ın yavrusu gözüyle bakıldığı çağ kendisini çoktan kanamıştır. Hâl böyle iken, ayrı şartlan, özellikleri olan eserleri bir arada okuyup, içinden seçme yapmak ne derece doğru olur? Bir şiir kitabı, bir roman veya hikâye kitabiyle bir arada okunup değerlendirilmez. Bu, elmayla armudu toplatmak olur. Düşünün ki, bir şiir kitabiyle, bir hikâye kitabının dili, Dil Kurumu'nun «Amaçlarını benimseyerek» yazılmıştır. İkisi de dil konusunda, ayırt edilmeyecek bir benzerlik, başarı göstermektedir. Hangisini seçeceksiniz? Bu şiir kitabı bu hikâye kitabından daha güzeldir, daha değerlidir mü diyeceksiniz? Bu biraz fazla gülünç olmaz mı? Edebiyat eserlerini değerlendirirken, mutlaka bir ayırma yapmak gerekir. Bunlar yetmiyorm'uş gibi, .Kurum bir de, tercüme eserleri işin içine sokmuş. Tercüme edebiyat eserleri de bu armağana katılabiliyorlar. Bu, işi büsbütün arap saçına çevirmekten başka bir şey midir? Ama meseleyi yalnız «Dil» konusundan 'ele alıp, edebiyat eserlerinin «Dil» kadar önemli öbür şartlarını unutur görünerek bir yana atınca, netlice elbette böyle olacaktır. Bir tercümedeki başarı ile bir telif eserdeki başarı kıyaslanabilir mi? Adaylığını koyan Memed , Fuat'ın tercümeleri öylesine başarılıdır ki, çevirdiği eserlerin yazarları da öylesine değerlidir ki, insan gözü kapalı oyunu o tercümelere verebilir. Ama bu nevi gösterir? Jüri üyelerinin eninde sonunda bir insan olduğunu, elbette verilecek bir armağanı, yerli bir eserin kazanmasını isteyeceklerini, ne kadar tarafsız olursa olsunlar, bu haklı duygunun tesirinden kendilerini kurtaramıyacaklarını düşünmek de gerekir. Şimdi «Yeşeren Otlar» için ne diyeceğiz? Dört tane tercüme, üç tane yerli hikâye kitabı içinde birinciliği kazanan bir şiir kitabı! Olur mu böyle şey?

Üzerinde durulması gereken bir nokta da Jüri'dir. Dil Kurumu «Yargıcılar Kurulu» diyor. Bu, «Yargıcılar Kurulu» da pek doğru görünmedi bize. Bu kusul hüküm veren bir kurul değildir. Seçen, ayıran bir kuruldur. (Jüri) denmek istenmiyorsa, «Seçiciler Kurula» demek, bu kurulun yaptığı işe ve maksada daha uygun düşer.

Bir edebiyat eserini değerlendirecek Jüride ilim adamlarının bulunması pek de gerekli değildi. Bunların yerine, edebiyatla yakın ilgisi bulunan, güvenilir kimseler bulunabilirdi. Bu, «ek jüriyle, hem ilim eseri, hem edebiyat eseri seçime gayretlinden doğmuş bir hatadır. Yedi kişilik bir jüride, tam mevcutla toplanamamıştır. Bu da ayrı bir eksikliktir.

Türk Dil Kurumu, armağan işinde gerçekten faydalı olmak istiyorsa, bu eksiklikleri düzeltmeli, 1955 yılı armağanlarını, daha şüpheden uzak, güvenilir şekilde dağıtmak imkânlarını sağlamalıdır.

M. S. A.

Şehircilik

İstanbul'u kurtarınız...

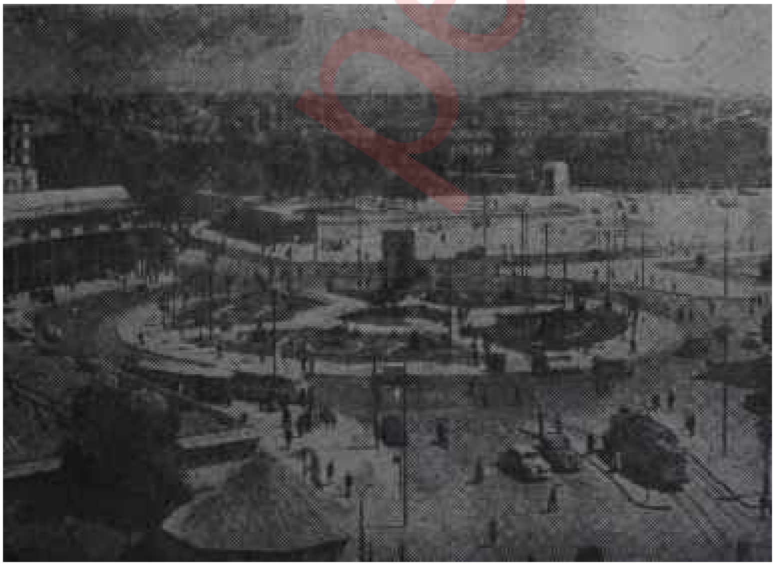
Ünlü mimar Le Corbusier bir kaç sene evvel İstanbul'a geldiğinde kendisini iftiharla Florya'dan, Kavak'lara kadar gezdirmişler. İstanbul'da yeni eski göstermedik bir yer bırakmamışlar. Fakat üstat şehrimizden ayrılırken:

—"İstanbul'a yazık etmişsiniz!" deyip gitmiş.

O zamanlar gerek ilim gerek idare adamlârımızın sükûtla geçiştirmeyi tercih ettikleri bu mülâhaza bizim için artık bir imdat işareti olmalıdır. İstanbul'un bakımlı ve düzenli bir şehir olduğu efsanesine inanan içimizde de pek kalmamıştır. Fakat bu gidişle yabancıların en büyük şehrimiz için «çirkin ve bayağı bir şehir» damgasını basacakları gön uzak değildir.

Harp somundan beri İstanbul'da hummalı bir imar faaliyeti başlamıstı. Bu hamlem düzenli ve planlı bir şekilde idare etmektense kendi tip demokrasimizde teşebbüs ve sermaye sahiplerini başıboş bırakmayı tercih ettik. Şehirci Prost'un da ayrılması veya ayrılmaya mecbur edilmesinden sonra İstanbul'un keşmekeşi verili ilim adamlarımızın himmetine kalmıştı. Arsa ve kat spekülâsyonu görülmedik bir şekilde alıp yürüdü. Sanat ve plân bakımından kontrolun hemen hemen hiç mesabesinde - olması İstanbul'u köksüz, karaktersiz silik bir şehir haline getirmeye başladı. İdari cihazlar, âmme müesseseleri teşebbüs ve sermaye sahiplerinin muhtelif tazyiklerine mukayemet edemediler. Teknik bakımdan yerli şöhretlerle teçhiz edilen şehir hizmet kurullarımız bu tazyiklere icap eden mukabeleyi ve müdahaleyi gösteremediler. İhtisas adamlarımızın bazıları bu yeni havaya uymayı iterdin. ettiler, bazıları sessiz sedasız kenara çekildiler. Fakat hiçbiri hakiki bir illim adamına yakışacak şekilde enerjik bir tepki ve direnme göstermedi. İstanbul inşaat spekülatörlerinin ve bunların yarattığı muhtelif tesir ne nüfuz gruplarının elinde, çehresini büsbütün değiştirmeğe başladı. Bu ikizli ihanetin sonunda amme hizmetlerini tehlikeli bir şekilde baltalayan ve şehri sosyal ve ekonomik bakımlardan zayıf ve hatta mefluç bırakan muhtelif spekülâsyon bölgeleri, kat ve, ifraz istismarına yol açan yersiz ve düzensiz siteler türeyip gittiler. Mimari anarşi görülmedik bir şekilde, en basit meskenlerden devlet yapılarına kadar sirayet etti. Üslupsuz, nizamsız, melez bir mimari bir vakitler halhalde güzeş olanı İstanbul'u zevksiz ve bayağılık içinde bozmak tehlikesini göstermeğe başladı. Kültürel hayatımıza, medenî seviyemize muvazi ve uygun olarak şehirciliğimizde de bir keşmekeş alıp yürümüştü. Ağaclar ve korular biribiri ardına yok edilerek yesiliği zaten az olan İstanbul kuzey Afrika şehirlerinden daha soluk, kirli ve renksiz bir beton yığının hazin bir dekoru haline geldi. İstanbul'dan ecdat yadigârı beş camiyi kaldırınız, dosta düşmana, güzelliği, inceliği, zevki selimiyle övünebileceğimiz bir eserimiz, bir âbide miz yoktur. İstanbul'un ağaçsızlığı, yeşil yoksulluğu, renksiz mahalleleri daha vapur Rinana girerken bütün yabancıları havai sukutuna uğratmaktadır. Aksini iddia etmek kendimizi avutmak olur.

Kuruçeşme depoları, Dolmabahce stadı ve yeni sanayi bölgelerinden sonra İstanbul, bir ihanetler serisine maruz kaldı: Yeni göçmen mahalleleri, Haydarpaşa limanı. Üniversite bölgesi. dağ başlarına kurulan ikamet mıntıkaları, yer intihabı, hizmet fonksiyonları bakımından, bizde yeni bir meslek talebesinin; Batı memleketlerinde ise bir lise öğrencisinin kolaylıkla çürüteceği yersiz, isabetsiz, keyfi teşebbüslerdir. Bunlarda yapılan hatalar gelecek nesillerimize feci rahmetler, büyük masraflar yükleyecektir. Hazin olanı bu teşebbüslerin çoğunun ilim adamlarımızın ünlü teknisyenlerimizin tasvibi ve hatta bazılarının da iştirakiyle tahakkuk ettirilmek yoluna inatla koyulmuş olmasıdır.

Meşhur Taksim meydanı

Katledilen şehir

Kopya merakı

Mimari üslûp bakımından İstanbul senelerdir hâlâ şuurlu bir hareket noktası bulamamıştır. Bu bakımdan meslek öğretim üyeleri hiç te iftihar edecek dunumda değillerdir. Şehir mimarisi zıt cereyanlar içerisinde kararsız ve acınacak bir haldedir. Mimarlarımızın çoğu Sultan Mahmut devri ile Brezilya modernizimi arasında, ifratla tefrit içerisinde bocalamakta veya mecmua esaretinden kurtulamamak'tadırlar. İstanbul'da üslûp anarşisine en güzel misal dünyanın en müsait şartlan içinde hemen tamamen boş arsalara yapılan Atatürk bulvarı ve Harbiye caddesi apartmanlarıdır. Hele mimarlık ve İnşaat fakülteleri profesör ve dekanlarının kürsülerinin hemen önünde yükselen Sürp Agop apartmanlarının gülünç ve yüz kızartıcı halleri, ilim ve sanat adamlarımızın gerek okul. gerek meslek havadan bakımından gelecek nesiller için cesaret verici hamleler sayılmaktan çok uzaktırlar.

Aynı nesil, hatta aynı promosyon içerisinde mimarlarımız birbirlerinden âdeta asırlarca farklı «eser» ler vermişlerdir. Harta aynı mimarın iki sene içerisinde bu tehlikeli tezatlara düştüğü görülmemiştir. Fakat bu mimarların ekol ve talebe sahibi olmaları umumi efkârımızda ne hazindir ki tepki uyandırmamıstır. Bu bakımdan tezatların tehlikesine işaret etimek sehrimizin ve geleceğinin sıhhatti bakımından aydınlarımızın ve ilim adamlarımızın cemiyet vazifesidir. Bedahatlar karsısında susmak veya tepki göstermemek sanat ahlakı ve münevver haysiyeti ile kabili telif sayılmamalıdır.

İstanbul'a gelen hiç bir Batılıya inandıramazsınız k. Yeni Üniversite, Radyo Evi, «Adalet Sarayı, Taskıslanın yeni sekli, aynı asırda, aynı senelerde, hemen hemen aynı mimarlar tarafından yapılmıştır. Hatta bu mimarlardan bazıları Hilton'la teşriki mesaiyi prensip inhirafı saymamışlardır. Özlü ve gerek sanatın en belirli vasfının şahsiyetteki istikrar olduğunu kabul etmek hakikate uygundur. İstanbul'u sevenlerin ve onu kurtarmak isteyenlerin bu hakikati başka kaygılarda olanlara hatırlatmaları bir borçtur.

Öyle görünmektedir ki İstanbul'da speklülâsyon sanattı sadece arsalara ve ifrazlara inhisar etmemektedir. Bunlara son verilmedikçe de İstanbul'un katliamı devam edip duracaktır. A. B.

Güzellik

Şişmanlara müjde!

Gayeiord Hauser dünyanın en çok şöhret kazanmış gıda mütehassıslarından biridir. Senelerdenberi muhtelif yemek, rejimleri, şişmanlığın sebepleri, tedevvisi üzerinde etüdler yapmış, yazılar yazmıştır... Fakat son olarak neşdettiği beş, altı sahifelik bir yazı kendisinin ve diğer meslektaşlarının etüdlerini kıymetten düşürmüş ve zayıflama rejimlerinde bir ihtilal yaratmıştır...

İşte, Gayelord Hauser ortaya attığı yenilikleri izah ediyor:

1. **İstediğiniz kadar yiyiniz:**

Bugünden itibaren ilim, şişmanların kilolarını düşürmekle değil, onların canlılığına artırmakla meşgul olacaktır... Mütehassısların bugüne kadar yanıldıkları muhakkaktır... Bize zayıflamak isteyen bîr insan gelince, ona ne gibi bir tavsiyede bulunurduk? «Kalorisi az yemekler yiyin» demez miydik? Binlerce insan, sırf bizi dinledikleri için, günden güne canlılıklarım kaybettiler. Vakıa birkaç kilo da verdiler ama, bu zavallıların ilelebet insafsız bir rejime tâbi kalamayacakları aşikârdı. Tekrardan yemeğe başlayınca, hem eski kiloları çabucak kazanıverdiler, hem de kendilerini büsbütün kapıp koydular...

Mühimi olan, yenilen - yemeklerin miktarı değil, onların cinsidir... İyi besletilmiş bir vücut yavaş yavaş fazla yağlarını eritir. Canlılığınızı artırdıkça, da hili ateş daha çok alevle yanacaktır. İyi beslenmiş bir vücut, ayni zamanda insana bir zindelik, dinçlik, canlılık ve rahatlık da verir... Daha enerjik olursunuz. Vücudunuz daha sıcak, reniniz daha pembedir... Ve istediğiniz kadar yediğiniz halde fazla kiloların yavaş yavaş eridiğini göreceksiniz.

2. **Canlı şeyler yiyiniz:**

T a b i i taze, canlı şeyleri hiçbir rejime tâbi olmadan istediğiniz kadar, rahat rahat, üzüntüsüz yiyiniz. Buna mukabil, bazı gıda (maddelerine «hayır» demesini biliniz... Korkmayın, rahat rahat yiyebileceğiniz şeyler yiyemiyeceğiniz şeylerden hem miktar itibarile çoktur, hem de daha güzel şeylerdir... İşte bol bol yiyebileceğiniz şeyler:

— Iskata etler, ıskata balık, ciğer, tavuk.

— Envai çeşit salatalar...

— Rafadan yumurta.

— Nefis peynirler.

— Çiğ veya fazla pişmemiş taze sebzeler.

— Güneşte iyice olmuş, tadına doyulmaz meyveler.

— Hububat...

— Haşlamalar.

Sofranızda bulundurmayacağınız yemeklere gelince, bunlar ekseri, karnınız tokken görmek bile istemediğiniz şeylerdir. Ekserisi tavada hazırlanır, kara bir tava gibi az caziptirler...

— Yakılmış yağda kızartılan etler, ılıklar.

— Çok yağlı etler.

— Ağır salçalar.

— Uzun uzadıya pişirildiği için ölen sebzeler.

— Beyaz unlu maddeler

— Tatlılar.

— Fazla miktarda şeker!

3. **İyi çiğneyiniz:**

Zevkle arzut ile rahat bir yerde oturarak ve bilhassa iyi çiğneyerek ağır yiyiniz... Tabağınızı kimse önünüzden kapmayacaktır. Şu halde, bu aceleye sebap ne? Dişlerinizi zevkle ısgaralarınıza, yeşil salatalarınıza taze meyvelerinize hatırınız... Bunlardan size geçecek olan canlılık ve hayattır...

4. **Herşeyin hilesi vardır:**

Hile, umumiyetle akılsızların baş vurdukları bir usulse de, az yemek yemek için bazı hilelere baş vurabilirsiniz... Yeryüzünde bundan daha meşru bir hile tasavvur edilemez!..

Medeni Cesaret

Jale CANDAN

Bir hanımlar toplantısı idî.. Herkes giyinmiş, kuşanmıştı. Biraz da birbirlerine çalan yapıyorlardı. Bu sırada, ev sahibinin bir tanıdığı geldi. Elinde bir paket vardı. Pakette de, iki çift harikulade güzel iskarpin... Ayağı eldiven gibi saran, incecik topuklu fevkalâde şeylerdi bunlar... Avrupa'dan gelmiş, sahibine olmamıştı ve onları getiren hanım «iyilik olsun» diye sahibi namına satış yapacaktı.

Toplantıdakiler hep birden heyecanlandıar. Herkes bir kere şansını denemek istiyordu... Canım ayakkabılar ayaktan ayağa dolaşmaya başladı. Beş altı kişi vardı ki, neticeden gayet memnun kalmışlardı ve talip vaziyetteydiler. ..

Satıcı da memnun görünüyordu...

«— Dua edin ki, benim ayağıma büyük geliyor, dedi... Yoksa doğrusu buraya getirmezdim. Bu hakikaten bir fırsat! Düşündüm Vivier'nin ayakkabıları, hem de 150 şer lira!..»

Talipler nefesleri kesilerek dinliyorlardı. Fakat «150 şer lira» kelimeleri odada tuhaf bir sessizlik, sıkıntılı bir hava yarattı. Bir müddet durduktan sonra, hepsi tekrar ayakkabıları tecrübe ettiler... Bu sefer kimisinin ayağını sıkıyordu, kimisine hafifçe boldu, kimisi topukların yüksekliğine itiraz ediyordu, kimisi renk yüzünden müties reddit ti; yalnız hepsi ayakkabıların fevkalâde ucuz olduğunda müttefikti... Neticede hepsi vazgeçmiş gibiydiler...

Son talip te ayakkabıyı bırakınca, sesi o ana kadar duyulmayan bir hanım ayağa kalktı, ayakkabıları aldı, giyindi, zevkle odada dolaşmaya başladı

«— İkisi de bana geliyor, dedi... Sanki ısmarlama! Topukları karar, renkleri tam istediğim gibi... Ayağıma da yakıştı...»

Kadınlar hayretle, biraz da imrenerek bakıyorlardı... Hanım, hâlâ odada dolaşıyordu.

«— Ne kadar da rahat!»

Satıcı ilâve etti:

«— Çok da ucuz...»

Hanım bu sırada ayakkabıları çıkarıyordu:

— Cidden, dedi, çok ta ucuz... Ama ne yazık ki benim bunları alacak param yok!..

Herkes bir an hayretle sustu. Satıcı içerlemişti, doğrusu biraz da ayıp olmuştu. Ama şaşkınlık anı geçince, herkes gülümsedi. Herkes bu ayakkabıların pahalı olduğunu biliyordu tabii... Ama tek bir kişi bunu söyliyebilmek cesaretinde bulunmuştu!..

Anadolu'nun sakin ve güzel bir köşesinde, memurlar akşamları oturup sohbet edebilecekleri kulübümsü bir yer yapmışlardı... Dekor sevimli idi ve kulüp oldukça konforu da haizdi... Erkekler, ekseri işten çıkınca veya gece yemekten sonra, oraya uğruyor, eşi dostu görüyorlardı... Fakat ekserisi evine dönmekte acele ediyordu... Çünkü karıları yalnızlıktan şikâyetçiydiler. Ve memleketin umumi havasına uyarak, hiçbir memur karısını alıp kulübe götürmeğe cesaret edemiyordu.

... Bir akşam, şehirin yüksek memurlarından biri, karısı ve iki kızı ile beraber kulüpte göründü... Çok geçmeden başka memurlar da aynı yoldan yürüdüler... Şehirde cemiyet hayatı başlamıştı, herkes memnundu ve ilk adımı atana müteşekkirdi.

Geçenlerde, bir siyasî kongrede de bir kadın delege çıkıyor ve düşündüklerini, inandığı hakikatleri cesaretle söylüyordu. Kongrede, birçok noktalarda onun fikrinde olanlar muhakkak ki, mevcuttu. Ama işte birçokları susmuşlardı.

Medeni cesaret günlük hayatımızın en basit sahnelerinden tutun da, cemiyet hayatımızın en esaslı eksikliklerine temas eden mevzularda, meslek hayatınızda, siyasi hayatınızda, en çok muhtaç olduğumuz bir şeydir. Milletleri, harp kahramanlıkları kadar, belki onlardan daha çok fazla yükselten şey muhakkak ki, bu medeni cesarettir.

Yemeğe oturur oturmaz derhal bol, bol salata yemeğe başlayınız... Bu hem size muhtaç olduğunuz vitamini verir, hem de «hayali açlık» sistemimin mütemadiyen işlemesine mâni olur... Kahvaltılarda da meyve yemek, bu bakımdan çok faydalıdır. Açlık hissetmeye başlar başlamaz, bir bardak meyve, domates, sebze suyu içmek fevkalâde faydalıdır...

5. Ruhi sahada...

İdeal kilonuz nedir? Yani kaç kilo olmak istersiniz? Bunu iyice kafanıza koyun. Buna mukabil bugünkü kilonuzu hiç düşünmeyin... Onu kafanızdan silip atın... Gerdanınızı, göbeğinizi şişkinliklerinizi de unutun... Hatta aynaya bakanken bile, kendinizi almak istediğiniz şekilde görmeye gayret edin... Dik durun ve gülümseyin...

Canlı ve iyi seçilmiş gıdalar alan, bedbinliğe kapılmayan ve kendirine muavven bir kilo seviyesi empoze eden insan, faal ve enerjik bîr hayat yaşadıkça muhakkak zayıflayacaktır. Bilhassa kafanıza nakşettiğiniz şu kilo, şu rakkam yok mu, tahteşşuurunuza o şekilde hakim olmalıdır ki, gıda maddelerinizi seçenken, yatarken, kalkarken ve bilhassa yemek yerken sizi başlı başına idare *et*sin!.. Birgün, farkına varmadan ona o kadar tâbi olacaksınız ki, acıktığınız zaman bir pasta değil, hayatiyet dolu bir meyva arzu edeceksiniz...

«Yemek sistemi» yalnızca alışkanlıklara bağlı birşeydir! Zayıflamak ise, bazı fena alışkanlıkları terkedip yeni alışkanlıklar edinmektir.

Portre

Yasemin Ali Han

Hemen hemen hiç tanımadığı babasını, kendi boyundaki bebekleri, ayıları, parlak tüylü zürafaları, kaplanları ve at yarışlarını çok çok seviyordu... Tabi bütün bunları, kendisine veren kısa boylu, yaşlı dede ile iri yarı baba anneyi de... Onları seviyordu ve müşfik annesi, Rita Hayworth'u, bir müddet için terkedip onların yanında yaşamayı hiç te yadırgamamıştı.

Ağa Han ye Yasemin

Karşılıklı sevgi

Küçük Yasemin'in, Ağa Han ailesine kavuştuğu gün hakiki bir bayram günü olmuştu... Ali Han onu kollarına aldı ve belki de ömründe ilk defa, hususi hayatına bu derece müdahale eden gazetecilere canı yürekten güldü!.. Ağa Han, biraz daha uzaktan, gözleri yaşlı seyrediyordu. Karısı ise, eve girecek olan bu çocuk neşesinin verdiği sevinç içindeydi...

Yasamda hepsini kucakladı. Sonra ayısını aldı ve sevilen insanların mes'ut gururu ile yürümeğe başladı...

Bu sırada Rita Hayworth yalnız ba---a Paris sokaklarında dolaşıyordu. Neş'eli değildi. Hemen hemen hiç konuşmuyor ve yüz hatları gergin, sorulan suallere, güçlükle cevap veriyordu... Bir gazeteci ona sokuldu, nezaketle selâmladı ve:

«— Dick Haymes'dan ayrılacak mısınız?» diye sordu...

Rita kaşlarını çattı ve kısaca:

«— Herhalde bugünlerde değil!» dedi.

Sonra hızlı adımlarla uzaklaştı... Üzerinde geniş yakalı, bol kollu, rahat bir seyahat mantosu vardı; çok az boyanmış ve başını küçük bir eşarpla bağlamıştı.

Yasemin'i Ali Han almıştı, Rebecca'yı da kısa bir zaman için Orson Welles! Rita ise Paris sokaklarında bol bol yürüyüş yaparak» üzüntülerini unutmaya, sıkıntısına dağıtmaya uğraşıyordu!

Dick Haymes'e Avrupa'ya, yalnızca çocuklarına nezaret etmek için gittiğini söylediği zaman acaba samimi mi idi? Acaba Yasemin'i kaybetmekten mi korkuyordu; yoksa gizli plânları mı vardı? Rita henüz bir karar vermemişti ve Paris sokaklarında yalnız dolaşırken, biraz da hayatını düşünüyordu...

İlk kocası yaşlı idi ve onu sinema hayatına atmıştı... Rita parlayınca Mr. Judson'un da vazifesi sona erdi!.. Rita ikinci kocası Orson Welles'e delice âşık oldu... Ayrıldıktan sonra tekrar ona döndü. . Bir ikinci tecrübe yaptı, fakat birgün şu sözleri söyledi: «Bir kadın bir dâhi ile hiçbir zaman mes'ut olamaz!»

Artık onlar ilelebet ayrılmışlardı... Rita kızını yanına aldı, derhal Ali Hanı buldu... Ve rivayete göre, biraz da Orson Welles'i kudurtmak için, dünyaca dedikodusu yapılan izdivaç hayatına atıldı.

BURHAN FELEK'E

Muhterem Burhan Felek beyefendi. İstanbul ile Ankara'yı mukayese eden yazınızı okudum ve bir hayli hoşuma gitti. Şimdi bir Ankaralı olmak sıfatı ile ve eski bir İstanbullu olmanıza rağmen, beni anlayacağınıza kanaat getirdiğim için, size biraz Ankara'dan bahsetmek istiyorum...

Bence Ankara'yı Ankara yapan şey, herşeyden evvel, burada hâkim olan zihniyettir... Trende, Ankara'ya giderken daha modern, daha Avrupai, daha medenî bir şehire gittiğinizi hissedersiniz... İlk defa, Ankara'ya geldiğim günü hatırlıyorum. Trende bir memur hanımla ahbap olmuştum... Bana derhal «düdüklü tencere» yi empoze etmişti... Güleceksiniz, düdüklü tencere ile Ankara'nın ne alâkası var diye... Fakat emin olun büyük bir alâkası vardı. O zamanlar düdüklü tencere İstanbul'da bir lüks idi... Baktım, Ankara'da bir ihtiyaç olmuş... Hiçbir ev kadını, sabahını öğleye kadar, mutfaklarda öldürmüyordu... Haftada bir veya iki defa, şehrin muhtelif semtlerinde kurulan pazarlara gidiyor, haftalık yiyeceğini mümkün mertebe ucuz fiyata mal ediyor, sabah erken kalkıp yarım saat, bir saat içinde yemek meselesini hallediyordu... Hem de ne kadar lezzetli, güzel yemekler yapılıyordu... Yemek işi bitince, Ankaralı kadın, zaten taş olan yerleri, uzun saplı madeni âletlerle silip süpürüyor, elektrik süpürgesini de lüks addetmiyordu... Ama bütün sene, hatta iki üç sene bütün balolara aynı tuvaletle gitmek burada kat'iyen küçültücü birşey değildi!.. Temizlik işi bitince, ev kadını çocuğunu arabasına atıp sokağa fırlıyordu... Parklar, sokaklar çocuk arabaları ve gülümseyen mes'ut çocuklarla dolu idi! O devirlerde ise İstanbul'da, çocukları havalandırmak, birçok muhitlerde ancak dadılı annelere nasib olan bir şeydi!.. Halbuki Ankara'da, her muhitte, her semtte bol bol çocuk parkı, bol bol bahçe mevcuttu... Bu parklar itinalı, temiz ve disiplinli idi... Bugün, Bakanlıklarda bir parkımız vardır ki oraya erkekler ancak tatil günlerinde ve yanlarında bir çocuk taşımak şartı ile girebilirler. .. Bu tahdidata ne lüzum var diyeceksiniz... Bakanlıklarda iş takibine gelen, gelip geçen, saat öldürmek isteyen birçok insan vardır ki, bu parka girmeleri kendilerine müsaade edilse park çocuk parkı olmaktan kolaylıkla çıkacak, bir bekleme yeri olacaktır. Ama bu vakti boş insanlar düşünülmemiş midir? Onlar için Kızılayda, çocuk parkından çok daha mükemmel, ağaçlı, havuzlu, oturacak yerleri bol geniş bahçeler mevcuttur... İşin en güzel tarafı, bu park siyaseti, hiçbir zaman terkedilmemiştir. Ankara her sene büyümekte ve her sene, her muhitte yeni yeni parklar yapılmaktadır. Vakıa belediyenin, intizamın, halkı iyiye teşvik etmek bakımından çok faydası vardır ama en zengininden en fakirine kadar her kadın, şehirde kurulan ucuz pazarlara rağbet etmese, çocuğunu alıp sokağa çıkmasa, daha yeni bir zihniyetle

Yasemin'in pozları

Rita'nın kızı

Ali ile Rita belki sevіştiler ama hiçbir zaman birbirlerine uyan bir çift olamadılar... Rita sinema hayatını arıyordu. Sanatını, şöhretini, Amerika'yı özlemişti. Çalışmadan, boş bir monden hayat ona mânâsız geliyordu... Yasemin'i kaptığı gibi kaçtı ve bu sefer üçüncü sınıf bir artistle bazı rivayetlere göre, sırf Orson Welles'e benzediği için evlendi.

Fakat yeniden atıldığı sinema hayatında Rita eski süksesini bulamamıştı... kocasının para durumu da iyi değildi... İşte Rita, belki de bunun için Aliye dönmek, artık emin ve rahat bir hayat sağlamak istiyordu...

Fakat bütün rivayetlere, dedikodulara rağmen Rita, Ali ile barışma arzusunu hiç belli etmedi... Amerika'dan sert bir çehre ve para işlerini halledecek bir avukatla geldi!.. Belki ilk adımların Ali tarafından atılmasını istiyordu; belki de istikbalini yeni bir izdivaç hayatı ile değil. Yasemin Ali Han'ın mevcudiyeti sayesinde sağlamak fikrinde idi. Fakat her ne olursa olsun, küçük bir kız babasına kavuşmuş olmak sevinci içindeydi... Elinde dürbün, at yarışına giren babasını seyrediyordu. Ve onun birinci geleceğini zannetmişken, ikinci olduğunu öğrenmiş, çok üzülmüştü!..

«— Ab babacığım, diyordu. Param olsaydı hepsini senin atın üstüne oynayacaktım!.. Ama ben çocuğum, param yok kil..»

MEKTUP

hareket etmese yapılan işler inkişaf eder miydi? Bugün Ankara'nın pazar yerleri cidden iftihar edilecek kadar temiz ve güzeldir... Ucuza temin edilen şeyler bir iftihar vesilesi olduğu için...

Evet, memur için Ankara nispeten kolay ve rahat yaşanan bir şehirdir... Bakarsınız, burada memur daha müreffehtir; fakat öyle zannediyorum ki bunu hayatın Ankara'da daha ucuz olmasından ziyade gene daha modern bir zihniyete bağlamak lâzımdır... İstanbul'da çalışmayı düşünmeyen kadın, Ankara'ya gelir gelmez buradaki hava ya kapılır ve her ne olursa olsun, elinden gediği kadar aile bütçesine birşeyler ilâve etmeye çalışır! Belki imkânlar daha çoktur... Çalışma sahaları dalla geniş olduğu gibi, çocukları otomobille evden alıp, otomobille eve bırakan yuvalar mevcuttur... Herkes birbirini âdeta çalışmaya teşvik eder... Ankara'da yalnızca aile reisinin geliri ile geçinen aileler İstanbul'dan çok daha azdır. Ev kadını çalışamazsa, bir odasını çalışan bir kadına kiraya verir. Eğer bütçesi darsa bu onun için utanılacak birşey değildir... Genç 'kızlar ise, babaya yük olmadan, normal olarak çalışma hayatına atılma yolunu seçerleri... Zihniyet masraftan kısmak değil, gelire ilâve etmektir...

... Ama hayat Ankara'da İstanbul'dan ucuz mudur? Bütün rivayetlere rağmen, bu ucuzluk pek te mühim biz yekûn tutacak kadar değildir... Evet et daima daha ucuzdur, pirinç te Ankara civarında yetişenler daha elverişlidir, ama ne zaman Ankaradan İstanbul'a gittimse sebze ve bilhassa meyve İstanbul'da daha ucuzdu... Ayakkabı gibi bazı giyim eşyası da, Ankarada, hem daha pahalıdır hem de kalite itibariyle düşüktür. Öyle zannediyorum ki, Ankara'yı kurtaran şey vesait parasının bütçelerde az yekûn tutmasıdır... Dolmuşlar 25, 30 kuruş! Cidden ucuzdur. Otobüsler de... Sonra yollar güzeldir, yürünür...

Ama gel gelelim denizimiz yok Felek beyefendi ve bizi de, paralarımızı da sık sık İstanbul'a çeken işte odur.

J. C.

H: Mektubuma son vermeden evvel size son senelerde Ankarada tatbik edilen ve alâkanızı çekeceğini zannettiğim bir yenilikten de bahsetmek istiyorum: Kömür meselesi.

Biz Ankaralılar kömür parasını yatırırken, istersek nakil ve taşıma ücretini de veriyoruz... Kömürün teslim edileceği gün ki, tarihi evvelce de malûmdur ve bize verilen kâğıtta tesbit edilmiştir, her ihtimale göre bize bir kere daha alâkalılar tarafından hatırlatılır. . O gün kömür, kendi kendine kapıya gelir, işçiler tarafından kırılır yerine kaldırılır ...Evdekiler hiçbir işle mükellef değildirler yalnız kamyonu sevkedenlere şikâyetlerini veya memnun kaldıklarını bildiren bir imza verirler... Bu şeklide verilen nakil ve kömürlüğe istif parası şahısların ayrı ayrı sarfedecekleri paradan daha çok az bir yekûn tutar.

Aile

Binbir icatlı ev!.

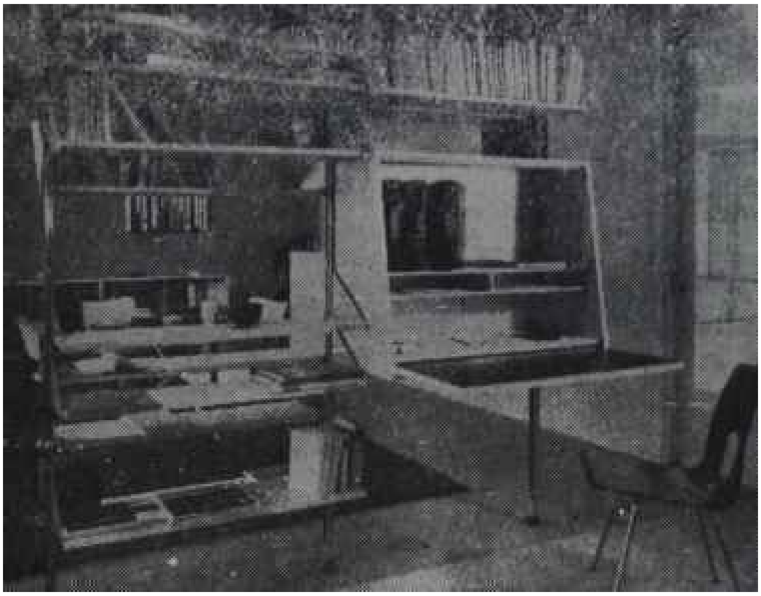
*D*ünyanın ve bilhassa medeni memleketlerin müşterek dâvalarından biri de, muhakkak ki, mesken davasıdır... Bugün hemen hemen her büyük şehirde ev buhranı mevcuttur... Birçok yeni evliler başlarını sokacak bir dam bulamıyorlar ve birçok aileler müşterek evde oturarak huzurlarından, saadetlerinden fedakârlık ediyorlar!..

Günden güne artan ihtiyaçları karşılamak için yapılan evler umumiyetle

Evden Köşe

Zevk de paradır

Bin marifetli yuva

Bir kadın idare ediyor

çok pahalıdır... İşte bunun içindir ki, dünyanın birçok yerlerinde, tanınmış mimarlar en küçük bir satıha en kullanışlı e v i yapma müsabakalarına katılıyorlar... İdeal ev müsabakalarına... Bu müsabakalar, artık mesleki bir gösteriden ibaret değildir. Milyonlarca insanın huzuru, saadeti ile ilgili bir meseledir. Eğer insan, bütün bir günün didişmesinden, mücadelesinden sonra evinde, sevimli bir dekor içinde, ihtiyaçlarını kolayca karşılayabilecek eşyalar arasında oturup istirahat edemezse, iki ahbabını davet edecek bir yeri bulunmazsa, evinde aradığı huzuru bulamazsa, o insan mücadelesini tam olarak yapamaz, bazen boşu boşuna çalıştığı hissine kapılır. Halbuki bugün Avrupa'da birçok yeni evliler otel odalarına sığınmak: veya bir başka aile ile müşterek oturmak durumundadırlar... Bu gibi şartlarda çocuk kabul edilmediği için, birçokları da çocuklarından ayrılmış, onları anneannelere babaannelere tenketmişlerdir ve bundan da birçok aile huzursuzlukları doğmaktadır.

Bunun haricinde, bulunan evler ya çok konforsuz, ya da pahalıdır. Yani birçok memleketlerde rahat bir eve girip yerleşmek artık ya bir hayal işi olmuştur, ya da zenginliğe dayanmaktadır.

Buna mukabil birçok yerlerde, birçok şirketler, hayatı hakiki bir zevk haline sokan gayet güzel evler yapmaktadırlar. Bu evlerde sıhhî ve pratik kaideler en Ön plâna alınmış, iki gaye güdülmüştür.

1) En ufak yere en kullanışlı evi yapmak ve evin birçok odalarına yerli, demirbaş eşyalar yerleştirerek en küçük köşeden en güzel şekilde istifade etmek, yeni yer ekonomisi...

2) Ev kadınının günden güne hizmetçisiz çalışmaya mecbur olacağını düşünerek onun işini kolaylaştıracak binbir türlü tertibat almak. Yeni gayret ekonomisi...

İşte bu iki gayeye de en güzel şekilde hizmet ettiği için, İsveçte sekiz milletin iştiraki ile yapılan müsabakada bir İsveçli tarafından çizilen ev, 1966 senesinin «ideal evi» sıfatını kazanmıştır. 116 metrekarelik bir yer işgal eden bu ideal ev, 36.480 Türk lirasına mal olmuştur.

Binbir türlü icat...

Evin eşyaları yoktur ama yerli dolaplar ve her türlü temizlik, bakım âlet edevatı ile mücehhezdir...

Bu evde konfordan, zerafetten kafiyen feragat edilmeden, bir karış yerden bile istifade olunmuştur.

Çocuk odalarında, living - room'da bilhassa duvarlar kullanılmış, meydanda az eşya bırakılarak, oyuncaklar, kitaplar, radyo, bar, çanak çömlek, yazı yazma teşklillâtı, kadının el işi malzemesi, makinesi, mecmualar akla gelen herşey, şık bir şekilde boydan boya duvarlara oyulmuş zarif raflara, dolaplara yerleştirilmiştir... Böylece evin temizlik problemi de çok kolaylaşmaktadır; çünkü teferruat hep dolaplardadır ve mevcut eşyalar da büyük parçalardır ki elektrik süpürgesi serbest, serbest bunların arasında dolaşabilir... Bu yerli dolaplardan, dışarıya doğru uzanan düz cilâlı tahtalar, hem yazıhane vazifesi görür, hem de kapanınca üst dolabın kapağıdır...

Aynı zamanda yemek odası vazifesi gören living - room, bitişiğindeki mutfakla ufak bir pencere vasıtasiyle irtibattadır. Ev kadını yüz kere mutfağa gidip gelmeden, bu pencere ve bu pencerenin önündeki açılır kapanır masa ile bütün işini görür.

Banyo odasında, en modern çamaşır makinesi olduğu gibi çamaşırların makineye eğilip kalkmadan konulması için birbir teferruat düşünülmüştür ve boş kalan duvar elektrikli kurutma dolabını haizdir... Bu dolap tavana kadar uzanan kapaklı bir merdivenden ibarettir denebilir... Merdiven, inip çıkan bir tertibata haizdir... Ev kadını çamaşırları bu merdivene, büyük bir kolaylıkla dizer, kapağı kapatır, fişi prize takar ve cereyanı ayarlar, O bir kenardaki masada ütüsünü yaparken çamaşırlar birkaç dakika içinde kuruyadurur.

Yatak odalarındaki temizliğin kolay yapılabilmesi için karyola, icabında, her türlü süpürgenin kolaylıkla girebileceği bir mesafeye kadar yükselir...Bunun için, ev kadınının karyolanın ayak tarafındaki oyuntuya elini sokup yukarı doğru hafif bir hareket yapması kâfidir. Karyolanın altından derhal uzun bir ayak fırlar ve onu kaldırır.

Bilhassa mutfak, ev kadınının büyük bir kolaylık ve zevk içinde çalışmasını temin edecek şekilde, binbir yenilik ve buluş arzetmektedir. Bu mutfakta hareket, zaman, yer, gayret ekonomisi şayanı hayret bir şekilde başarılmıştır. Yıkanan bulaşıklar, derhal musluğun üzerindeki telden raflara yerleştirilir ve orada elektrikle, kendi kendilerine birkaç saniyede kururlar... Herşey plâstikten yapılmıştır; kir tutmaz, kolaylıkla temizlenir, parlar... Su kovası bile, bu yeni mutfakta modernleştirmiş, taşırken bacağa çarpmaması için bir kenarı düz olarak yapılmıştır.

Bu ideal evin bir ismi de binbir icatlı ev» dir... Oradaki huzur ve saadet havası, konfor ve güzellik bugün için biraz da binbir gece masallarını andınyorsa da, ucuza mal olan bu tip evler, yakın bir zamanda, kapılarını binlerce ve binlerce insana açacaktır!

Sizin gibi

Türkiyede binlerce insan her hafta AKİS'i bir baştan ötekine okuyor.

Malınızı satmak, firmanızı tanıtmak, isminizi duyurmak için siz de AKİS'e ilân veriniz.

Müracaat: AKİS İlân Servisi

P. K. 582 Ankara

Hastalıklar

Tansiyon

Son yıllarda ipertansiyonun ilâçla tedavisinde büyük gelişmeler oldu. Hergün yeni yeni bir çok ilâçlar bulunuyor. Bu derginin daha ilk sayısında bunların bazılarından kısaca söz açmıştık. Bu gün de bu konuyu, yeni bir takim ilâçları da gözden geçirmek suretiyle daha genişleteceğiz. Hipertansiyon ilâçlarını farmakodinamik etkilerine göre guruplandırmak sordur. Bu ilâçlardan herbiri hastalığın sebebi addedilen bir proçesin bir noktasına tesir etmektedir. Fakat esansiyel dediğimiz hipertansiyonda bu sebep pek belli olmadığından spesifik bir tansiyon ilâcı bulmak ta mümkün olamamaktadır. Biz, bahsi çok genişleteceğinden sentomatik ilâçları, antialjikleri, kardiyotonikleri bir tarafa bırakarak sadece sinir sedatiflerini, damar genişleticileri, senpatikolitikleri, gözden geçirmekle yetineceğiz.

Sinir sedatifleri

Bunlar arasında bromürler, barbitürikler, antispazmodiklerden belladon sayılabilir. Bu maddeleri ihtiva eden sayısız ilâç yapılmıştır. Bir kısmı muhtelif memleketlerden idhal edilen, bir kısmı da yerli olan bu spesyalitelerin sadece ir simlerini saymağa bile gücümüz yetmez. Hepsinin amacı sinirleri uyuşturmak suretiyle aldamar basıncını normalleştirmeğe çalışmaktan ibarettir.

Vazodilatatörler

B,ütün damar genişletici ilâçlar bu gurupa dahildir. Bunlar bir sabadaki damarları açarken maalesef başka bir yerdeki damarları büzüştürürler. Nitritler ve asid nikotinik türevleri beyindeki damarları, priscol tercıhan ekstremite damarlarını, yohinbin hipogastr ve jenital bölge damarlarını genişletirler Bundan başka bir çok damar genişletici ilâçtan vazodilatatör bir etki elde edebilmek için az tahammül edilebilen bir doza kadar yükselmek lâzımdır. Doryl, acetylcholine, papaverin, ksantik maddeler ve alkol için durum böyledir. Bunun içindir ki bunlar hipertansiyondan ziyade bazı lokalize işami bozukluklarının, tedavisinde ve vazamotör bâdiselerde bir kıymet ifade ederler. Bir yandan da damar genişletici diye tanıdığımız bu ilâçların tesiri geçicidir. Fizyolojistler ve farmakolojistler bize lahoratuıvar hayvanlarında ve isli kâğıt üzerinde, karotid tazyikinin damara yapılan bir ilâçla düştüğünü gösterirler. Fakat bu tansiyon düşüklüğü birkaç dakika sürer, sonra tansiyon yine eski seviyesine ulaşır. Biz ise klinikte devamlı ve uzun bir tesir ararız. Tansiyonun böyle anî değişiklikleri, bazı kazalara da meydan verebilir. Bu ani tesiri enjeksiyonları mükerrer yapmak, ilâcı damardan damla damla ve devamlı olarak vermek suretiyle önlemek kabilse de bunlar pratikte tatbiki zor işlerdir. Bu mahzurlar göz önünde tutulduğu takdirde bazı damar genişletici ilâçlardan faydalanmak mümkündür. Damar genişleticilerden nitrit d'amyl ve trinitrin göğüs anjini için lüzumlu ilâçlardır. Fakat tesirleri anî ye kısa süreli olduğundan hipertansiyon tedavisinde kullanılamazlar. Buna karşılık Tetranitre'ler ve Hexanitre'ler, meselâ mannitol hexanitrat biraz daha uzun tesirli olduklarından çok kullanılmaktadırlar. Günlük doz 4-6 defada alınmak suretiyle hastayı devamlı olarak ilâç tesiri altında bulundurmak mümkündür.

Bir eczahanenin dolapları
Boş yerler artıyor

Senpatikolitükler

Senpatik sinirdin damar büzüştürücü tesirini yok eden ilâçlardır. Yani senpatik refleksleri bloke ederler. Bunların başında veratrum viride gelir. Bu maddenin toksik oluşu ve tedavi dozunun toksik doza yakın bulunuşu kullanılmasını nazik bir duruma getirmektedir. Onun için iyi standardize edilmiş preparatlar kullanmak lâzımdır. Senpatikolitik olduğunu söyleyenlerin yanında İlâcın kalp adalesini zayıflatarak tansiyonu düşürdüğünü, yahud da vagüs dediğimiz sinire tesir ederek vazodilâtasyon yaptığını ileri sürenler vardır. En önemli preparatlar Veratrone, Vertavis, Vergitryl'dir. Bu ilâç, şimdi yalnız kullanılmıyor. Başka bir tansiyon düşürücü madde ile müşterek hazırlanıyor. Meselâ Rauwelfia alkaleidleri ile beraber kullanılıyor. Rauverme adlı preparatta Imgr. Reserpine ve 3 mgr. veratrum alkaloidleri vardır. Böyle (müşterek kullanıldığı zaman netice daha verimli olmakta ve toksik belirtiler de azalmaktadır.

Sülfosiyanat ve thiocyanate

potasyom tiyosiyanat ve potasyom sülfosiyanıat da tansiyon düşürücü maddelerdir. Ancak çok toksiktirler. Yalnız hastahanelerde tatbik edilebilirler. Büyük dikkat ve ihtiyatı gerektirirler. Bazı öldürücü ihtilâtlar yaparlar.

Hydrazinophtalazine türevleri

Bu maddeler hipertansiyonun ilâçla tedavisinde mühim bir methale teşkil ederler. Kanbasıncını böbrekler hizasında ve ahşa damarlarında genişleme yaparak düşürmektedirler. Bu periferik yani çeper dolaşımına yaptıkları tesirdir. Bu tesir senpatikolitiktir. Bir de santral tesirleri olduğu söylenmektedir. Bu ilâçlarla tansiyon tedrici, uzun süreli ve ölçülü bir şekilde düşer. Bu türevlerin en bilinenleri Apresoline ve nepresol'dır. Bunlarla, verilen doz ne kadar arttırılırsa arttırılsın tansiyon muayyen bir seviyenin altına düşmez. Başlangıç kan basıncı ne kadar yüksekse tansiyon düşüşü de o kadar önemli olur. Gök toksik değillerdir. Ancak baş ağrısı, çarpıntı, taşikardi, baş dönmesi ve bulantı yaptıkları vakidir. Öbür tansiyon düşürücü ilâçlara bir üstünlüğü de bunların tesirile 'kalp ve böbrek dolaşımının buzlanması ve artmasıdır. Böbrek yetmezliği veya koroner dolaşımda bozukluk bulunan hipertansiyon vakalarında daha emniyetle kullanılmaları mümkündür. 10 ve 25 mgr. lık tabletleri vardır.

Gangliyon blokajı yapan ilâçlar

En müessir ilâçlar bunlardır. Fakat (tehlikelidirler. Bütün otonom sinir sisteminin gangliyonlarında blokaj yaparlar. Yani sinir tenbihi bu hizadan ileri geçmez. Bunlardan hexaımethonium ve pentamethonium halen tedavide çok kullanılmaktadır. Hexaımethonium'un 250 mgr. lık tabletleri vardır. Günde 2000 mgr. ye kadar verilebilir. Dikkatli kullanmak lâzımdır. Barsaklarda felç, idrar tutulması, ayağa kalkmakla tansiyonun fazla düşmesi, göz ve kulaklarda arızalar yapmak ihtimalleri vardır. Pendiomide'de tansiyon düşürücü gangliyoplejik bir maddedir. Ciba fabrikası tarafın-

dan hazırlanmaktadır. Nisbeten az toksiktir. Bilhassa tansiyonu yüksek hastalarda kanlı bâr ameliyat yapmak gerektiği zaman bu ilâca baş vurulmakta, böylece tansiyon düşürülerek kontrollu bir hipotansiyon altında rahatça ve kansız olarak operasyon yapılabilmektedir. Acele durumlarda, meselâ bir beyin kanaması, bir eklampsi, bir beyin ödemi veya glokom krizi sırasında da bu ilâçdan faydalanmak mümkündür. Largactyl de gangliyoplejik bir ilâçtır. Hibernasyondan bahsederken daha önce bu ilâç için gerekli bilgileri vermiştik. (4560 R. P.) işaretile de gösterilen bu maddenin 25 mgr. lık tabletleri vardır. Günde 100 mgr. verilebilir. Hipertansiyon bir yandan da pskosomatik br hastalık sayıldığına göre ara beyinden kalkan nörojen dürtüleride bloke eden bu madde, psikojen faktörlerin ön plânda olduğu hipertansiyon vakalarında bilhassa tavsiyeye değer. Çavdar mahmuzunun dihidrojene türevleri ve bunların üçünün karıştırılmasile hazırlanan hydergine (CCK 179 Sandoz) da senpatik blokajı yapan, senpatik sinirlerin vazokonstriktör tesirini tâdil veya nehyeden bir maddedir.

Rauwolfia

Rauwolfia serpentina (Ophioxylon ,serpentinuanı) denilen nebatın köklerinden elde edilen alkaloidler sedatif ve tansiyon düşürücüdürler. Hindistanda senelerdenberi bu madde sara, delilik, uykusuzluk, histeri, eklampsi ve tansiyon yüksekliği tedavisinde kullanılmaktadır. Köklerden elde edilen alkaloidlerden bir kısmının sedatif, bir kısmının hipotansif olduğu görülmüştür. Bacı yazarlar rauwolfia alkaloidlerinin sadece hipotansif olduğunu söylemektedirler. Tansiyonu da bu yoldan, yani sinir sistemini yatıştırarak düşürdüğüne inanmaktadırlar. Bu alkaloidler tek başlarına pek müessir olmadıkları halde başka bir hipotansif madde ile kullanıldıkları zaman ham onların tansiyon düşürücü tesirlerini artırmakta, hem de toksisitelerini azaltmaktadırlar. Bunlardan Raudixin, Squiibb firması tarafından hazırlanmaktdır. Rauwolfia köklerinin tozundan ibarettir-50 mgr. lık drajeleri vardır. Günde 4 - 6 adet verilir. Serpasil ise, Ciba firması tarafından hazırlanmaktadır. Rauwoifia'-dan çıkarılan ve Reserpine denilen hipotansif alkoloidle hazırlanmış bir preparattır. 0.10 ve 0.25 lik tabletleri vardır. Bir de hem sedatif, hem de hipotansif alkaloidleri ihtiva eden preparatlar vardır.

Kombine tedavi!

İki veya daha ziyade tansiyon düşürücü maddenin birlikte kullanılmasında fayda vardır. Bu suretle herbiri toksik olan ilâçlardan azar miktar alınacağından hem yan tesirler görülmez veya azalır, hem de ilâçların sinerjik tesirlerile hastalıkta daha büyük bir salâh temini kabil olur. En çok kullanılan kombinasyon Rauwolfia - veratrum, Rauwolfia - veratrum - apresolin, rauwolfia - veratrum - hexamethonium, apresoline - heKamethonium şeklindedir.

Dr. E. E.

K İ T A P L A R

RESİMLİ OSMANLI PADİŞAHLARI

(Yazan ve resimleyen: Şefik Direnoğlu. İstanbul 1955 Kristal Matbaa ve Ciltevi. 80 Sayfa, fiyatı 150 kuruş.)

Osmanlı İmparatorluğunu 600 yıl idare eden 36 padişahın hayat ve şahsiyeti hakkında kısa ve kesin bilgiler verilmekte ve zamanlarındaki mühim tarihi olaylar kısa özetler hâlinde maddeleştirilmektedir. İyi cins kâğıda basılmış olan eserde, yaprakların bir yüzünde bu bilgiler, diğer yüzünde padişahların, her birinin birer tablo hainde resimleri bulunmaktadır. Kitabın önsözünde şöyle deniyor. «Hedefimiz ne öğmek, ne de yermektir. Sadece, delisinden âlimine, şairinden zalimine kadar padişahlar hakkında basit bilgiler vermektir.»

Tarih kitaplarından daha açık ve sade bir dille ele alınan konu, orijinal resimlerle cazip bir hale sokulmuştur. Metinler ve resimler renklidir. Bilhassa ilk ve ortaokul öğrencileri, lise öğrencileri için, zevkle okunabilir, tarih derslerine yardımcı bir kitaptır. İstanbul F. K. 1207 den ve Davutpaşa İlk Okulu Başöğretmeni, M. Kemal Paşa (Bursa) adresinden temin edilebilir.

İÇTİHATLI VE İZAHLI CEZA HÜKÜMLERİNİ MUHTEVİ KANUN VE NİZAMNAMELER

(Hazırlayanlar: Temyiz Mahkemesi C. Başmüddeiumumi M. Fahrettin Kıyak, T. M. 3. Ceza D. Rap. Sabaha Taşcıoğlu, Av. Sadi Kazancı, Av. Ömer Faik Güven. Ankara 1955 Yıldız Matbaası, L Cilt, 827 sayfa).

Kanunlarumızın sayısı 7000 e yaklaşmıştır. Bir o kadar da nizamname vardır. Değişen, kaldırılan, ilâveler gören bu kanun ve nizamnameler içinden ceza hükmü taşıyanları bulup çıkarmak ve öğrenmek, yahut bir gözden geçirmek meseledir. Fakat bunları bilmek mecburiyetindeyiz. Zira, T. Ceza Kanununun 44 üncü maddesi «kanunu 'bilmemek mazeret sayılmaız» kaidesini koymuştur.

19 defa tâdile uğrıyan T. C. Kanununu ve Askeri Ceza Kanununu bilmekle, vatandaş olanak yetinenleyiz. Ceza hükmü taşıyan bütün hususî kanunları da bilmemiz lâzımdır. Bütün bunları, tek metin halinde, noksansız olarak ve en emin kaynaklardan tarayarak bir araya toplıyan bir kitaba büyük ihtiyaç vardı. Dört yetkili hukukçumuzun, bu işi ele alarak başarmış olmaları, tatbikatçıları oluğu kadar, bütün vatandaşları da sevindirecektir.

Üç ciltte tamamlanacak olan bu külliyatın ilk cildi iyi akis bir kâğıda basılmış ve temiz bir cilt içinde satışa çıkarılmü taşıyan bütün hususi kanunlarla Türk ve Askeri Ceza kanunlarının tam metinlerini ve bunlarla ilgili nizamnameleri bir araya toplayan eserde, Temyiz mıştır. Yürürlükte bulunan ve ceza hük-Mahkemesi Tevhidi İçtihat, Heyeti Umumiye ve Daire kararları, Askeri Temyiz Mahkemesi İçtihatları, T. B. M. M. Tefsir kararları maddeler altında özetlenerek açıklanmış, ayraca lüzumlu notlar konmuş, kanun ve nizamnamelerle içtihatlar arasındaki ilgi ve münasebetler işaretlenmiştir. Bu suretle eser, ceza mevzuatını, kolay anlaşılır bir hale de sokmuş bulunmaktadır.

Eserdeki kanun ve nizamnameler, bugünkü Vekâletler teşkilâtı esas tutularak ve metodlu bir sınıflandırma içinde verilmiştir. Kitaptan istifadeyi pratik bir hale sokacak olan fihrist ve indeksleri de bulunmaktadır.

3 ciltlik bu külliyatın satış fiyatı, ciltsiz olarak 50, ciltli 60 liradır. Abonelere ayda 10 lira taksitle verilmektedir. Her yıl, değişen, kanun nizamname ve içtihatların abonelere muntazam olarak gönderileceği taahhüt edilmektedir. Sipariş, yazarlardan herhangi birinin adresine yapılabilir.

DÜNYA EDEBİYATINDAN SEÇME ESERLER KILAVUZU

(Hazırlayan: Yusuf Ziya Bahadırdı. İstanbul 1955 Yenilik Basımevi. 115 sayfa, fiyatı 125 kuruş.)

Bu kitap, okuma ihtiyacında olan, fakat kitap seçme imkânları bulunmıyan kimselere dünyaca bilinen eserleri tanıtmak gayesi ile hazırlanmış bir bibliyografyadır. Daha çok, roman ve hikâye kitaplarına yer verilmiştir. Ele alman her kitabın, evvelâ bibliyografik künyesi ve adresi veriliyor; özeti nakledildikten sonra, özellikleri açıklanıyor. Bu açıklamalarda "gerçek bilgi ve hükümler" taşıyan fikirler vardır. Bu kısımların hazırlanmasında, tanınmış yazarların kitap hakkındaki düşüncelerinden faydalanılmış, ayrıca bu düşünceler, kitaptan nakledilen metinlerle takviye edilmiştir.

Kitabın ikinci Kısmı diyebileceğimiz bölümü Türk Edebiyatına ayrılmış ve yeni edebiyatımızdan 30 kadar hikâye, roman, deneme kitabından bahsedilmiştir. Kılavuzun kadrosunun teshirinde ve eserlerin seçiminde vazıh bir plân bulunmadığı için, meselâ tiyatro çeşiine ait, eserde hiçbir kitap ver almamıştır. Bir fihrist veya indeksi bulunmayışı ise kitabın mühim bir noksanıdır.

Bahadınlının kitap temin etmekteki imkânlarının azlığını ye baskı güçlüklerini takdir ederiz. Buna rağmen böyle bir eserin daha mükemmel olmasını gönül arzu eder. Kitap merkezlerinden uzak bir yerde, bu kadarını yapmış olması, Bahadınlıdan daha iyisini, istememiz için bir sebeptir. Kadro ve plân meselelerini hallettikten sonra, bibliyografya kaidelerine uyularak yapılacak yeni basımı, bu eserden daha çok faydalanma imkân mı sağlıyacaktır.

M U S İ K İ

Münekkidler

İlhan MİMAROĞLU

Ulaştırma Bakanlığı Sivil Havacılık Dairesi avukatlarından Ayseren Mimaroğlu geçen hafta «Rockfeller Tesisi» başlığını taşıyan bir mektup aldı. Amerikadan gönderilmişti; yazının altında da Müdür Yardımcısı John Marshall imzası bulunmakta idi. Mektupta şöyle deniliyordu :

«Sayın Bn. Mitnaroğlu,

İlhan'ın burada geçireceği müddet zarfında ayrı bulunmanızın sizin için ne kadar üzücü olduğunu bildiğini için, şimdiye kadar bizimle beraber bulunduğu kısa zaman içinde dahi çalışmalarında ne derece başarı gösterdiğini öğrenmekle memnuniyet duyacağınızı düşündüm.

Her halde kendisi de size yazacaktır; geçen hafta Kentucky, Loisville'de bir müzik münekkidleri toplantısında bulundu. Bu toplantıların bir hususiyeti de şudur: İştirak eden münekkidler dinlemiş oldukları konserlerin tenkidini yaparlar, sonradan bu kritikler de bizim kendi münekkidlerimizden biri tarafı nidan tenkid edilir ve değerlendirilir. Münekkidimiz, geçen toplantının sonunda İlhan'ın' tenkidi üzerinde durarak tamaını okudu ve neticede «İşte, bu hepimiz için bir örnek teşkil etmelidir.» dedi.

Burada herkes İlhan'ın olağanüstü bir müzik anlayışına sahip bulunduğunu takdir etmektedir ki son tenkidinin uyandırdığı hayranlık, İlhan'ın bunu İngilizce olarak - hem de çok iyi bir İngilizce ile - yazdığı nazara alınınca daha da olağanüstü bir mahiyet almaktadır.

Geçen yıl Ankara'da sizinle tanışmak fırsatından mahrum kaldığım için hakikaten müteessirim ve bunu bir dahaki sefere telâfi edebileceğim ümidindeyim. Bu arada. İlhan'ın mesguliyetine rağmen çok iyi olduğunu da ilâve edeyim.

En iyi temennilerimle...»

Ayseren Mimaroğlu mektubu okurken hissettiği memnuniyeti iki bakımdan tahlil edebiliyordu. Birincisi, eşinin orada, hem de musikinin en ileri tekâmül safhalarına eriştiği bir memlekette kazandığı başarı idi şüphesiz... Diğer sebep ise, müessesenin gösterdiği yakın alâka ve şahsiyete verdiği değerdi. AKİS okuyucularına gelince, hâdise geçen hafta kısaca kendilerine bildirilmişti,

Rockfeller Tesisi, sanat mevzuunda kabiliyetleri görülen şahısların ihtisaslarını derinleştirmek gibi bir gaye gütmekte idi. Müdür Yardımcısı John Marshall geçen yıl Ankara'yı ziyaret etmişti. İlhan Mimaroğlu'nun her Pazar, Amerikan Kütüphanesinde tertiplediği «İzahlı Müzik» programları dikkatini çekti. Durumda» Amerikan Sefaretti haberdar edildi. Neticede memleketimizden üç şahsın davet olunmasına karar verildi: Adnan Saygun, Yıldız Akçan ve İlhan Mimaroğlu...

Bizde müzik tenkidi sahasının mazisi pek kısadır. Üstelik itiraf etmek lâzımdır ki bu mevzuda tenkid, yakın zamana kadar sadece müsbet taraftan yapılmış, objektif bir tahlilden ziyade methiye mahiyeti taşımıştır. Bunun asıl sebebi, musiki faaliyetlerinin birkaç Yıl evveline kadar tedricen gelişebilmesinde aranabilir.

Musiki icrası bakımından tenkid, - en kısa bir ifade ile - her hangi bir müzik faaliyetiin değerlendirilmesidir. Muh telif gayeleri arasında en önemlisi de sanatkâri dikkat ve itinayla sevk etmektir. Hattâ bu konuda dinleyiciler arasında da bir tefrik yapmak mümkündür: Musikiden sadece zevk alanlar, dinledikleri bir icranın üzerlerinde bıraktığı tesirleri iyi veya kötü olarak vasıflandırabilirler; Musikiyi anlayanlar bunun neden iyi veya kötü olduğunu izah edebilecek durumdadırlar. Ayrıca musiki tekniğine vâkıf olanlar ise bu değerlendirmeyi, icranın teknik hususiyetlerini teferruatı ile nazara alarak yaparlar.

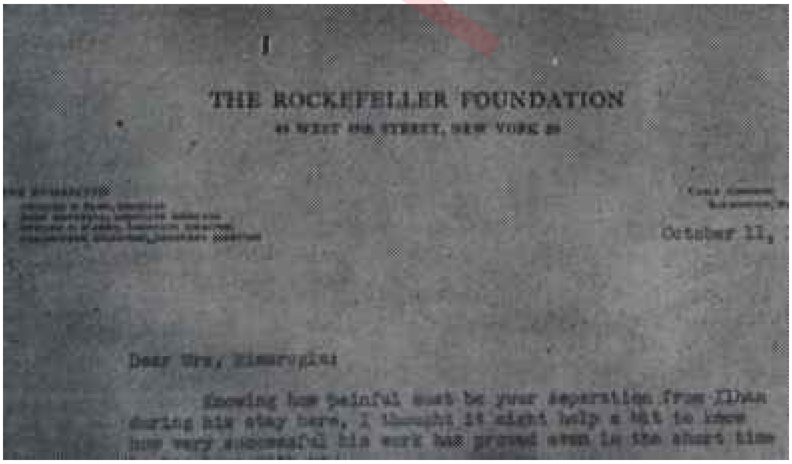

Ayseren Mimaroğlu
Kocasıyla iftihar ediyor

Buna mukabil tenkid, icranın dinleyici üzerimde bıraktığı tesirlerle birlikte, teknik vasıflarını da objektif bir görüşle tahlil edecek, bu suretle İcracı ile dinleyici arasında adetâ bir süzgeç vazifesi görecektir. Sadece eser icrasına değil de, bu sanat dalının bütününe - doğrudan doğruya esere ve sanatkârın kendisine teşmil edilirse önemi daha iyi kavranmış odur.

İşte, bu vasıfları dolayısiyle müzik tenkidi, (halkın müzik kültürünün ilerlemesinde en pratik rolü. oynayan vasıtalardan biridir. O halde, tarafsız okluğu kadar, geniş bir kütleye hitap edebilecek mahiyette, mevzu ile ilgilenen herkesin anlayabileceği şekilde yapılması icap etmektedir. Sadece müzisyenlerin , anlayabileceği teknik tâbirlerle dolu olursa dinleyiciye hitap etmeyecek, musiki tahsilinde bulunanlar için öğretici ve teknik mahliyette yapılan analizlerin kötü bir kopyası olarak kalacaktır. Aksi ihtimal de hatıra gelebilir: Tenkid, sadece havadan sudan bahsederse, bu takdirde dinleyiciler için öğretici mahiyeti ortadan kalkar. O halde ne İtalyanca, Fransızca kelimelerle dolu muğlak bir dil kullanmak, ne de salonun akustiğinden, çalınan eserlerin tarihçesinden, orkestranın bir evvelki sefere nazaran daha iyi olduğundan bahsetmek kâfidir. Dozu çok iyi ayarlamak lâzımdır.

İlhan Mimaroğlu'nun değeri ile bu noktada karşılaşmaktayız: Batı anlayışı ile müzik tenkidini memleketimizde ilk defa onun kaleminden okumak mümkün olmuştur. Yazıları tarafsızdır, şahsi tesirler altında kalmamış, dinlediği bir ic-

THE ROCKEFELLER FOUNDATION

October 11,

Dear Mrs. Mimaroglu:

Knowing how painful must be your separation from Ilhan during his stay here, I thought it might help a bit to know how very successful his work has proved even in the short time

Rockfeller'den gelen mektup
Musikide ismimiz geçiyor

rayı veya musiki mevzuundaki herhangi bir faaliyeti imkân nisbetinde objektif bir görüşle tahlil etmesini bilmiştir. Tenkid'in müsbet olduğu kadar menfi cephesine de önem verir; zira methiye değil, hakiki bir değerlendirme olması gerektiğini kavramıştır.

Müzikseverler, yadlarını zevkle okurlar; çünkü kendilerine herkesin anlayabileceği bir dille hitap etmektedir. Sanatkarlar, seri de olsa fikirleri karşısında incinmezler, zira mevzuu tamamen tarafsız olarak incelediğini bilirler. Musiki zevkini her çeşit dinleyiciye aşılayabilmek için uğraşır durur... Konferanslar tertipler, radyolarda «izahlı müzik» saatleri hazırlar, yazılar yazar... Bütün gayesi bu sanat dalına, ve buna karşı alâka duyanlara hizmette bulunabilmektir.

Mimaroğlu, Rockfeller Tesisinin davetlisi olarak, Amerika'da altı ay sürecek bir «müzik münekkidliği» kursuna devam etmektedir. Amerika ise, musiki tenkidine hiç değilse musiki kadar önem verilen bir memlekettir. Bu itibarla, kısa zamanda elde ettiği başarı, yurda döndüğü zaman müzikseverlerin kendisinden daha da geniş ölçüde istifade edeceklerini belirmektedir.

Plâklar

Amerika'da Türk Musikisi

(Songs and Dances of Turkey. Folkways FP 80-1. 5 dolar 95 s.)

New York'taki Türk Haberler Bürosu'nun memleketimizi tanıtma yolundaki verimli faaliyetinin son mahsullerinden biri, Büronun, Folkways plâk firmasıyla işbirliği yaparak neşrettiği bir uzun - çatan- plâktır. Geçen ay zarfında Amerika'nın her köşesindeki plâkçı dükkânlarının raflarında, vitrinlerinde ve tezgâhlarında kendini göstermeye başlayan bu plâğın iki yüzünde, Türk folklorundan ve klâsik Türk musikisinden 22 parça yer almıştır. Plâğın zarfının üç renkli ön kapağında büyük bir bağlama motifi, halk oyunu oynayan kızlar, davul ve zurnacılar ve İstanbul'da Yeni Cami'nin, Galata köprüsünden alınmış güzel bîr fotoğrafı kapak kompozisyonunu teşkil etmektedir.

Arka kapakta, Laura Boulton'un, plâktaki 22 parça hakkında, fazlaca muhtasar, fakat gene de, Türk folkloru, tarihî Türk musikisi ve Türk sazları hakkında, vasat bir Amerikalıya yetecek bileni pekalâ sağlayan 'konser notları' vardır. Plâğın liste fiyatı 5 dolar 95 sent olmakla beraber, diğer bütün Amerikan plâklarında olduğu gibi, New York'ta birçok mağaza tarafından bir ilâ iki dolar daha ucuza satılmaktadır.

Laura Boulton kim?

Plâktaki parçaların bazıları, Laura Boulton tarafından sese alınmış, diğerleri Ankara ve İstanbul radyolarının arşivlerinden tamin edilmiştir. Laura Boulton, Amerikalı bir müzikoloğdur. Bu hanım şimdiye kadar 18 memleketi gezmiş, folklor tetkikleri yapmış ye gezdiği memleketlerin halk musikisini sese almıştır. Bugün koleksiyonunda, Eskimo musikisinden İsviçre folkloruna kadar birçok memleketlerin yerli musikisinden pekçok örnek vardır.

Geçen yıl Laura Boulton, Orta Anadolu'yu, Karadeniz ve Şark bölgesini gezmiş, mahallinde birçok halk parçası sese almıştı. 'Bu plâk, bu gezinin mahsulüdür.

Plâk, klarinet, keman ve davulla çalınan bir Kars oyunuyla başlamakta, Orta Anadolu'yu, Ege'yi, Karadeniz'i temsil eden birçok parçayla devam etmektedir. Plâğın birinci yüzünde 13 parça vardır. İkinci yüzde, Mesut Cemil idaresinde icra edilen iki Tarihî Türk Musikisi örneği davul ve zuma parçaları, bir Trabzon Türküsü, bir Mehter musikisi örneği ve Harp Okulu Bandosu tarafından çalınan İzmir Marşı vardır. Parçaların sese alınış kaliteleri, herbir parçanın kaydındaki teknik imkânlara göre değişmektedir ve umumiyetle vasatın üstünde değildir. Radyo arşivlerinden alman bandlar ota beten daha iyi ses vermektedir. Bununla beraber, plâk basılırken, orijinal bandların ve plâkların ses kalitesinin islâh edildiği anlaşılmaktadır. Plâktan elde edilen ses, umumiyetle tatmin edicidir.

Bir eksiklik, popüler Türk musikisinin temsil edilmemiş, olmasıdır. Fakat bu da telif hakkı endiselerinden ileri gelmektedir.

yücel
MUSIKI SANAT VE ŞIIR DERGISI

Yıllardır beklenen YÜCELİ'in ilk sayısı nefis bir şekilde
ÇIKTI
Bütün bayilerde arayınız.

68 Sahife 1 Lira

YÜCEL, Güzel'e, Doğru'ya ve İyi'ye hasret duyanların dergisidir.
YÜCEL'İN İLK SAYISINDA BULUNAN YAZILAR

Başlarken. - YÜCEL
Roman ve İnançlar. — J. CARY
Memleketin Efendileri. — A. Tezer
Yücelden Yücel'e. — H. A. Yücel
Halk Oyunları Bayramının düşündürdükleri. - AND
Türk Dil Kurumu mu? Akademi mi? S. N. ÖZ
Dr. A. Schweitzer Gili Olmak. — T. KIRAT
Kıl - F. BAYKURT
Kader, İki Kadın ve Bir Araba — M. MAUROIS
Manevi Romatizma. - V. GÜNYOL
Akılcının Davranışı. — M. RENE
Cecil Day Lewis ve Şiir Evreni — F. KAYACAN
En Büyük Hatıra. - H. BAYUR
British Museum. - S. BATU
Yazar Kime Derler? - J. BENDA
250Yıllık Bir Savaş Türküsünün Tarihi. - C. ÖZTELLİ
Kızlarımızı Bekliyen Vazife. — Y. Mardin
Kanun Koyan Üzerine. — J. J. Rousseau
XX. Yüzyıl İnsanı. — J. ROMAİN
Anış. - O. BURİAN
Kendi Aramızda. — A. Yörükoğlu
Kavruk (Hikâye) — B. KARASU
Devrim Yürüyor. — YÜCEL
İspanya Nottan. - A. NURGANALI
«Papaz Kaçtı» Tiyatro. — F. H. Tökin
Eski Neşirden Sadeleştirmeler. — O. Ş. GÖKAY
Ankara Gemisi — H. ÇAKIR
Bir Akademiye Rapor. — F. KAFKA
Hür Düşünceye Vurulan Zincire Dair. - L. M. GHAUFİER
Küçük İçin. - S. SOUTHWOLD
Lâiklik Nedir ve Ne Değildir. — Dr. Arın ENGİN
Ölümden dönüm yoktur
Denizle küçük Çocuk. — W. Saroyan

ŞIIRLER: Ş. Arat - F. H. Dağlarca - B. Ecevit M. Erenus C T. Berktin - G. Apollinaire - T. Bayrakoğlu - A. F. Kakınç - D. Thomas ve Atatürk'ten Seçme Parçalar - Gerçek Dil Devriminin Anlamı - Ummanda» Damlalar - Okuyucudan Okuyucuya Mektup - Ayın Hikmetleri.

Bulunduğunuz yerde YÜCEL'i bayilerden temin edemezseniz
(YÜCEL Dergisi, Posta Kutusu 1033, Yenişehir - Ankara)

Adresine 1 liralık posta pulu göndererek YÜCEL'in İlk Sayısını isteyiniz. Derginiz derhal adresinize yollanacaktır. YÜCEL'in adresinize taahhütlü posta ile gönderilmesini istiyorsanız 125 kuruşluk pul gönderiniz.

YÜCEL'in ilk sayısında, YÜCEL'i muntazaman takip etmek istiyen memleket aydınlarının YÜCEL'e abone olmalarını sağlamak üzere büyük kolaylıklar gösterilmiştir. Bu imkânlar, sadece YÜCEL'İ ilk sayısından itibaren takip etmek isteyenlere ve ilk sayıda verlecektir.

YÜCEL'in ilk sayısını mutlaka görnüz

YÜCEL aydınların ihmal edemiyecegi dergidir.
Anadolu bayilerinin aynı adrese müracaat etmeleri lâzımdır.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu Muş'ta irad ettiği bir nutukta şöyle demiştir: "Tarihe, tekerlek devrinden buhar devrine ve onu da aşarak motor devrinin en ileri tekniğine geçen ve tatbike muvaffak olan milletin ismi yalnız Türk milleti olarak geçecektir."

(Zafer)

Diyarbakır'da Nüfus Sayımı yapmak üzere kontrola çıkan (3) gardiyan, Yenikapı civarında gezerlerken ağaç üzerinde saklanan katil Ağa Alakuşu görmüş, ağaçtan indirerek götürüp Adalete teslim etmişlerdir.

(Karagöz)

Sayın Ankara'lı Hemşerilerimize

Esaslı bir müjde

Çoktan beri radyoda Kur'anı Kerim okuyup ve memleketimizin de muhtelif vilâyetlerinde Kur'anı Kerim öğretmenliği yapmış olan Mevlûthan Düzceli Hafız Hüseyin Korkmaz'ın, daima Ankaralınızda kalacağım bildiririz.

Not: Ücret mevzuubahis değildir. Hacbayram Cad. No. 24/B. Tek 18905 Ankara.

(Zafer)

Aksarayı'da oturan ve aslen Kayserili olan Hüseyin Bulur isimli bir adam bugün mahkemeye müracaat ederek kendisinden 26 yaş küçük olan karısı Münevver aleyhine boşanma dâvası açmıştır.

Hüseyinin iddiasına göre genç karısı köpek meraklısıdır ve evlerinde 8 ayrı cinsten köpek beslemektedir. Bunları zaman zaman sofraya dahi oturtmaktadır. Hüseyin Bugün talik kararını duyunca hakime şunları söylemiştir:

«Bana işkence çektireceksiniz. Sizi bir akşam yemeğe davet ederim. Gelin de köpeklerle beraber yemek yemenin nasıl bir ıztırap olduğunu siz de anlayın.» (Yeni Adana)

Eskişehir'in Cumhuriyet mahallesinde Hüseyin isminde şahsın Boncuk isimdeki erkek kedisi dişi kedilerin peşinde uzun müddet hovardalık yaptıktan sonra *geçen* gün geçirdiği bir hastalık neticesinde» erkek kediler peşinde dolaşmaya başlamışlardır. Olaydan şüpheye düşen kedi sahibi Hüseyin, kedisini tetkik ettiğinde cinsiyet değiştirerek dişi olduğunu hayretle görmüştür.

(Karagöz)

Zonguldak (Ankara Ajansı) — Şehrimize bağlı Alaplı nahiyesi sakinlerinden İzzet Turaman'ın karısı Hatice yengesi Emine ve yeğeni Rasim ile birtikte odun toplamak üzere ormana gittikleri sırada Hatice arkadaşlarından bir an uzaklaşmış ve bu esnada acı bir feryat duyulmuştur.

Sesin geldiği tarafa koşan beraberindekiler büyük bir ayının Hatice'yi kucaklayarak kaçırmakta olduğunu görmüşler ve peşlerine düşmüşlerdir. Uzun bur takipten sonra balta ile ayıyı yaralayan yardımcılar kadını kurtarmıslarsa da ayı kadının kaburgalarını fazla sıktığından Hatice derhal ölmüştür. Yaralı ayı kaçmaya devam etmiş ve gözden kaybolmuştur.

Halk ve jandarma ekipleri ayıyı aramaktadırlar.

(Yeni Sarıkamış)

İzmir'in Ödemiş kazasına bağlı Adagüme köyü kunduracılarından Sami Yeşilova isimli bir vatandaş C. M. P. Ge-

Bu bir başmuharrirdir

Gazetesi : Şarkın Sesi

nel Başkanı Osman Bölükbaşı'ya bir mektup göndererek kendisine bir çift çizme yapacağını bildirmiş, ayağının ölçüsünü istemiştir. Mektubda kısaca şöyle denilmektedir.

«Millet ve memleket menfaatine vatanımızı karış kanış dolaştığınız şu günlerde bir çizmeye ihtiyacınız olacağını düşünerek size bir çift çizme yapmayı arzuladım. Yakın bir zamanda Ödemiş'i ziyaretinizde size takdim edeceğim çizme için ayağınızın ölçüsünü ilçe teşkilâtımıza bildirmenizi rica ederim.»

(Yeni Sarıkamış)

Bu akşam saat 18.30 da Bahçekapı'dan hareket eden Edirnekapı tramvayı Beyazıt'a geldiği zaman otomatik makasın açılmaması yüzünden Topkapı tramvaylarının yoluna girmiş ve tramvay dolu olduğu için dalgın vatman arabayı Taşkazana kadar götürdükten sonra yolcuların ikazı üzerine işin farkına varmış ve geri dönmüştür.

(Yeni Adana)

Gel

Geleceksen bu günlerde durma gel,
Senin için yollar açık yok engel
Aşinalar sana açmış göğüs el
Geleceksen bu günlerde durma gel.
Her gittiğin yere nurlar saçarsın
Altun ekip altun elmas biçersin
Yadınmayım benden nasıl geçersin
Geleceksen bu günlerde durma gel.
İlimize söz vermiştin gelmeyi
Helâl olsun gel milletin emeği
Yerin alsın bütün halkın dileği
Geleceksen bu günlerde durma gel.
Şeker fabrikası millet emeli
Elinle verine düşsün temeli
Gerçekleri şöyle herkes görmeli
Geleceksen bu günlerde durma gel
Vakt erişti durma gel Başvekilim
Seni vasfa kâfi gelir mi dilim
Sana açık kolum, kucağım elim
Geleceksen bu günlerde durma gel.

A. Divane

(Demokrat Malatya)

Devrin en büyük aşk kahramanları İngiltere Prensesi Margaret ile sevgilisi Tovnsend evlendikleri gün kurdukları yuvalarını süslemesi için Konya'dan kendilerine bir halı hediye edilecektir.

Halı evlenme haberi resmen ilân edilince tezgâha gerilecektir. Desen renk ve motifler tamamen mahalli olacak ve itina ile dokunacaktır.

(Balıkesir Ekspres)

Haber aldığımıza göne Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Teşkilâtı Konfederasyonu güzel bir teşebbüse karar vermiştir:

Bu karara göre, vatandaşa en iyi bir şekilde hizmet eden, ihtikâr yapmayan müşteriye iyi muamele eden esnaf ve sanatkarlara altın bir rozetle bir de diploma verilecektir. Rozet alan bir sanatkâr veya esnaf bir hile yaptığı zaman rozet kendisinden alınacaktır. Rozetler Konu federasyonca yaptırılmaya başlanmıştır.

(Yeni Meram)

Şehrimizde savım günü enteresan bir hâdise olmuştur.

Fikret isminde bir sayım memuru mıntıkasında yaptığı bir sayım esnasın da 20 sene evvel kaybettiği kızkardeşi Sehahat'ı bulmuştur. Fakat biraz sonra sevinçten ağlamaya başlayan kardeşinin kocası gelmiş ve adamın karısına sar kıntılık ettiği zannı ile taraflar arasında kavga çıkmıssa da hâdise anlaşılınca aile arasında bir bayram günü başlamıştır..

(Balıkesir Ekspres)

R A D Y O

Ankara

Garip bir tahsilat

Ankara radyosunun muhasebe servisi masalarından birisine söz ve temsil şefliğinin bir yazısı geldi. Muhasebe servisine bu şeflikten gelen yazıların bir tek manası olurdu: Tediye yapınız!.. Memur yazıyı dikkatle okudu, müdüre havalesi gerektiğini söyledi ve evrakı gönderdi

Muhasebe müdürlüğü yazıyı tetkik etti. Bu kısa tetkik sonunda, yeni tediyeyi red ettiğini bildirdi. Böylece de Ankara Radyosu biribirine girdi.

Söz ve temsil kolunun para tediye ermek istediği zat, program müdürü Nacği Serez idi. Naci Serez haftada - birbirinden kötü - iki programı mikrofona koyuyordu. Bu, geçen senedenberi devam etmişti: bütün bir yaz da, eski programları ihtiva eden bandları kırpıp kırpıp birleştirmişler ve «yenidir» diye mikrofona getirmişlerdi. Naci Serez, bu arada bir seyahata çıktı; güya Avrupa'da tetkiklerde bulunacaktı, bazı yenilikler getirecekti. Bir aylık seyahati esnasında, kendisi gibi herkesin yapabileceği bir işi yaptılar ve aynı derecede kötü iki program gene «mikrofondan duyuldu. Naci serez Avrupa'dan döndükten sonra, burada olmadığı zamanlara ait program paralarının kendisine ödenmeni isteniliyordu. Halbuki buna esasında talimatname müsaade etmiyordu. Naci Serez her hafta, iki program için maaşından ayrı iki yüzer lira alıyordu ve bir aylık müddet irin talep ettiği miktar sekiz yüz lira idi. Muhasebe servisi «bir insanın hem Türkiye'de bulunmayıp, hem de program hazırladığı» iddiasını kabul etmedi ve tediyeyi red etti.

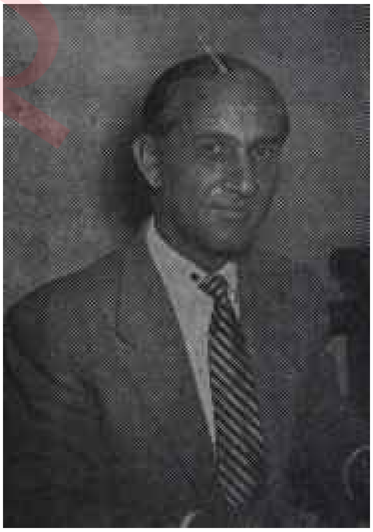
Fakat bir müddet geçti, Naci Serez'in burada bulunmadığı ve ücretini talep ettiği programlara ait ikinci bir Ödeme emri geldi. Söz ve temsil yayınlan fikir değiştimişti, bu defa Naci Serez'e verilmesini istediği parayı raportör Ferda Kulpay'ı tediye ettirmek istiyordu.Ferda Kulpay, program müdürü Naci Serez Avrupa'da - hani şu tetkik seyahatindebulunduğu sırada kendisine vekâlet etmişti. Muhasebe, yukarıdan başka bir formül ile gelen bu talebi karşıladı ve parayı ödemek zorunda kaldı. Çünkü, meselede ısrar vardı.

Bu, hakikaten garip bir hâdise, garip bir karışıklık idi. Naci Serez'in programları hazırlamadığı biliniyordu. Fakat gene bilmiyordu ki Ferda Kulpay da bu programlarıhazırlamış değildir. Bu nasıl bir isti ki, programlar için muhakkak birisine para ödemek hususunda ıstical ediliyordu. Hayret edilecek bir nokta aidi. Fakat, muhasebe müdürlüğü bir noktada itirazını kuvvetlendirmiş, Naci Serez'e programı hazırlamadığı için para ödememişti. Bu defa Ferda Kulpay çıkıyordu ve parayı alıyordu.

İskender Ege
İdare-i maslahat

Esasen bu meseleyi kökünden halletmek lâzım gelirdi. Radyoevinde bazı zevat daima büyük programlar hazırlıyor, yahut saatler alıyor, konuşuyor, program tertip ediyordu. Bir radyoevine can vermek, elemanlarını buluncaya kadar bazı programlar tertip* etmek onların, esas vazifeleri idi. Fakat, bütün bu programları belki de daha iyi yapabilecek elemanlar mevcut iken, her işi kendi inhisarlarına alarak, kendilerine program başına yüz lira tahakkuk ettirmeleri vazifeleri değildi. Nedense, bugün radyoevini idare edenler - müdüründen, kısım şefine kadar - her biri kendisine bir program, bir saat ayırmıştı. Bu saatlerde konuşuyorlar ve muayyen paralar alıyorlardı. Buna ilâveten, müdür vekili İskender Ege'nin bir politikası da daimi surette kullanıyordu. «Gayri memnun bırakmamak içki herkesi memnun etmek» düsturu radyoda pek revaçta idi. Adeta radyo idaresinde maaşlı bir kişi gösterilemezdi ki, muayyen işi dışında radyo programlarında da ücrete tâbi vazife almamış olsun. Meselâ, bu o kadar ileri götürülüyordu ki, devrin bir ihtisas dalı olan garp musikisi ve bu musikiyi yaratanlardan bahsetmek idarede vazifeli Kemal Sönmez adında birisine veriliyordu. Kemal Sönmez Chopin, Schubert veya Mozart üzerinde mütalealar beyan ediyor, ansiklopedilerin yazdıklarını tekrar ediyordu. Halbuki bu böyle olmamalıydı. Bu işin muhakkak radyoevinde görülmesi icap ediyorsa, bir mütehassısı bulunmalıydı. Nihayet bazı sabahlar dinlenen «hayatın güzelliği» ni değil, hayatın bir kaç kötü çizgisini veren konuşmalar da neydi? Bunları hazırlamak için muhakkak radyonun esas elemanlarına mı ihtiyaç vardı? Fakat şurası anlaşılıyordu ki, artık radyoyu idare edenler arasında yeni bir düzen kurulmuştur, kimsenin haksızlığa uğradığını söylemeğe dili varmayacaktır!

Naci Serez
Ücretli tatil

Band hikâyesi

Ankara radyosu bundan bir müddet evvel şaşaalı bir şekilde Avrupa'dan sesleri zapta yarayan ses bandlarının getirildiğini ilân etti Müdür vekili ile Erdoğan Çaplı, gazetelerde çıkan resimler çektirdiler. İlân edildi ki, bundan böyle stüdyodan direkt neşriyat yapılmıyacak her program ufağından irisine kadar banda alınacak ve mikrofona böyle geti rilecektir. Fakat bunun mahzurlar kendisini derhal gösterdi. Bir defa sevleri banda almak bir ihtisas işi idi, bu işi yapacak radyoda iki adet insan vardı. Halbuki bir günde bir çok programı tele almak icap ediyordu. Fakat İsrar olundıu, alındı. Neticesi, banda alınan programların bir büyük gürültü ile başlaması seslerin bazen azalması, bazen yükselmesi oldu. Banda almaktan murad her şeyi kolaylaştırmak olduğu halde, bu iş radyoevine bir huzursuzluk getirdi.

Radyoevinin Türk musikisi şubesinde şarkı söyliıyenlerin pek çoğu acemi ve notaya hâkim olmayan elemanlardan teşekkül ediyordu. Band hikâyesi lortaya çıkınca, radyoevinin elemanlara ders vermek ve programı sorara mikrofona getirmek usulü kaldırıldı. Buna mecbur olundu, iki karpuz bir koltuğa sığmıyordu. İşler bu hale gelince, bu sanatkârların - Fahriye Caner, Sevim Çağlayan vesaireses kaliteleri demeyelim de, söyleyişteki melekeleri kayboldu. Yanlışlıklar, ölçülerde düşmeler ve bir şarkıya hakkını veremeden okumalar başladı.

Yapılacak iş, her programı, her saati banda almak değildir. Biz, makine, band getirtiyoruz, fakat bunları işletecek, normal halde çalıştıracak elemanlar, mütehassısları temin etmiyoruz. Veya eleman buluyoruz, bu defa makineler yok oluyor.

Bandları elimizdeki elemanların miktarına göre, yerinde ve zamanında kullanırsak, gülünç olmaktan kendimizi kurtarmanın yolunu bulmuş oluruz.

Ağlama duvarı

Uzun seneler radyoda hizmet görmüş olanlar - meselâ Hükmet Münir - o gün saat 13.30 daki programı dinledikleri zaman hayret etmekten kendilerini alamadılar. Çünkü , radyo programlarında görülen şahsi propaganda gayreti şimdiye kadar bu dereceye vardırılmamışdı.

Günlerden pazardı, sayım yapılıyordu. Vatandaş istese de, istemese de kendisine bir eğlence arayacaktı. Televizyon yoktu ki - bugünkü idare ile Allah'a şükür - bir çok şeyler görebilsin Nihayet iş kalakala radyoya kalıyordu. Vatandaş radyoyu, bilhassa Ankara'da Ankara Radyosunu dinlemek florunda idi. Bütün bir pazar sabahı bir buçuk senedenberi radyoya ne getirilmiş ise, yenilik adı altında ne yapılmış ise, gelip geçti. Halbuki radyonun büyük bir müjdesi vardı. Öğleden sonra «İstanbul efendisi» isimli bir operet mikrofona konulacaktı. Bu eski bir eserdi, Müsahipzade Celâl bey tarafından kaleme alınmıştı. Eserin operet olabilmesini temin edecek musiki bir çok kimselere aitti, fakat eski bir esere nah ve can vermek için onu yeni imişcesine de almak, hattâ besteleniyormuş gibi tetkikler yapmak, musikiyi bulmak, sazlara uydurmak lâzım geliyordu. Bu işi yapabilmek ancak ihtisasa dayanırdı, şark musikisinden anlıyan biri tarafından ele alınması lâzım gelirdi. Ve alındı...

Bir tarih

Bundan iki buçuk üç sene evvel Hikmet Münir Radyoda operet temsil etmenin imkânlarını araştırmağa başlamıştı. Hatırlardadır: Hikmet Münir Radyoda operet oynamak için bir çok yazılar da yazmıştı. Bu yolda mücadele ederken karşısına Fahri Kopuz çıkmıştı. Fahri Kopuz, Müsahipzade Celâl beyin «İstanbul Efendisi» opereti üzerinde geniş tetkikler yapmıştı; yapıyordu. Notalarını buluyor, kitapları karıştırıyor, okuyor ve esere yeni bir ruh verilmesi için çabalıyordu. Hikmet Münir'e bütün bunlan anlattı. Eseri mikrofona getirmek için çalıştığını söyledi. Hikmet Münir meseleyi ehemmiyetle ele aldı, radyo idarecileri ile görüştü ve Fahri Kopuz desteklendi. Faaliyetine hız verilmesi istenildi.

Fahri Kopuz uzun müddet çalıştı ve eseri bütün hazırlıkları ile tamamladı. Fakat radyo idarecileri değişmişti. Yeniler gelmişti. Hazır eserini, radyo idarecilerimin önüne koydu. Radyo idarecileri bu eseri radyonun en çok dinleneceği bir güne sakladılar. Sayım günü tercih edildi. O pazar radyoyu açanlar, İstanbul Efendisi operetinin takdime spikerin şu şekilde (başladığını duydular:

«— Şimdi eski bir eseri, Müsahipzade Celâl beyin İstanbul Efendisi operetini dinliyeceksiniz. Eseri Devlet Tiyatrosu sanatkârları oynayacaklar...»

Bir derin nefes alıştan sonra, «İstanbul Efendisi, İskender Cenap Ege tarafından tertiplenip, mikrofona konulmuştur...» denildi.

Eser musiki bakımından da, esası bakımından da zayıf idi. Fakat meselenin ruhu burada değildi. «İstanbul Efendisi» ni İskender Cenap Ege mi - radyo müdür vekili - hazırlamıştı, yoksa işin iç yüzünü bilenlerin hayretlerini gizleyemedikleri gibi, Fahri Kopuz mu tertiplemişti?

Şurası muhakkaktı ki, Fahri Kopuz «İstanbul Efendisi» nin notalarını bulmaktan tutun da, eski tarzından sıyrılmasına ve yeni anlayışa bürünmesine kadar her şeyinde çalışmıştı. Fakat Fahri Kopuz'un bu işte rolü, anonsa göre, «Türk musikisini idare etmek» ten ileriye gidememişti.

Eser bitti ve spiker gene tertip edenin ismini söylemekten çekinmedi: Herkes bir kerre daha anlamalı idi ki, «İstanbul Efendisi» İskender Cenap Ege tarafından tertiplenmişti.

Hazin gerçek

Bu hâl, hazin bir gerçeği bütün çıplaklığı ile ortaya döküyordu. **Bir** Fahri Kopuz vardı; bir eserin hazırlanışında A'dan Z'ye kadar faaliyet göstermişti. Eser başkasına aitti, musiki de öyle. Fakat bunların toplanmasını o temin etmişti. Geriye, «tertip» için ne kalıyordu? Böyle bir eseri oynayacaklar... Esasen radyonun reklâm servisinde bile Devlet Tiyatrosu sanatkârları çalışıyordu, bunda da rol almaları tabii idi. Devlet Tiyatrosu sanatkârlarının bir eseri oynayış tarzına İskender Ege'nin karışmasına da lüzum yoktu, hem her birisi yapacaklarını muhakkak ki, ondan daha iyi bilirlerdi. Üstelik tiyatro eserlerini radyoda tanzim ve tertip eden bir mütehassıs vardı: Ahmet Evintan...

Geriye bir numaralı stüdyonun sazendelere, hanendelere ve dinleyicilere ait olan iskemlelerini tanzim etmek kalıyordu ki, bu da herhalde bir radyodan «tertipci» olarak isim okutmağa kâfi gelmezdi; ayrıca bir kocaman radyo müdür vekili böyle basit işlerle uğraşacak değildi.

Bu hakikatler ortada dururken, niçin ve neden bir radyonun müdür vekilinin ismini - hiç bir iş yapmadığı halde - anons ederler, bir hareketin mânasını, iftiharını veya günahını ona verirler? İnsanın aklına bir çok ihtimal gelebilirdi. Denilebilirdi ki, radyoda çalışan herkesin ismi bir program vesilesiyle anons ediliyordu da, radyo vekili İskender Cenap Ege'nin kabahati, **suçu** ne idi?

S P O R

Futbol

Cumhuriyet Kupası

Karadeniz'in puslu ve oldukça soğuk bir sabahında, sarı renkli bir otobüs uzun bir yolculuğa hazırlanıyordu. Temiz, konforlu ve kırk kişilik otobüsün yolcuları yirmi beş kadardı, Samsun üzerinden Ankara'ya kadar gidecek olan otobüs yolcularını uğurlamaya sabahın erken saatlerinde gelenler arasında Trabzon valisi Adil Ciğeroğluda bulunmaktaydı. Ankara vali muavinliğinden Trabzon'a gelen Ciğeroğlu, sporu çok seven, tamı mâmasiyle hakiki ve samimi bir spor hamisiydi. Bu hareketiyle de spora ve sporculara karşı olan bağlılığını, samimiyetini gösteriyordu.

Bu ufak kafile Ankara'ya niçin gidiyordu? Onlar Karadeniz'in bu güzel diyarını ilk defa başşehir'de temsil edecek gençlerdi. 28, 30 ve 31 Ekim günlerinde oynanan Cumhuriyet kupası maçlarında Trabzon karmasını temsil edecek olan futbolcular ve idarecileri böyle puslu bir sabahın erken saatlerinde yola çıkarken hiç de iddialı değillerdi. Gayeleri güzel, temiz ve efendice oynamak, Trabzon futbolu ve Trabzonlular hakkında başşehirde müsbet bir intiba bırakmaktı. Kazanmak kadar kaybetmenin de normal bir netice olduğuna inanarak yola çıkıyorlardı.

Ankara'ya varışları da böyle sessiz sedasız oldu. Hemşin oteline indikleri zaman Ankara'nın birkaç temsilcisinden başka kimse onları karşılamadı. Zira Trabzon'un bu turnuvada bir iddia sahibi olamayacağına inanılıyor, mücadele nin Ankara ve Adana arasında cereyan edeceği düşünülüyordu. Bu itibarla Trabzon karması kendi haline bırakılmıştı. Fakat o Trabzonlular daha bir buçuk ay kadar evvel Ankara'nın en kuvvetli takımlarından olan ve ordu karmasının esasını teşkili eden Karagücü'nü 6-1 gibi çok açık bir farkla mağlup ederek !hiç de ihmal edilemiyeceklerini isbat etmişlerdi. Fakat ilgililer nedense bunu nazarı itibara almayıp, Trabzon için kolay yutulur lokma tabirini kullanmaktan kendilerini alamamışlardı. Ta ki, Trabzon karması sahaya çıktı, o zaman bu düşüncelerde hatalı olduklarını anladılar.

Bursa karşısında ilk devre güzel bir futbol nümunesi göstererek iki güzel gol le galip dunuma yükselen Trabzon, neticeye razı olmanın nelere malolacağını atçı ile gördü. Bursa bu fırsattan faydalanmasını bildi ve devre tamamlanırken kılı kılına yetiştirdiği iki golle beraberliği sağladı. İkinci devredeki mücadele neticeyi değiştirmedi ve Trabzon rahat kazandığı ve kazanabileceği bir maçdan beraberlikle çıktı. Fakat bu beraberlik Adana ve Ankara karmaları için bir ikaz mahiyetindeydi. Buna rağmen Adana'nın profesyonel futbolculardan kurulu kuvvetli ve mağrur kadrosu maçı sahaya çıkmadan kazanmak havası içinde ağır bir mağlubiyetle, Trabzon'un sahada bir gün evvelki ikazını anlamamanın cezasını çektiler. «Nasıl olsa yeneceğiz» şeklindeki peşin hükmün acısını şimdiye kadar yüzlerce takım çekmiştir. Adana da büyük iddialarla geldiği bu turnuvadan hüsranla döndü. İlk devresi mücadeleli geçen maçın ikinci devresinde Trabzon kudretli' rakibine sahalarımızda ender görülen üç nefis gol atarak maçı 3 - 0 almaya muvaffak olunca Ankaralı idareciler de şampiyonluk yolunda Trabzon'un çetin bir rakip olduğunu kabul etmek zorunda kaldılar.

Cumhuriyet Kupası Maçları

Hak yerini bulmadı

Böylece iddiasız gelen Trabzon, Cumhuriyet kupasında iddialı olan Adana'yı bertaraf ettikten sonra Ankara içinde ciddî bir rakip durumuna yükseldi, finalde Ankara'nın karşısına çıktı. Ankara finali zor aldı. Zor aldı derken biraz da tesadüfen atılan bir golle kazandı dersek daha yerinde bir tâbir kullanmış oluruz. Nusret'in bir hücumunda biraz mütereddit hareket eden kalecileri Vasıf'a şöyle bir topa dokunmakla galibiyet yolunu açtı. Trabzon Ankara karşısında ilk iki maçdaki kadar canlı değildi. Eğer biraz hareketli olabilseydi Ankara icin galibiyet ihtimal çok azalacaktı . Bununla beraber tek golle kaybettikleri final maçından sonra Adana ve Bursa gibi futbolde iddia sahibi iki bölgeyi geride bırakarak Cumhuriyet kupasında kıymetli bir ikincilikle başşehirden ayrıldılar. Bu ikincilik onlar için hiç şüphesiz birincilik kadar değerli oldu, Ankara'nın tarafsız seyircisi Ankara maçında bile onları tuttu ve alkışladı.

Sonunculuk

Cumhurilyet kupası maçlarına Ankara, Bursa ve Trabzon amatör kadrolarla katılırken Adana en kuvvetli bir kadro ile gelmeyi tercih ederek profesyonel elemanları getirmişti. Bu Adana'nın kapa maçlarında büyük iddia sahibi olduğunu gösteriyordu. Nitekim idareciler de kazanacaklarını ve kupayı alacaklarını açıkça ifade etmekten çekinmiyorlardı. Fakat kendisine fazla güvenmenin nelere malolduğunu acı ile görerek şampiyonluk umdukları turnuvadan dördüncülükle, yani «onunculukla döndüler. Bu netice göstermişti ki herşey sahada belli olur ve herşey sahadaki son duruma bağlıdır. Hiç bir zaman peşin hükme varmak doğru değildir. C S.

İstanbul maçları

Üçüncü hafta büyük takımlara hiçte uğurlu gelmedi. Galata saraydan mada diğerlerinin küçük denen rakiplere paçayı kaptırmaları doğrusu futbolden anlar geçinenleri de hayretler içersinde bıraktı. Tahmin yazısı yazanlar veya gönüllerindeki arzuların sahada tezahür etmesini bekleyenler stadı başları önlerine eğik olarak terk ettiler. Spor yazarları bir tek tahmini doğru tutturamadı. Vakı'a bu onların kabahatinden ziyade takımların istikrarsız futbol oynamalarından ileri gelmekte idi. Öyle ya kritik yapan bir muharrir neticeyi kâğıt üzerinde ilân etmek için muhtelif ölçülere dayanıyor ve basamaklara basıyordu. Bir kere kuvvet muvazenesine göre gerek ferden ve gerekse takım halinde yapılan mukayeseler hakiki neticeyi vermekten uzaktı. İsim bakımından yıldız mesabesine yükselen bîr futbolcu sahada genç bir kabiliyet karşısında bocalıyor ve tutunamıyordu. Bu bakımdan büyük transfer ücretleri ödeyen kulüplerin idarecileri kendi camialarına hesap vermekte güçlük çekmekte idiler. Futbolde sürprizin rolü muhakkak ki vardı. Bu hiç bir zaman inkar edilemezdi. Ama geride bıraktığıma haftada öyle işler oldu ki bunları sadece sürpriz kelimesi ile izah etmek başarılı neticeler alan takımlara karşı

Galipler ve mağlûplar

Galatasaray gene lider

haksızlık olurdu. Sürpriz: zayıfın kuvvetliyi tesadüfen yenmesiydi. Halbuki İstanbulspor'un Fenerbahçe'ye Beykoz'un Beşiktaş'a Emniyet'in Beyoğluspor'a karşı elde ettiği neticeler hiç bir zaman tesadüfi değildir. Hatta mağlup olmasına rağmen Adaletin haftanın en başarılı takımlarından biri olduğu söylenilirse mübalâğa edilmiş olunmaz.

Maçların cereyanı

Geride bıraktığımız haftanın Çarşamba günü yağmurlu bir havada karşılaşan Fenerbahçe - İstanbulspor zorlu bir mücadeleden soma sahadan 1 - 1 berabere ayrıldılar. Oyunun başından itibaren hücum insiyatifini ellerine alan Sarı - Siyahlılar zaman zaman Fenerbahçe kalesini çok müşkül pozisyonlara sokuyordu. Çamurlu sahada sağ açık mevkiinde Fikret'e yer verilmesi keza idareciler taralından afaroz edilen sol bek Basri'nin sol insaide konması takımın tertibinde gerek idarecilerin ve gerekse de Markoş'un düştüğü hatayı açıkça gösteriyordu.

Büyük maç

Geride bıraktığımız haftada gazetelerin spor sahifasini bilhassa Adalet Galatasaray maçının söylentileri işgal etmekte ini O kadar çok balon ve o derece çeşitli haberler uçurulmuş ve muhayyeleden takımlar ilân edilmişti ki doğrusu hakikatle hangisinin alâkası olduğunu kestirmek güçtü. Maçın neticesi şampiyonluk üzerinde mühim rol oynuyordu. Her iki takam da lider durumda bulunmakta idiler. Pazar günü Mithatpaşa Stadınım hali görülmeye değerdi. İğne atılsa yere düşmezdi tâbiri bu vaziyette gayet cömertçe kullanıldı. Hızlı ve seri bir tempo **ile** maça başlayan Adalet daha akıncı dakikada K. Erol'un kaydırdığı bir pası gayet soğuk kanlı bir şekilde kullaman Salim vasıtasiyle 1 - 0 galip duruma yükselmişlerdi. Üçüncü hafta büyük takımlara azizlik ediyor sözü ortalığa yayılırken Sarı - Kırmızılı takımın bir anda beraberliği temin ediverdiği görüldü. Adalet cidden güzel oynuyordu. Yeni transfer edilen Arjantinli Oscar'ın üst üste savurduğu sert şütleri kaleci Turgay güçlükle defedebildi. İkinci devre de gene ayni şekilde Adalet'in baskısı altında geçtiyse de Sarı - Kırmızılı takım bu çetin mücadeleden galip çıkmasını bildi. Suat'ın müdafaanın tereddüdünden faydalanarak yaptığı gol Adalet kalecisinin af edilmez hatası yüzünden ağları buldu. Bu hafta yapılacak olan Beşiktaş - Galatasaray maçı şampiyonluğu bir dereceye kadar tayin etmiş olacaktır. N. S.

Atletizm

İstanbul birinciliği

Yağan yağmur sebebile çamur hale gelen pistin üzerinde beş on tane atlet bir o kadar hakem ve sayısı çok çok elliyi bulan seyirci kütlesi önünde yapılan İstanbul atletizm birinciliği, geride bıraktığımız hafta sona ermiş bulunuyor. Doğrusu bu derece acıklı ve hüzün verici bir manzaraya Mitihatpaşa Stadı bugüne kadar şahit olmamıştı desek mübalâğa etmiş olmayız. Müsabakanın yapılıp yapılmayacağını, doğru dürüst biten dahi yoktu... Gazeteler daha ziyade haftanın futbol maçları ile meşgul oldukları için atletizme fazla yer ayırmamışlardı. Sönük, hem de kelimenin tam mânasiyle haretsiz devam eden müsabakaların neticesinde Fenerbahçe 92 puvanla birinci, 66 puvanla Beşiktaş ikinci 17 puvanlada Karagücü üçüncü olmuşlardır. Üç atlette yarışlara katılan Galatasaray ancak 14 puvan temin edebilmiş ve bu sınıflamada dördüncü olmuştur. Elde edilen dereceler ise son derece düşüktür. İçersinde üzerinde durulmaya değer ehemmiyet taşıyacak bir tek derece yoktur denebilir. 100 metrede birinci gelenin derecesinin 11.2 oluşu 10.000 metrede «34.05,6» ve sırıkla atlamada çıtanın 3 metre 10 santimde bulunması derecelerin düşüklüğünü göstermeye yarıyacak pek canlı birer misallerdir. Doğrusu istenirse üç gün devam eden bu müsabakaların ajanlık tarafından neden İsrarla yapılmak istendiği anlaşılamamıştır. «İllâ yapılmış olsun düşüncesile hareket edildiği ve faaliyet programında gösterilmek maksadiyle hiç birşey yapmamış olmaktansa biz yaptık elimizden bukadar gelir ne yapalım atletizm alâka görmüyor» denmek istendiği gözden kaçmıyordu. Atletizmin alâka görmediği bir hakikatti. Fakat bu bizzat teşkilâtı idare edenlerden gelmekte idi. Üç günlük müsabakaları takip eden, atletizm severler **son** defa Mithatpasa stadından ayrılırken: «Üç ay evvel şehrimizde yapılan Balkan şampiyonasının gördüğü alâkaya bak bir de şu İstanbul birinciliğinin hali ile mukayese et» diye söyleniyorlardı. Vakıa her hâdiseyi bir nisbet dahilinde ölçmek lâzımdı. Müsabakalar, taşıdığı ehemmiyete ve cazibeye göre alâka toplamaktadır. Bu bakımdan elbetteki seyirci yekûnu Balkan şampiyonasındaki kadar olamazdı. Fakat parmakla sayılacak kadar az da olmamalıydı. Alâkalı şahısların bu müsabakalardan sonra ne düşündükleri hakikaten meraklı bir mevzu idi. Onların önümüzdeki günlerde bu yaraya parmak basacakları ve dâvayı halletmek için gayret gösterecekleri hiç bir zaman tahmin edilmiyor. Susmak, her zaman olduğu gibi efkârıumumiyede beliren menfi havanın yatışmasını beklemek için yegâne kurtuluş yolu idi.

Basketbol

Teşvik turnuvası

Bir müddetten beri İstanbul'da bulunan sportif oyunlar federasyonu başkanı Faik Gökay muhtelif mevzularda hummalı bir faaliyet göstermiş ve yeni sezonda yapılacak olan işleri komitedeki arkadaşları ile beraber bir esasa bağlamıştır. Doğrusunu söylemek icap ederse Gökay eski sert harekelerinden vazgeçmiş gözüküyordu. Müteaddit toplantılarda daima arkadaşlarının fikirlerini alıyor, kendi görüşünü en sonunda açıklıyordu. Vakıa gene israr ettiği mevzular vardı ama, bunlara fazla bir müdahale denemezdi. Bir teşkilâtın başında olan şahsın elbetteki diğer arkadaşlarından daha fazla sözü geçmesi lâzımdı. **Bu** sebeple Faik Gökay'ın bu seyahati ve çalışması için «müsbet» kelimesi kullanılabilirdi. Geçen hafta Cumartesi akşamı Spor ve Sergi Sarayının tribünlerinde beş bini bulan bir meraklı kütlesi yer almıştı. Saat 17 den itibaren müsabakalara başlandı. İlk karşılaşmayı Türkiye şampiyonu Galatasaray ile Kadıköyspor yaptılar. Galatasaray Yalçın Granit'in

Maçlardan görünüş

Gökay iyi çalışıyor

yokluğuna rağmen bu müsabakayı 64 - 25 kazanmaya muvaffak oldu. Daha sonra oynanan Beyoğluspor, Darüşşafaka maçında Beyoğlusporlular canlı bir oyundan sonra 63 - 58 galibiyetle bitirdiler. Gecenin en mühim maçı gelip çatmıştı. Dev basketbolcülerin yer aldığı Fenerbahçe takımının sahaya nasıl çıkacağı ve daha doğrusu mevsim başında nasıl bir oyun tutturacağı hakikaten merak mevzuu idi. Modasporla aralarındaki rekabet son senede had bir safhaya girmişti. Hatta geçen sene yapılan Fener - Galatasaray maçının yarıda bırakılmasından sonra bir ara idareciler dostluk ellerini birbirlerine uzatmışlardı. Ama bu samimiyet fazla uzun sürmedi. Hele son defa yapılan, tertip komitesi seçiminde Fenerbahçe temsilcisi Rüştü Dağlaroğlu'nun Osman Solakoğlu grubuna, yani Galatasaray tarafına kayması ye Modalı idarecilerin komiteden yürütülmeleri arardaki uçurumun dolmasını imkânsız bir hale getirmişti. Fenerbahçeliler bu atmosfer içerisinde rakipleriyle karşılaştılar. Form bakımından en iyi durumda bulunan Altan'ın takımda nazım rolü oynadığı gözden kaçmıyordu. Uzun ve oldukça çekişmeli geçen mücadele sonunda Sarı - Lacivertliler üç büyükler arasında sayılan Modaspor'u 63 - 55 mağlûp etmeye muvaffak oldular. Teşvik turnuvalarının bu hafta daha da cazip bir mahiyet arzedeceği tahmin edilmektedir. Müsabakaları federasyon erkânının yakandan takip etmesi önümüzdeki aylarda yapılacak olan millî temaslarla alâkalı olarak izah edildi. Vakıa milli takımın kadrosu ilân edilmişti amana bu hiçbir zaman nihai değildi. Form tutan ve faydalı olacağına inanılan elemanları kadroya alabilmek için bir açık kapı bırakılmıştı.

N. S.

A T Ç I L I K

Yarışlar

Sabrın sonu

1946 yılında bir atçımız, Fehmi Simsaroğlu, yarışlara kendi yetiştirdiği atlarla katılmaya karar verdi. Bu maksatla İngiltere'den damızlık evsafını haiz kısraklar getirdi. Aygır olarak, yarış sahalarında kendi renkleri altında iyi koşular yapan Pulat, Levent ve Sanlav'dan istifade etmeyi düşünüyordu. İlk senelerde alman neticeler, hiç te memnuniyet verici değildi. Simsaroğlundan başka hangi atçı olsa, bu tecrübeden vazgeçerek senede yüzbinlerce lira götüren harasını tasfiye etmeye kalkışırdı. Simsaroğlu büyük bir sabır ve azim ile başladığı işe devam etti. Bir kaç jenerasyondan sonra Bekâr gibi, Platin gibi taylarla muvaffakiyet kapısını açabildi. Bundan sonra Bikini, Yavru, Asalet, hatta Abu ile mükemmel bir jenerasyona sahip oldu. Bikini ile Çaldıran ve Gazi Koşularını, Asalet ile Ziraat Bankası ve Cumhurbaşkanı Kupasını kazanarak en büyük klâsiklerin galibi olmasını bildi.

Pazar günü gümüş kupayı kazanan Simsaroğlunda, onbir yıl hasreti çekilen bir sevgiliye kavuşmuş bir insan hali vardı. 1944 de mor - filizi renklere gümüş kupayı kazandıran büyük kısrak Buket'ten sonra, tam on bir yıl sonra Asalet, adeta büyük bir sabrı mükâfatlandırmışçasına, sahibine hakettiği şeref ve zaferi getiriyordu.

Arap atları

Önümüzdeki pazar günü arap atlarının en büyük koşusu olan Tanım Bakanlığı Kupası yarışı koşulacak. Arap atlarının bu en büyük ikramiyeli koşusunun ikramiyesi sadece 15.000 liradır. Bir hafta evvel koşulan Cumhurbaşkanı Kupasının ikramiyesinin 30.000 lira olduğu düşünülürse, anıp atı yetiştiriciliğinin ne dereceye kadar teşvik ve himaye gördüğü, kendiliğinden ortaya çıkar.

Dünya yetiştiriciliği önünde, bizim İngiliz elövajımızın durumu, ne kadar himaye edilirse edilsin, ne kadar teşvik görürse görsün, dördüncü ve hatta beşinci dereceden yukarı çıkamaz. Zira yetiştiriciliğin esası olan damızlık kısrak ve aygırların halen arzettiği vasıflar, ilerdeki terakkiler icin ümit verici vaziyette değildir. Buna mukabil,Türkiye arap atı yetiştiriciliği bakımından dünyanın en ileri memleketlerinden biridir. Karacabey harasında başlayan Devlet yetiştiriciliğinin yanı başında, hususi haralar tarafından da o kadar güzel, o kadar yüksek vasıflar gösteren arap tayları yetiştirilmiştir ki, arap atı yetiştiriciliği ile uğraşan komşu memleketlerde bizde yapılan rekorlar ayarında dereceler elde edilememektedir. Bu hafta, yetiştirdiği tayların bir kısmı Hipodromda satışa arzedilecek olan Çifteler Harası, mevcut kısrak ve aygırlarının üstünlüğü ve tay bakımına gösterilen alâka neticesinde, arap atı yetiştiriciliğinin şampiyonluğunu yapmaktadır..

Atların durumu

Tarım Bakanlığı Kupası koşusuna katılacak şampiyonlar arasında Rüçhan, Haydar ve Çağlayan rakiplerine nazaran daha şanslı görünmektedir. Karabucak ekürisine mensup Savaş III ve Selçuk, son günlerde iyi neticeler alamamalarına rağmen, yüksek kudretleri ile bu büyük yarışta kendilerini gösterebilirler. Geçen yılın galibi Emir, bu sene hiç bir varlık gösteremediği için, bu yarışta birinci gelirse cidden büyük bâr sürpriz olur. Geçen seneki yarışta ikinci gelen Yüreğir bu sene ayni neticeyi alacak bir durumda değildir. Uzun mesafeli yarışlarda çok parlak koşular çıkarmaya muvaffak olan Karasalkıma gelince, uzun bir duraklamadan sonra, böyle büyük ikramiyeli bir koşuda birdenbire kendini göstermesi beklenilmeyecek bir şey değildir. Baştan sonuna kadar amansız bir mücadele ile cereyan edecek olan 2800 metre mesafeli Tarım Bakanlığı Kupası koşusu bu yıl da, her zaman olduğu gibi, arap atlarının büyük imtihanı olacaktır.

Asalet yarışı bitiriyor

İsmiyle musamma

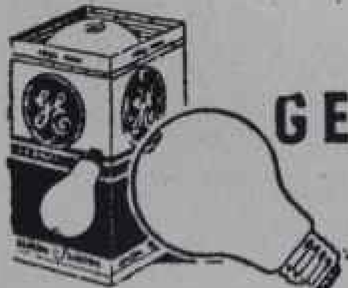

Terakki...

EN MÜHİM MAMULÜMÜZDÜR

Bu sözü vecize olarak kullanan General Electric Şirketinin gayesi, mamulâtı daima tekâmül ettirmektir. İşte böyle bir önder şirketin markasını taşıyan G-E ampullerini memleketimizin her tarafında G-E bayilerinde bulabilirsiniz.

Bu memleketin ampulü

GENERAL ELECTRIC

bol ışık verir - fazla dayanır

HER
HESAP
SAHİBİNE
BİR
EV
HER
HESAP
SAHİBİNE
BİR
EV
HER
HESAP
SAHİBİNE
BİR
EV
MUHABANK